

300-TIMERS- REGLER

BETYDNINGEN AF 300-TIMERS-REGLER FOR GIFTE KONTANTHJÆLPS-
MODTAGERE



08:17

HENNING BJERREGÅRD BACH
BRIAN LARSEN

08:17

300-TIMERS-REGLLEN

BETYDNINGEN AF 300-TIMERS-REGLLEN FOR GIFTE
KONTANTHJÆLPSMODTAGERE

HENNING BJERREGÅRD BACH
BRIAN LARSEN

KØBENHAVN 2006
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET

300-TIMERS-REGLER FOR GIFTE KONTANTHJÆLPSMODTAGERE

Afdelingsleder: Lisbeth Pedersen
Afdelingen for beskæftigelse og integration

ISSN: 1396-1810
ISBN: 87-7487-903-9

Layout: Hedda Bank
Oplag: 600
Tryk: Schultz Grafisk A/S

© 2008 SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
Herluf Trolles Gade 11
1052 København K
Tlf. 33 48 08 00
sfi@sfi.dk
www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's publikationer, bedes sendt til SFI.

INDHOLD

	FORORD	7
	RESUMÉ	9
	Mange med anden etnisk baggrund	10
	Stor afgang til beskæftigelse	10
	Frakendte søger oftere arbejde, syge søger mindre	11
	Mange frakendte har en dårlig økonomi	11
1	SAMMENFATNING	13
	1.1 300-timers-reglen i hovedtræk	13
	1.2 Undersøgelsen og data	15
	1.3 Interviewpersonerne	15
	1.4 Hovedbeskæftigelsen på interviewtidspunktet	17
	1.5 Arbejdsudbud	19
	1.6 Ægteparrenes økonomiske situation	21
2	BESKRIVELSE AF 300-TIMERS-REGLEN	23
	2.1 300-timers-reglen i hovedtræk	23

3	BESKRIVELSE AF INTERVIEWEDE ÆGTEFÆLLER	31
	3.1 Indledning	31
	3.2 Interviewedes demografi, kvalifikationer mv.	33
	3.3 Helbredsforhold	41
	3.4 Variationen i helbredsforholdene	48
	3.5 Diskussion af helbreds- og sygdomsmål	50
4	INFORMATION OG VIDEN OM 300-TIMERS- REGLEN	55
	4.1 Indledning	55
	4.2 Information om 300-timers-reglen	56
	4.3 Viden om 300-timers-reglen	59
	4.4 Reaktioner på informationen om 300-timers-reglen	60
	4.5 Opsummering	65
5	HOVEDBESKÆFTIGELSE PÅ INTERVIEWTIDSPUNKTET	67
	5.1 Indledning	67
	5.2 Hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet	68
	5.3 Beskrivelse af ansættelsen	70
	5.4 Arbejdsomfang og lønforhold	76
	5.5 Allerede afsluttede ansættelser	80
	5.6 Opsummering	82
6	AKTIVEREDE, UDDANNELSESSØGENDE OG HJEMMEARBEJDENDE	85
	6.1 Indledning	85
	6.2 Aktivering	85
	6.3 Ordinær uddannelse og kurser	87
	6.4 Hjemmearbejdende	87

7	ARBEJDSUDBUD	91
	7.1 Indledning	91
	7.2 Ønske om at arbejde	92
	7.3 Jobpotentialet	95
	7.4 Jobsøgning	99
	7.5 Personer der søger arbejde	101
	7.6 Personer der ikke søger arbejde	103
	7.7 Opsummering	105
8	ÆGTEFÆLLENS SITUATION	107
	8.1 Indledning	107
	8.2 Ægtefællens hovedbeskæftigelse	108
	8.3 Beskæftigede ægtefæller	109
	8.4 Arbejdsudbud blandt ikke-beskæftigede ægtefæller	112
	8.5 Opsummering	115
9	ÆGTEPARRENES ØKONOMISKE SITUATION	117
	9.1 Indledning	117
	9.2 Den selvvaluerede økonomiske situation nu og i fremtiden	118
	9.3 Beskrivelse af personer med dårlig økonomi	121
	9.4 Undladte udgifter	124
	9.5 Tilpasninger af økonomien	127
	9.6 Opsummering	129
	BILAG	131
	Population, stikprøve og dataindsamling	131
	LITTERATUR	133
	SFI-RAPPORTER SIDEN 2007	135

FORORD

Denne rapport belyser nogle oplevede virkninger af den såkaldte 300-timers-regel for gifte kontanthjælpsmodtagere, som blev indført i marts 2006. Virkningerne omfatter opnåelse af beskæftigelse, jobfunktioner, arbejdsomfang, lønforhold, jobsøgning, levevilkår og fremtidsperspektiver. Rapporten bygger overvejende på interviewoplysninger fra målgruppen indsamlet ved en spørgeskemaundersøgelse i oktober 2007 frem til januar 2008. Vi søger at belyse de involverede personers reaktioner, dels på, at én af ægtefællerne mister sin kontanthjælp, dels på at være i risiko for at miste kontanthjælpen, hvis de ikke opfylder den centrale betingelse om at præstere mindst 300 timers ustøttet beskæftigelse inden for to år.

AKF har som del af det samme overordnede projekt omtrent samtidigt lavet en undersøgelse af kommunernes administration af 300-timers-reglen. Undersøgelsen udgives af AKF i en selvstændig rapport.

Denne rapport har været drøftet i følgegruppen for undersøgelsen. Forskningsleder cand. polit. ph.d. Eskil Heinesen, AKF har læst og kommenteret rapporten. Alle takkes for værdifulde råd og konstruktive kommentarer.

Kapitel 1 er skrevet af seniorforsker ph.d. Henning B. Bach og forskningsassistent cand. polit. Brian Larsen. Kapitel 2 er skrevet af forskningsleder, cand. scient. soc. Anders Rosdahl. Brian Larsen har

desuden skrevet kapitel 4, 7, 8 og 9. Henning B. Bach har skrevet kapitel 3, 5 og 6 og har været projektleder for undersøgelsen.

Undersøgelsen er finansieret af Arbejdsdirektoratet.

København, juni 2008

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

Med indførelsen af den såkaldte 300-timers-regel i marts 2006 søgte lovgiverne at motivere gifte kontanthjælpsmodtagere til enten at påtage sig erhvervsarbejde eller vælge at være hjemmearbejdende. Ægtefæller som er fyldt 25 år eller er forsørgere, og tilsammen har modtaget kontanthjælp i to år, mens de har været gift, skal nu hver især opfylde et beskæftigelseskrav på 300 timers ustøttet beskæftigelse inden for en periode på 2 år for at bevare retten til kontanthjælp. Kontanthjælpen kan dog alene frakendes den ene ægtefælle. Ægtefæller, hvis arbejdsevne er så begrænset, at de ikke kan opnå beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked, herunder personer indplaceret i matchkategori 5, kan ikke miste kontanthjælpen.

Med udgangspunkt i en konkret sag fremkommer Ankestyrelsen med en principafgørelse i januar 2008 om, at det kun er ægtefæller gift med en kontanthjælpsmodtager, der kan få frakendt kontanthjælpen. Efter den hidtidige fortolkning kunne kontanthjælpsmodtagere, som var gift med en lønmodtager, sygedagpengemodtager eller forsikret ledig, også miste kontanthjælpen.

Denne rapport giver en karakteristik af de personer, som i henhold til den oprindelige fortolkning af 300-timers-reglen enten fik frakendt deres kontanthjælp i løbet af 2007, eller var i risiko for at få frakendt kontanthjælpen. Afgrænsningen af populationen er sket på bag-

grund af registeroplysninger fra Arbejdsdirektoratet fra september 2007, mens selve undersøgelsen bygger på interview foretaget i perioden 1. oktober 2007 til slutningen af januar 2008.

MANGE MED ANDEN ETNISK BAGGRUND

Hovedparten af interviewpersonerne i denne undersøgelse har udenlandsk baggrund. Mange af dem taler kun lidt dansk. Deres selvvalgte arbejdsevne er ofte nedsat, og de er hyppigere placeret i matchgruppe 4, hyppigere end kontanthjælpsmodtagere generelt er.

- 95 pct. af de personer, der har fået frakendt kontanthjælp ('frakendte') og 90 pct. af de af personer, som er i risiko for at miste kontanthjælpen ('ikke-frakendte') er ikke født i Danmark, og over en tredjedel af dem taler slet ikke dansk eller kun i ringe grad.
- Omkring halvdelen af interviewpersonerne var placeret i matchgruppe 4 i fjerde kvartal 2007.
- 24 pct. af de frakendte og 38 pct. af de ikke-frakendte vurderer, at deres arbejdsevne i høj grad er nedsat.

Måske som følge af interviewpersonernes udenlandske baggrund og beskedne danskundskaber, vurderer kun 56 pct. af de frakendte og 41 pct. af de ikke-frakendte, at de er helt klar over, hvad 300-timers-reglen går ud på.

STOR AFGANG TIL BESKÆFTIGELSE

I tiden frem til interviewtidspunktet er mange kommet i beskæftigelse såvel blandt frakendte som blandt ikke-frakendte. Hovedparten af de beskæftigede har fået et fuldtidsarbejde, men da interviewpersonerne generelt har beskedne kvalifikationer, er der primært tale om beskæftigelse inden for traditionelle lavtlønsfag. Blandt de frakendte er en tilsvarende stor gruppe blevet hjemmegående, mens hovedparten af de ikke-frakendte fortsat modtager kontanthjælp.

- 33 pct. af de frakendte og 25 pct. af de ikke-frakendte var beskæftiget på interviewtidspunktet, som helt overvejende var i fjerde kvartal 2007.
- Den gennemsnitlige månedsindkomst blandt beskæftigede er 13.700 for frakendte og 15.100 for ikke-frakendte, mens den gennemsnitlige arbejdstid er henholdsvis 30 og 32 timer.
- 34 pct. af de frakendte er blevet hjemmegående. Blandt ikke-frakendte er det kun 6 pct., der er blevet hjemmegående, da hovedparten, nemlig 57 pct., fortsat er på kontanthjælp.

Mange er usikre på familiens fremtidige forsørgelsesgrundlag, særligt blandt dem, der ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Kun meget få vurderer, at familien fremover vil komme til at leve af den enes kontanthjælp, mens godt 30 pct. derimod regner med, at begge ægtefæller fremover vil have en erhvervsindkomst.

FRAKENDTE SØGER OFTERE ARBEJDE, SYGE SØGER MINDRE

Flere af de frakendte ønsker arbejde, føler sig i stand til at arbejde og søger arbejde, end det er tilfældet for de ikke-frakendte. Interviewpersonens jobsøgning reduceres imidlertid, hvis vedkommendes arbejdsevne i høj grad er nedsat, eller hvis vedkommende er placeret i matchgruppe 4 eller 5 på interviewtidspunktet.

- To tredjedele af de frakendte ønsker enten et deltids- eller et fuldtidsjob, mens det er tilfældet for godt halvdelen af de ikke-frakendte.
- Blandt de frakendte føler 60 pct. sig i stand til at passe et almindeligt arbejde. For de ikke-frakendte gælder det 38 pct.
- 45 pct. af de frakendte og 24 pct. af de ikke-frakendte søger arbejde. Over halvdelen af dem, der ikke søger arbejde, angiver helbredsrelaterede årsager til ikke at søge.

MANGE FRAKENDTE HAR EN DÅRLIG ØKONOMI

Hovedparten af interviewpersonerne vurderer, at deres økonomi er enten nogenlunde eller dårlig. Frakendte vurderer generelt deres økonomi

dårligere end ikke-frakendte, mens personer, der er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet, generelt vurderer deres økonomi bedre end ikke-beskæftigede.

- 23 pct. af de frakendte og 13 pct. af de ikke-frakendte mener, at deres økonomiske situation er særdeles dårlig. Selv blandt frakendte, som er kommet i arbejde, svarer 16 pct., at familiens økonomi er særdeles dårlig.
- 20 pct. af de frakendte har undladt at betale husleje inden for de seneste tre måneder, og 57 pct. har lånt penge af familie og venner. Blandt de ikke-frakendte har 10 pct. undladt at betale husleje og 45 pct. har lånt penge af familie og venner. Ellers er der bemærkelsesværdig forskel mellem frakendte og ikke-frakendte i omfanget af andre økonomiske tilpasninger som nedsat opsparing, brug af opsparede midler og køb på kredit foruden konkrete udgiftsposter, hvor de har undladt at forbruge eller betale.

SAMMENFATNING

Denne rapport omhandler et bredt udsnit af virkninger af den såkaldte 300-timers-regel for gifte kontanthjælpsmodtagere. Rapporten bygger overvejende på interviewoplysninger fra målgruppen. Vi søger at belyse de involverede personers reaktioner, dels på, at én af ægtefællerne mister hele sin kontanthjælp, dels på at være i risiko for at miste kontanthjælpen, hvis de ikke har opfyldt den centrale betingelse om at præstere mindst 300 timers udstøttet beskæftigelse inden for to år. Vi belyser de mulige virkninger, herunder opnåelse af beskæftigelse, jobfunktioner, arbejdsomfang, lønforhold, jobsøgning, levevilkår og fremtidsperspektiver.

1.1 300-TIMERS-REGLEN I HOVEDTRÆK

Den såkaldte 300-timers-regel er en samlebetegnelse for nogle bestemmelser, der kom ind i *Lov om aktiv socialpolitik* i marts 2006. Bestemmelserne gælder for gifte kontanthjælpsmodtagere på 25 år og for forsørgere. Ægteparret skal have modtaget kontanthjælp i sammenlagt mindst to år for at komme ind under 300-timers-reglen.

Bestemmelserne er indført for at motivere gifte kontanthjælpsmodtagere til enten at påtage sig erhvervsarbejde eller vælge at være hjemmearbejdende.

Fortolkningen og forvaltningen af bestemmelserne blev ændret ved Ankestyrelsens afgørelse i januar 2008, for så vidt angår kredsen af ægtefæller, reglen gælder for. Nærværende undersøgelses materiale vedrører alene tiden forud for Ankestyrelsens afgørelse. Derfor redegøres der hér meget summarisk for 300-timers-reglens bestemmelser. Der redegøres mere udførligt for reglens bestemmelser i kapitel 2, herunder Ankestyrelsens afgørelse.

Hovedreglerne er følgende:

1. Ægtefællerne i et ægtepar, der er inde under 300-timers-reglen, skal hver især have præsteret 300 timers ustøttet erhvervsarbejde inden for de seneste 24 måneder for at kunne opretholde retten til fortsat at modtage kontanthjælp. Kun én af ægtefællerne kan miste kontanthjælpen, selvom ingen af dem opfylder dette beskæftigelseskrav. Ifølge en overgangsordning frem til 1. april 2008 kræves 150 timers ustøttet arbejde for ikke at miste kontanthjælpen. Alle skal præstere 300 timers ordinært ustøttet arbejde for at genoptjene retten til kontanthjælp.
2. Ægtefæller, hvis arbejdsevne er så begrænset, at de ikke kan opnå beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked, herunder personer indplaceret i matchkategori 5 - kan ikke miste kontanthjælpen.
3. Personer, hvis arbejdsevne kommunen er i gang med at afklare eller afprøve med henblik på revalidering, fleksjob, eller førtidspension, kan ikke miste kontanthjælpen.
4. Perioden på 24 måneder forlænges med varigheden af perioder, hvor personen har været syg, gravid, på barsel, aftjent værnepligt, på anden måde uarbejdsdygtig (fx matchkategori 5-placering) eller perioder under uddannelse eller kursus, som ikke fordrer rådighedsforpligtelse over for arbejdsmarkedet undervejs i forløbet.

1.2 UNDERSØGELSEN OG DATA

Denne rapport bygger på oplysninger om personer, der var omfattet af 300-timers-reglen, som den blev fortolket før Ankestyrelsens afgørelse fra januar 2008. Oplysningerne stammer fra registre såvel som spørgeskemaoplysninger fra dem selv indsamlet i perioden oktober 2007 frem til slutningen af januar 2008. I september 2007 afgrænsede Arbejdsdirektoratet populationen af personer, som på daværende tidspunkt var inde under 300-timers-reglen, enten fordi de allerede var blevet frakendt kontanthjælpen (frakendte), eller fordi direktoratet i registrene kunne afgrænse gruppen af personer, som ville være i risiko for at miste kontanthjælpen (ikke-frakendte).

Der var ultimo september 2007 641 ægtepar, hvor én ægtefælle allerede var blevet frakendt kontanthjælpen, og 4.914 ægtepar, hvor én af ægtefællerne var i risiko for at miste kontanthjælpen efter september 2007.

Vi valgte, at 2.000 personer skulle kontaktes med henblik på interview, heraf samtlige 641 personer, som var blevet frakendt kontanthjælpen. Det lykkedes at opnå interview med 1.124 personer, svarende til en samlet svarprocent på 56. Heraf var de 338 blevet frakendt kontanthjælpen. Der er ikke markante forskelle mellem de interviewedes og de ikke-interviewedes placering i matchkategorier. Det er således ikke nødvendigvis de ressourcestærke, der har valgt at medvirke i undersøgelsen.

1.3 INTERVIEWPERSONERNE

Da 300-timers-reglen er gældende for ægtepar, som samlet har været på kontanthjælp i mindst to år, er sammensætningen af interviewpersonerne i denne undersøgelse væsentligt forskellig fra den samlede gruppe af kontanthjælpsmodtagere, der blev analyseret i Bach & Pedersen (2007). Særligt kendetegnet for interviewpersonerne er således, at hovedparten af dem har udenlandsk baggrund, er lavere uddannet, har flere helbredsproblemer og i højere grad er placeret i matchgruppe 5.

Tabel 1.1 giver en oversigt over interviewpersonernes demografi, helbred og matchgruppeplacering. Det fremgår her, at kun 5 pct. af de frakendte er født i Danmark, mens det er tilfældet for 10 pct. af de ikke-frakendte, og en begrænset del har dansk statsborgerskab. Interviewpersonernes udenlandske baggrund kan også være en del af forklaringen på,

at omkring halvdelen af dem er placeret i matchgruppe 4. En anden del af forklaringen er imidlertid, at mange har et dårligt helbred, særligt i form af kronisk sygdom eller psykiske lidelser.

Med udgangspunkt i de viste helbredsmål i tabel 1.1 har de ikke-frakendte dårligere helbred og arbejdsevne end de frakendte ifølge deres egne vurderinger. Det er naturligt, idet sagsbehandlernes konkrete vurdering af kontanthjælpsmodtageres helbred, sygdom, lidelser og arbejdsevne netop kan resultere i, at de ikke skønnes at kunne opnå beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked og derfor heller ikke frakendes kontanthjælpen.

TABEL 1.1

Interviewpersonernes demografi, matchgruppe og helbredsforhold. Særskilt for kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Kvinder	70	52
Født i Danmark	5	10
Dansk statsborgerskab	25	35
Placeret i matchgruppe 4	52	46
Arbejdsevne i høj grad nedsat	24	38
Dårligt eller meget dårligt helbred	38	52
Kronisk sygdom el. lign.	38	46
Psykisk lidelse	23	32
Beregningsgrundlag	321	681

De ikke-danskfødte interviewpersoner har i gennemsnit opholdt sig i Danmark i 13 år. Over en tredjedel taler imidlertid slet ikke dansk, eller kun i så ringe grad, at intervieweren har vurderet, at det var svært forståeligt, jf. tabel 1.2. De færreste har gået i skole i Danmark, og godt en femtedel har haft under fem års skolegang i udlandet. Kun 21 pct. af de frakendte og 29 pct. af de ikke-frakendte har en udenlandsk erhvervsuddannelse, og alene 5 pct. har en dansk erhvervsuddannelse. Til gengæld svarer op mod halvdelen, at de har enten dansk eller udenlandsk erhvervs erfaring.

TABEL 1.2

Ikke-danskfødte interviewpersoners danskkundskaber, uddannelse og erhvervserfaring. Særskilt for kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Taler ikke dansk eller kun i ringe grad	41	34
Under 5 års udenlandsk skolegang	23	23
Udenlandsk erhvervsuddannelse	21	29
Udenlandsk erhvervserfaring	36	52
Dansk skolegang	30	27
Dansk erhvervsuddannelse	5	6
Dansk erhvervserfaring	37	48
Mindste beregningsgrundlag	306	634

Måske delvist som følge af, at målgruppen for 300-timers-reglen i så høj grad omfatter personer, der ikke er født i Danmark, taler dårligt dansk, og ofte har en meget kort skolegang, er det ikke alle interviewpersoner, der er bekendt med reglens indhold. Hele 17 pct. af de frakendte og 39 pct. af de ikke-frakendte er end ikke vidende om, at de har modtaget varslingsbrevet fra kommunen, og kun 56 pct. af de frakendte og 41 pct. af de ikke-frakendte mener selv, at de helt har forstået, hvad reglen går ud på.

1.4 HOVEDBESKÆFTIGELSEN PÅ INTERVIEWTIDSPUNKTET

Formålet med 300-timers-reglen var dels at motivere flere kontanthjælpsmodtagere til at tage et arbejde, dels at afdække personer, der reelt ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet. Undersøgelsen tyder på, at dette også er sket, idet en stor del af de frakendte enten er kommet i beskæftigelse eller er blevet hjemmearbejdende.

Af tabel 1.3 fremgår, at 33 pct. af de frakendte er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet, 34 pct. er blevet hjemmegående og modtager ikke længere ydelser fra det offentlige, og 25 pct. er igen blevet tildelt kontanthjælp, enten som passiv eller aktiveret kontanthjælpsmodtager. Blandt de ikke-frakendte, der også skulle være informeret om, at de er i risiko for at miste kontanthjælpen, er 25 pct. kommet i beskæftigelse. Kun 6 pct. er blevet hjemmegående, mens hovedparten af dem fortsat modtog kontanthjælp på interviewtidspunktet.

TABEL 1.3

Hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet. Særskilt for kontant-hjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Beskæftiget	33	25
Kontanthjælpsmodtager	15	43
Aktiveret kontanthjælpsmodtager	10	14
Ordinær uddannelse/kursus	4	2
Hjemmearbejdende/uden erhverv	34	6
Andet	5	9
Beregningsgrundlag	336	715

Ud over de personer, der var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, havde 9 pct. af de frakendte og 5 pct. af de ikke-frakendte desuden været midlertidigt beskæftiget i løbet af 2007. Selvom en væsentlig del af disse personer svarede ja til, at det *også* var et afgørende formål med det midlertidige arbejde at få ret til fortsat at modtage kontanthjælp, stiler de imidlertid ikke mod at opnå netop 300 timers erhvervsarbejde – kun 4 pct. af de frakendte har således opnået mellem 280 og 319 timers beskæftigelse i deres midlertidige erhvervsarbejde. Blandt de personer, som var i beskæftigelse på interviewtidspunktet, tilkendegiver 23 pct. af de frakendte og 12 pct. af de ikke-frakendte, at optjening af beskæftigelseskravet *også* er afgørende for omfanget af deres beskæftigelse. Under en tredjedel kendte deres arbejdsgiver forud for ansættelsen, hvilket tyder på, at proforma-ansættelser hos familie og venner nok er ret begrænset.

Undersøgelsen tyder således på, at 300-timers-reglen har haft en væsentlig virkning på de involveredes beskæftigelse, og at der ikke i udbredt grad tænkes i at genoptjene retten til kontanthjælp. Det skal dog understreges, at der ikke er tale om en egentlig effektanalyse, idet undersøgelsen ikke har søgt at estimere, hvordan kontanthjælpsmodtagerne ville have klaret sig på arbejdsmarkedet i fravær af 300-timers-reglen. Blandt de interviewpersoner, der var vidende om, at de havde modtaget varslingsbrevet, er der imidlertid 36 pct. af de frakendte og 17 pct. af de ikke-frakendte, som mener, at det var risikoen for at miste kontanthjælpen, som medførte, at de kom i arbejde.

De personer, som var i beskæftigelse på interviewtidspunktet har typisk jobfunktioner som rengøring, køkkenmedhjælp og butiksmedarbejder. Der er altså tale om arbejde i traditionelle lavtlønsfag, som modsvare personernes uddannelsesmæssige baggrund. Den gennemsnitlige

månedssindkomst er da også på kun 13.700 kr. for frakendte og 15.100 kr. for ikke-frakendte, hvilket skal sammenholdes med en gennemsnitlig arbejdsuge på godt 30 timer.

Godt 10 pct. af de involverede interviewede personer er i aktivering på interviewtidspunktet, hvor undervisning af forskellig slags og praktik dominerer aktiviteterne. Vi ved ikke, hvor stort omfanget er af målrettet aktivering, men kun ganske få anfører, at det drejer sig om forløb, hvor arbejdsvejen afprøves. Kun få procent af samtlige havde påbegyndt ordinær uddannelse i andet halvår af 2007.

Når frakendte kontanthjælpsmodtagere ikke er kommet i beskæftigelse, eller kommet tilbage på kontanthjælp igen, kommet i ordinær uddannelse eller modtager andre forsørgelsesydelse, kategoriseres de som hjemmearbejdende. Det er sket for ca. en tredjedel af de frakendte kontanthjælpsmodtagere, og kun i meget lille omfang for de ikke-frakendte, fordi de jo fortsat kan modtage kontanthjælp.

Afslutningsvist har vi spurgt interviewpersonerne, hvilket forsørgelsesgrundlag de vurderer, deres familie vil have fremover. Mange er usikre på spørgsmålet, særligt blandt dem, der ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Kun meget få vurderer, at familien fremover vil komme til at leve af den enes kontanthjælp, mens godt 30 pct. derimod regner med, at begge ægtefæller fremover vil have en erhvervsindkomst.

1.5 ARBEJDSUDBUD

Vi har også undersøgt arbejdsudbuddet blandt personer, som ikke var beskæftiget på interviewtidspunktet. Analysen baserer sig således ikke på et repræsentativt udsnit af personer, der har fået frakendt eller er i risiko for at få frakendt kontanthjælpen, eftersom de mest motiverede og arbejdsduelige af kontanthjælpsmodtagerne allerede er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet.

Tabel 1.4 viser hovedresultaterne fra undersøgelsens spørgsmål om arbejdsudbud og beskæftigelsespotentialer. Vi ser her, at de frakendte i højere grad ønsker at arbejde, bedre føler sig i stand til at arbejde, og oftere søger arbejde end de ikke-frakendte. Blandt de frakendte er det dog fortsat kun 66 pct., der ønsker et arbejde, og under halvdelen, der kan tiltræde arbejdet inden for en måned. Dette hænger imidlertid sammen med, at kun 60 pct. mener, at de kan passe et almindeligt arbejde.

Når det ikke er alle 60 pct., der også har tiltro til, at de vil kunne opfylde beskæftigelseskravet om 300 timers ordinær beskæftigelse, skyldes det formentlig, at mange af dem ikke umiddelbart er arbejdsmarkedsparate.

TABEL 1.4

Arbejdsudbud og jobpotentiale blandt personer, der ikke var beskæftiget på interviewtidspunktet (efteråret 2007). Særsilt for kontant-hjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Ønsker arbejde	66	54
Kan tiltræde arbejde inden for en måned	45	27
I stand til at passe et almindeligt arbejde	60	38
Tiltro til at kunne opfylde beskæftigelseskravet	45	34
Søger arbejde	45	24
Reglen er også afgørende for jobønske	29	22
Beregningsgrundlag	219	470

Kun 45 pct. af de frakendte og 24 pct. af de ikke-frakendte søger arbejde.

En statistisk analyse af interviewpersonernes jobsøgning tyder imidlertid på, at årsagen til den beskedne jobsøgning er, at der er mange, som selv vurderer at have nedsat arbejdsevne og mange, der ikke umiddelbart er arbejdsmarkedsparate. Disse to forhold er nemlig afgørende for søgeadfærden. Den statistiske analyse viser desuden, at frakendte søger klart mere end ikke-frakendte, selv når der kontrolleres for forskelle i selvvurderet arbejdsevne og matchgruppeplacering samt demografiske forhold som eksempelvis køn, alder og oprindelsesland.

Meget tyder således på, at 300-timers-reglen motiverer de frakendte til i højere grad at søge arbejde. Mange søger dog alligevel ikke, fordi de ikke føler sig i stand til at arbejde.

Blandt dem, som søger arbejde, er der tale om et reelt beskæftigelsespotentiale, såfremt arbejdsgiverne vurderer, at deres kvalifikationer er tilstrækkelige. De er nemlig forholdsvis realistiske, og ønsker i høj grad at arbejde inden for fag, som modsvarer deres evt. erfaringer og uddannelsesmæssige baggrund. Det er tilmed under 30 pct., som mener, at optjening af beskæftigelseskravet *også* er en afgørende årsag til at søge arbejde. Blandt dem, der ikke søger arbejde er beskæftigelsespotentialet noget mindre. Hvis man kunne stille dem et job i udsigt, ville deres beskæftigelsesønsker ganske vist også være realistiske, men hele 40 pct. af

de frakendte og 34 pct. af de ikke-frakendte angiver, at grunden til, at de ikke søger arbejde er, at de er syge eller handicappede, og 13 pct. af de frakendte og 35 pct. af de ikke-frakendte henviser til, at de er i forrevalidering, revalidering, på førtidspension eller afventer afgørelse i en sag om førtidspension.

1.6 ÆGTEPARRENES ØKONOMISKE SITUATION

Ægteparrenes økonomiske situation er undersøgt ud fra tre tilgange. Interviewpersonerne er blevet bedt om selv at vurdere familiens aktuelle økonomiske situation. Derudover er det undersøgt, hvilke typer af udgifter familierne har undladt frem til interviewtidspunktet som følge af deres økonomiske situation, samt hvilke tilpasninger familierne har foretaget for at imødegå deres økonomiske situation.

Godt to tredjedele af de adspurgte vurderer, at deres økonomiske situation er nogenlunde eller dårlig, jf. tabel 1.5. Da mange er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet, er der også godt 10 pct., som mener, at de har en god eller en særdeles god økonomi. Hele 23 pct. af de frakendte og 13 pct. af de ikke-frakendte mener imidlertid, at deres økonomiske situation er særdeles dårlig, og selv blandt frakendte, som er kommet i arbejde, svarer 16 pct., at familiens økonomi er særdeles dårlig.

TABEL 1.5

Interviewpersonens vurdering af familiens økonomiske situation på interviewtidspunktet. Særsålt for kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Særdeles god	1	1
God	9	13
Nogenlunde	33	43
Dårlig	34	31
Særdeles dårlig	23	13
I alt	100	100
Beregningsgrundlag	334	707

Knap tre fjerdedele af de adspurgte har undladt udgifter op til interviewtidspunktet som følge af deres økonomiske situation. De udgifter, der udelades, er oftest udgifter, der på kort sigt ikke betyder så meget, såsom

tandlægebesøg, ferier og nyt fodtøj til familien. Hele 20 pct. af de frakendte og 10 pct. af de ikke-frakendte undlader imidlertid også mere vitale udgifter som betaling af husleje og regninger for el, gas, telefon mv. Men ellers er der bemærkelsesværdig lille forskel mellem frakendte og ikke-frakendte i omfanget af undladte betalinger.

Hovedparten af familierne har også foretaget tilpasninger af deres økonomi. Over halvdelen har udskudt nyanskaffelser og nedsat det daglige forbrug, og 57 pct. af de frakendte har lånt penge af familie og venner pga. deres økonomiske situation, men det har 45 pct. af de ikke-frakendte også. Ellers er der også en bemærkelsesværdig lille forskel mellem frakendte og ikke-frakendte i omfanget af andre økonomiske tilpasninger så som nedsat opsparing, brug af opsparede midler og køb på kredit.

BESKRIVELSE AF 300-TIMERS-REGLEN

2.1 300-TIMERS-REGLEN I HOVEDTRÆK

Hovedprincipperne vedrørende 300-timers-reglen indgår i det politiske forlig (*En ny chance til alle*), som regeringen, Dansk Folkeparti og Socialdemokratiet indgik den 17. juni 2005. Lovforslaget vedrørende 300-timers-reglen og en række andre elementer i det politiske forlig blev fremsat den 30. november 2005 og vedtaget den 21. marts 2006.

Den 23. januar 2008 ændrede Ankestyrelsen i lovens fortolkning for så vidt angår, hvem der er omfattet af lovens bestemmelser. Nærværende undersøgelses datamateriale i form af en spørgeskemaundersøgelse, ligesom det undersøgte udsnit af involverede gifte kontanthjælpsmodtagere, bygger alt sammen på den oprindelige fortolkning. Derfor gennemgås 300-timers-reglen i den oprindelige udformning i næste afsnit efterfulgt af et kort afsnit om, hvad der på nuværende tidspunkt kan siges om den nye fortolkning.

2.1.1 300-TIMERS-REGLENS OPRINDELIGE UDFORMNING

300-timers-reglen¹ gælder ikke for modtagere af starthjælp, men for:

1. Kontanthjælpsmodtagere på 25 år og derover (både personer, der har forsørgelsespligt over for børn/barn, og personer der ikke har en sådan forsørgelsespligt).
2. Kontanthjælpsmodtagere under 25 år, der i eget hjem forsørger barn/ børn.
3. Under 25-årige gravide kvindelige kontanthjælpsmodtagere, der har passeret 12. svangerskabsuge.

Reglen vedrører ægtepar, hvor begge ægtefæller tilhører én af de nævnte grupper,² og som har modtaget kontanthjælp mv. i sammenlagt to år eller derover. Betingelsen for, at begge ægtefæller fortsat kan modtage kontanthjælp, er, ud over de almindelige betingelser, at begge har haft ordinært og udstøttet arbejde i mindst 300 timer inden for de seneste 24 måneder.

Hvis denne betingelse (i det følgende kaldet arbejdskravet) ikke er opfyldt, bortfalder kontanthjælpen for den af ægtefællerne, der ikke opfylder kravet. Hvis begge ægtefæller ikke opfylder kravet, udbetales der dog fortsat hjælp til den ægtefælle, der af kommunen vurderes til at finde sig tættest på arbejdsmarkedet. Ægteparret er ikke berettiget til særlig støtte som følge af høje boligudgifter eller stor forsørgerbyrde. Derimod kan der i særlige tilfælde ydes hjælp til enkeltudgifter. Når begge ægtefæller igen opfylder arbejdskravet, genoptages udbetalingen af kontanthjælpen til begge ægtefæller forudsat, at de almindelige betingelser herfor er til stede, og at de 300 timers arbejde ligger efter det tidspunkt, hvor hjælpen faldt bort.

Målgruppen for 300-timers-reglen, dvs. den kategori af ægtepar for hvilke arbejdskravet træder i kraft, er således defineret: a) dels ved ægtefællernes situation på *et givet tidspunkt*, jf. ovenfor, b) dels ved at ægteparret på dette tidspunkt skal have *modtaget kontanthjælp mv. i sammenlagt to år eller derover*.

1. Jf. Socialministeriet (2005), Beskæftigelsesministeriet (2005b, 2006a og 2006b), Arbejdsdirektoratet (2006a, 2006b og 2007a.)

2. Ægtepar, hvor den ene tilhører én af de nævnte grupper, og den anden modtager revalideringsydelse, arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, ledighedsydelse eller særlig ydelse, er dog også omfattet (dvs. par hvor hjælpen beregnes på grundlag af 2 x voksensats).

I loven er det præciseret, at der ved beregningen af perioden med kontanthjælp mv. i sammenlagt to år også medregnes perioder med starthjælp og perioder med kontanthjælp, inden ægtefællen/ægtefællerne kom til at tilhøre én af de nævnte grupper 1-3 ovenfor. I perioden på de to år medregnes også aktivering fra kontant- eller starthjælp (herunder perioder med løntilskudsansættelse) samt perioder med engangshjælp. Desuden medregnes perioder, hvor den økonomiske hjælp har været nedsat eller er bortfaldet på grund af manglende rådighed.

Perioder med hjælp før ægteskabets indgåelse medregnes ikke, idet det er *ægteparret*, der skal have modtaget hjælp i sammenlagt to år. I beregningen af den sammenlagte periode med kontanthjælp mv. medregnes perioder med kontanthjælp mv., hvor mindst én af ægtefællerne har modtaget hjælp. Det betyder fx, at hvis begge ægtefæller har modtaget kontanthjælp samtidigt i fx seks måneder, så tæller denne periode kun som seks måneder (og ikke 12 måneder) ved beregningen af den sammenlagte periode med kontanthjælp mv.

Perioden med kontanthjælp mv. i sammenlagt to år afbrydes, hvis ingen af ægtefællerne har modtaget kontanthjælp eller starthjælp eller har deltaget i aktive tilbud fra kontant- eller starthjælp (herunder løntilskudsansættelse) i en sammenhængende periode på to år. Det må betyde, at der ved beregningen af den sammenlagte periode med kontanthjælp mv. medtages alle de perioder med kontanthjælp mv., der ligger efter det seneste tidspunkt, hvor ægtefællen ikke har modtaget kontanthjælp, starthjælp eller deltaget i aktive tilbud fra starthjælp eller kontanthjælp i de seneste 24 kalendermåneder. Perioden med kontanthjælp mv. i sammenlagt to år kan således i princippet hidrøre fra en kalenderperiode, der er betydeligt længere end to år. I vejledningen til bekendtgørelsen vedrørende kommunernes pligt til varsling vedrørende 300-timersreglen anføres, at kommunerne ved et opslag i forsørgelseshistorikken på Arbejdsmarkedsportalen 'i de fleste tilfælde' vil kunne se, hvornår et ægtepar har modtaget kontanthjælp mv. i sammenlagt to år eller derover. Hvis man undtagelsesvist ikke kan se det i Arbejdsmarkedsportalen, skal kommunen gå ind og undersøge det konkret i sagerne.

Arbejdskravet (de 300 timer) definerer, hvilke ægtepar i målgruppen som kommer i den situation, at den ene mister kontanthjælpen. Fortsat ret til kontanthjælp for ægtepar i målgruppen forudsætter, at hver af ægtefællerne har haft 300 timers ordinært og ustøttet arbejde inden for de sidste 24 kalendermåneder. Opgørelsen af arbejde inden for de sene-

ste 24 måneder foretages for hver ægtefælle for sig. Perioden på 24 kalendermåneder forlænges med:

- Perioder, hvor kontanthjælpsmodtageren ikke har kunnet arbejde på grund af dokumenteret sygdom.
- Perioder med ret til fravær ved graviditet, barsel, adoption eller børnepasningsorlov.
- Perioder, hvor den pågældende har modtaget støtte til pasning af alvorligt sygt barn, døende mv.
- Perioder med aftjening af værnepligt.
- Perioder, hvor den pågældendes arbejdsevne har været så begrænset, at vedkommende ikke har kunnet opnå beskæftigelse på det ordinære arbejdsmarked (jf. de fire undtagelsessituationer nævnt nedenfor: Personer i matchkategori 5 osv.) .
- Perioder under uddannelse og perioder med anden offentlig forsørgelsesydelse, der ikke er betinget af, at vedkommende udnytter sine arbejdsmuligheder, herunder deltagelse i særligt målrettede uddannelsesforløb, hvor den ledige er fritaget for rådighedsforpligtigelsen³.

Kun arbejde på overenskomstmæssige vilkår eller på vilkår, der i øvrigt er sædvanlige på arbejdsmarkedet, medregnes ved opgørelsen af antallet af arbejdstimer. Timer med selvstændig virksomhed medregnes også, hvis arbejdet har et omfang der kan sidestilles med lønarbejde i mindst 20 timer om ugen. Der er ikke noget krav om, at der skal være tale om fuldtidsarbejde. De 300 timers arbejde kan fordeles ud over en længere periode - også i form af flere sammenhængende beskæftigelsesperioder.

I bemærkningerne til lovforslaget vedrørende 300-timers-reglen anføres, at det er forudsat, at følgende ægtefæller uanset ovenstående regler ikke kan miste kontanthjælpen på grund af 300-timers-reglen:

- Personer i matchkategori 5.

3. Jf. § 58, stk. 2 i Bekendtgørelse om en aktiv beskæftigelsesindsats (Beskæftigelsesministeriet 2005). Kommunen kan efter ansøgning fra en kontanthjælpsmodtager fritage denne for at stå til rådighed under deltagelse i visse tilbud (herunder særligt målrettede uddannelsesforløb), hvilket betyder, at evt. bortfald af kontanthjælpen udskydes til efter afslutningen af det pågældende tilbud. Ansøgningen om fritagelse for rådighedsforpligtigelsen kan være mundtlig, men det skal være noteret på kontanthjælpsmodtagerens sag, at kontanthjælpsmodtageren har ansøgt.

- Personer, hvor kommunen har påbegyndt en vurdering af de pågældendes arbejdsevne med henblik på visitation til revalidering, fleksjob eller evt. førtidspension (arbejdsevnetodens område).
- Personer under forrevalidering.
- Personer, der er visiteret til et fleksjob, og som modtager kontanthjælp i venteperioden, indtil kommunen har skaffet den pågældende et fleksjob.

I bemærkningerne til lovforslaget anføres også, at staten vil følge udviklingen i kommunernes indplacering af kontanthjælpsmodtagere i matchkategorier med henblik på at vurdere, om der på grund af 300-timersreglen sker en uforholdsmæssig stor stigning i antallet af kontanthjælpsmodtagere, der placeres i matchkategori 5.

Der er fastsat nærmere regler vedrørende kommunernes varslings mv. af kontanthjælpsmodtagere, der evt. kan miste deres kontanthjælp på grund af 300-timers reglen (Beskæftigelsesministeriet, 2006). I reglerne bruges udtrykket *overgangsdato* om det tidspunkt, hvor et ægtepar har modtaget kontanthjælp mv. i sammenlagt to år. Det er altså det tidspunkt, fra hvilket det skal vurderes, om arbejdskravet opfyldes. Udtrykket *bortfalddato* bruges om det tidspunkt, hvor kontanthjælpen til en ægtefælle bortfalder på grund af manglende opfyldelse af arbejdskravet.

Senest seks måneder før overgangsdatoen skal kommunen sende et varslingsbrev til hver af ægtefællerne. I brevet skal der redegøres for reglerne og konsekvenserne af ikke at opfylde arbejdskravet. I varslingsbrevet skal kommunen også angive den beregnede bortfalddato. Hvis det ikke er muligt at beregne en bortfalddato, fx fordi en ægtefælle for tiden er sygemeldt, skal kommunen snarest muligt foretage en beregning og skriftligt give den berørte oplysning herom. I varslingsbrevet skal kommunen vejlede om mulighederne for jobsøgning.

Når varslingsbrevet er sendt, skal kommunen efterfølgende ved samtaler i det individuelle kontaktføreløb følge op på brevet, herunder igen vejlede om reglerne, mulighederne for jobsøgning og yde praktisk bistand til jobsøgningsaktiviteter.

Når den beregnede bortfalddato nærmer sig, skal kommunen undersøge, om der siden beregningen blev foretaget, er fremkommet oplysninger på kommunens sag om personen vedrørende ordinært og udstøttet arbejde eller andre forhold, der evt. kan begrunde en udskydelse af bortfalddatoen. Er dette ikke tilfældet, skal kommunen senest en

måned før bortfaldsdatoen meddele ægtefællen, at kommunen agter at træffe afgørelse om bortfald af hjælpen, idet ægtefællen i forbindelse med denne partshøring opfordres til at fremkomme med oplysninger, der eventuelt ville kunne begrunde en udskydelse af bortfaldsdatoen.

Senest den 1. oktober 2006 skal kommunerne have udsendt varslingsbreve til ægtepar, der pr. denne dato har modtaget kontanthjælp, starthjælp eller været i aktivering i en sammenlagt periode på 18 måneder eller derover, og som et halvt år senere (dvs. 1. april 2007) vil have modtaget kontanthjælp i sammenlagt to år, medmindre der i den mellemliggende periode fra 1. oktober til 1. april sker ændringer i de pågældendes situation. For fortsat at have ret til kontanthjælp skal ægtefællerne kunne dokumentere, at de pr. 1. april 2007 har haft 150 timers arbejde inden for de seneste 12 kalendermåneder. Tilsvarende skal der løbende udsendes varslingsbreve efter den 1. oktober 2006, efterhånden som ægtefæller med kontanthjælp må forudses at ville opfylde kriteriet om to års samlet hjælp (kontanthjælp, starthjælp og aktivering) et halvt år senere. Frem til den 1. april 2008 kræves 150 timers arbejde inden for 12 kalendermåneder for at bevare retten til kontanthjælp. Fra og med 1. april 2008 træder de nye regler, jf. ovenfor, fuldt ud i kraft.

2.1.2 300-TIMERS-REGLEN EFTER ANKESTYRELSENS PRINCIPAFGØRELSE

Den 23. januar 2008 traf Ankestyrelsen en principafgørelse om personkredsen, som 300-timers-reglen omfatter på baggrund af en konkret klagesag.⁴ Ankestyrelsen fandt, at 300-timers-reglen ikke fandt anvendelse på en situation, hvor ægtefællen til en kontanthjælpsmodtager, var i ordinært og ustyttet arbejde og således ikke modtog eller var berettiget til kontanthjælp. Arbejdsdirektoratet har i forlængelse heraf udsendt et orienteringsbrev til kommunerne, som også indeholder en foreløbig vejledning, hvori de vejleder kommunerne til at undtage ægtepar fra 300-timers-reglens virkeområde, når en kontanthjælpsmodtagers ægtefælle ikke er selvstændigt berettiget til at modtage kontanthjælp, enten fordi vedkommende ægtefælle har selvstændig erhvervsindkomst eller modtager arbejdsløshedsdagpenge, sygedagpenge, revalideringsydelse eller an-

4. Ankestyrelsen (2008): Principafgørelse A-1-08: Principafgørelse om kontanthjælp, udnyttelse af arbejdsmuligheder, ægtepar, personkreds og 300-timers-reglen.

den ydelse, der betyder, at den pågældende ikke modtager kontanthjælp efter aktivlovens § 11.⁵

5. Jf. Arbejdsdirektoratet (2008): Orienteringsbrev til kommunerne nr. 03/08.

BESKRIVELSE AF INTERVIEWEDE ÆGTEFÆLLER

3.1 INDLEDNING

Blandt de ca. 2.000 personer, der er søgt kontaktet, er der opnået interview med 1.124 personer, svarende til en svarprocent på 56 pct.

Forvaltningen af loven i socialforvaltningerne er nu ændret som følge af Ankestyrelsens afgørelse d. 23. januar 2008. Interviewningen af de udvalgte personer er imidlertid lige netop afsluttet, inden Ankenævnet traf sin principielle afgørelse. De interviewede kontanthjælpsmodtagers adfærd og anden holdningstilkendegivelse kan altså tilskrives lovfortolkningen og den administrative praksis, der var gældende før Ankestyrelsens afgørelse.

Vi har alligevel valgt at søge at strukturere det indsamlede surveymateriale, så det i videst mulig omfang udskiller gifte kontanthjælpsmodtagere, hvor begge ægtefæller er på kontanthjælp. Efter Ankestyrelsens afgørelse gælder 300-timers-reglen kun for sådanne ægtepar.

I forbindelse med surveyens spørgsmål: Har du fået et brev fra kommunen om, at du – efter den nye regel for gifte kontanthjælpsmodtagere – selv kunne risikere at miste din kontanthjælp, hvis du ikke havde haft 150 eller 300 timers arbejde? gav vi de interviewede mulighed for at blive afkrydset i svarkategorien: 'Har slet ikke modtaget kontanthjælp i 2006 og 2007'. 78 personer har benyttet sig af denne mulighed. Imidlertid er der otte personer blandt de 78, som ifølge Arbejdsdirektoratets

registre er frakendt kontanthjælpen efter 1. april 2007 som følge af 300-timers-reglen. De otte personer bibeholdes alligevel i materialet. Vi er herefter nede på 1.054 fuldt brugbare besvarelser.

I nedenstående tabel 3.1 over samtlige brugbare interview er der 338 ægtepar, hvor interviewpersonen har fået frakendt kontanthjælpen. Heraf er 121 ægtepar, hvor den anden ægtefælle er på kontanthjælp på interviewtidspunktet. Disse 121 ægtepar ligner mest de ægtepar, som efter nyfortolkningen også ville være blevet frakendt kontanthjælpen. Blandt de 217 andre ægtepar er der givetvis også nogle, der efter nyfortolkningen ville blive frakendt kontanthjælpen.

Blandt de resterende 716 ægtepar, som ikke har fået frakendt kontanthjælpen ifølge registre eller eget udsagn, er der 172 ægtepar, der på interviewtidspunktet passer ind i nyfortolkningen. Det er der givetvis også mange af de andre 544 ægtepar, der har gjort før interviewtidspunktet, men vi kan ikke påvise det ud fra interviewmaterialet, fordi de har reageret i henhold til den dagældende tolkning ved at påtage sig arbejde.

TABEL 3.1

Oplysninger om interviewede gifte kontanthjælpsmodtageres frakendelse af kontanthjælp. Særskilt, efter hvorvidt deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Antal.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Frakendt i henhold til Arbejdsdirektoratets registre	106	192	298			
Frakendt i henhold til egen oplysning i surveyen	15	25	40			
Ikke frakendt I alt	121	217	338	172	544	716
				172	544	716

3.2 INTERVIEWEDES DEMOGRAFI, KVALIFIKATIONER MV.

De centrale demografiske forhold fremgår af tabel 3.2. De interviewede gifte kontanthjælpsmodtagere har en jævn aldersfordeling, men der er en betydelig overvægt af kvinder, blandt de ægtefæller, som allerede har fået frakendt kontanthjælpen på interviewtidspunktet, som foregik i oktober 2007–januar 2008. Kønsfordelingen er mere ligelig blandt de personer, som ikke har fået frakendt kontanthjælpen på interviewtidspunktet.

Blandt de interviewede er der højst 10 pct., der er født i Danmark. 25 pct. af dem, som har fået frakendt kontanthjælpen, havde opnået dansk statsborgerskab senest i september 2007. Under 10 pct. har deres etniske oprindelse i Danmark, og under 5 pct. har deres oprindelse i Vest- og Østeuropa eller Nord- og Sydamerika. Ellers har langt hovedparten deres etniske oprindelse i Mellemøstens lande og Balkanlandene. Personer, som var statsløse før de kom til Danmark, dækker over statsløse palistinensere.

I tabel 3.3 og 3.4 ser vi på de erfaringer, som de interviewede indvandrere og flygtninge havde med sig, da de kom til Danmark ifølge deres egne oplysninger. 40 pct. af de frakendte kontanthjælpsmodtagere er selv flygtninge, og halvdelen er pårørende til flygtninge, mens de resterende ca. 10 pct. er indvandrere uden relation til flygtninge i Danmark. Blandt kontanthjælpsmodtagere i risiko for at miste kontanthjælpen er der flere flygtninge og tilsvarende færre pårørende.

Omkring 10 pct. har ifølge dem selv slet ikke gået i skole. Ca. halvdelen har gået i skole mellem fem og ni år. Ca. 40 pct. har gået i skole i mindst ti år. Der er således en betydelig spredning på varigheden af deres skolegang. Det fremgår videre af tabel 3.4, at ca. 80 pct. af de interviewede personer, som havde fået frakendt deres kontanthjælp ikke havde nogen erhvervsuddannelse fra udlandet. Halvdelen af dem, som havde en erhvervsuddannelse fra udlandet, oplyste, at det er en videregående udannelse, mens faglige håndværksuddannelser dominerer de resterende personer.

Endelig fremgår det af tabel 3.4, at knap to tredjedele af de interviewede frakendte kontanthjælpsmodtagere ikke har haft erhvervsar-

bejde i udlandet, før de kom til Danmark. 20 pct. af dem havde dog arbejdet mindst fem år.⁶

I tabel 3.5 og 3.6 har vi samlet nogle oplysninger om flygtninge og indvandreres erhvervede erfaringer, og kvalifikationer fra tiden efter de kom til Danmark. Fra tabel 3.5 fremgår det, at de gennemsnitligt har boet i Danmark i 13 år. (Medianen er næsten identisk med gennemsnittet). Omkring 70 pct. af dem har ikke fuldført nogen skoleuddannelse hér ud over den sprogscole, som har været obligatorisk for mange af dem. Højest 10 pct. af dem har taget niende klasse med eksamen eller højere almen eksamen.

Af tabel 3.6 fremgår det, at 95 pct. af de interviewede kontanthjælpsmodtagere ikke har taget nogen erhvervsuddannelse, mens de har opholdt sig i Danmark. Der er spurgt til, hvilke erhvervsuddannelse de evt. har fuldført i Danmark. Dermed ved vi ikke, om de evt. har forsøgt at tage en erhvervsuddannelse.

Af tabel 3.6 fremgår det yderligere, at knap to tredjedele af de frakendte kontanthjælpsmodtagere højest har haft op til et halvt års erhvervsarbejde i Danmark, mens de har været her. En lille gruppe af de frakendte kontanthjælpsmodtagere på godt 10 pct. har dog haft mindst fem års erhvervsarbejde i Danmark. Blandt ægtefæller, der er i risiko for at miste kontanthjælpen, er erhvervsdeltagelsen lidt højere.

Som afslutning på interviewet blev interviewerens bedt om at vurdere interviewpersonens (IP) danskkundskaber. Intervieweren skulle besvare spørgsmålet: *Hvordan er IP's danskkundskaber?* På nær kategorien 'uoplyst' fremgår svarkategorierne af forspalten til tabel 3.7. De frakendte kontanthjælpsmodtagere ser ud til gennemgående at have lidt ringere danskkundskaber end kontanthjælpsmodtagere, som ikke har fået frakendt kontanthjælpen. Der er ca. 40 pct. af de frakendte kontanthjælpsmodtagere, der enten har ringe (svært forståelige) danskkundskaber eller slet ikke taler dansk. Ca. 25 pct. har gode danskkundskaber i betydningen forståelige med kraftig accent, og ca. 15 pct. har perfekte eller meget gode danskkundskaber. Der resterer herefter 18 pct., om hvem interviewerens ikke har noteret noget om danskkundskaberne. Det kan måske

6. I tabel 3.3 og 3.4 bruges benævnelsen 'Mindste beregningsgrundlag' i stedet for blot 'Beregningsgrundlag'. I tabellernes forspalte indgår flere forhold/variabler, hvor beregningsgrundlaget kan variere lidt, fordi ikke alle har besvaret de stillede spørgsmål, som variablerne afspejler. For ikke at overdrive beregningsgrundlaget vælges det mindste beregningsgrundlag blandt de viste forhold/variabler.

skyldes, at interviewet er foregået gennem et familiemedlem i hjemmet, således at interviewpersonens danskkundskaber rettelig skulle have været vurderet ret lavt.

TABEL 3.2

Interviewedes demografiske forhold. Særskilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
<i>Alder</i>						
22-29	11	16	14	6	10	9
30-34	25	15	18	10	17	16
35-39	15	27	23	15	20	19
40-44	23	23	23	26	23	24
45-49	15	12	13	22	17	18
50-	11	6	8	21	13	15
<i>Kvinde</i>	63	74	70	48	54	52
Født i DK	3	6	5	5	11	10
<i>Statsborgerskab</i>						
Dansk	26	24	25	24	28	35
Udlænding inkl. statsløse	74	76	75	76	72	65
<i>Etnisk oprindelse</i>						
Danmark	3	5	4	6	10	9
Statsløse	6	8	7	8	5	6
Vest- og Østeu- ropa, Nord- og Sydamerika	3	2	2	2	2	2
Balkanlandene	7	7	7	11	11	11
Tyrkiet	11	15	14	7	10	9
Somalia	8	12	11	6	7	7
Afrika i øvrigt	3	3	3	5	5	5
Irak	33	15	21	37	20	24
Afghanistan	7	15	12	5	10	9
Mellemøsten i øvrigt	21	17	18	12	16	15
Asien i øvrigt	0	2	2	2	3	3
Beregnings- grundlag	121	217	338	172	544	716

TABEL 3.3

Medbragte erfaringer til Danmark blandt interviewede indvandrere og flygtninge. Særskilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
<i>Flygtning/indvandrer:</i>						
Selv flygtning	35	41	39	57	55	55
Indvandrer, men pårørende til flygtning	56	49	52	35	35	35
Indvandrer i øvrigt	9	10	9	8	10	9
<i>Udenlandsk skolegang:</i>						
Ingen udenlandsk skolegang	9	9	9	14	10	11
Under 5 år	17	13	14	10	13	12
5-6 år	17	16	16	12	10	10
7-9 år	25	19	21	23	21	22
Mindst 10 år	33	43	40	41	46	45
Mindste beregningsgrundlag	114	196	311	159	481	642

TABEL 3.4

Medbragte erfaringer til Danmark blandt interviewede indvandrere og flygtninge. Særskilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
<i>Udenlandsk erhvervs- uddannelse:</i>						
Ingen udenlandsk erhvervs- uddannelse	84	76	79	71	70	71
Faglig uddannelse (fx som håndværker)	7	10	9	17	12	13
Videregåen- de uddan- nelse (fx som lærer)	7	11	10	5	14	12
Anden uddannelse	2	4	3	7	4	4
<i>Udenlandsk erhvervs- arbejde:</i>						
Intet uden- landsk erhvervs- arbejde	61	66	64	44	49	48
Under 1 år	4	3	3	7	5	5
1-4 år	11	15	14	14	18	17
Mindst 5 år	25	16	19	36	29	30
Mindste beregnings- grundlag	114	196	311	159	481	642

TABEL 3.5

Varigheden af interviewede indvandrere og flygtninges ophold i Danmark, og deres erhvervede skoleuddannelse hér. Særskilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet.

Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
<i>Boet i DK:</i>						
0-7 år	22	25	24	21	25	24
8-10 år	26	20	22	29	23	25
11-15 år	20	25	23	23	22	22
Over 15 år	32	29	30	27	31	30
Gennemsnit	13	12	13	13	13	13
<i>Dansk skole- uddannelse:</i>						
Ingen dansk skoleud- dannelse	75	67	70	81	70	73
7-9 kl. uden eksamen	7	8	8	3	5	5
9. kl. med eksamen	3	2	3	1	4	3
10. kl. med eksamen	4	6	5	1	4	4
Hf el. Stu- denter- eksamen	0	3	2	1	1	1
Anden skoleud- dannelse	10	14	13	12	16	15
Mindste beregnings- grundlag	114	196	313	159	481	644

TABEL 3.6

Interviewede indvandrere og flygtninges erhvervsuddannelse og erhvervs erfaring i Danmark. Særskilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
<i>Dansk erhvervsuddannelse:</i>						
Ingen erhvervsuddannelse	95	95	95	95	93	94
Specialarbejderuddannelse og efg-basisår	2	1	1	1	2	2
Fuldført lærlinge/elev-uddannelse	1	0	0	2	1	1
Anden faglig uddannelse, mindst 1 år	1	1	1	1	2	1
Kort videregående uddannelse under 3 år	1	3	2	1	1	1
Mellemlang og lang videregående uddannelse	1	1	1	1	1	1
<i>Samlet erhvervs erfaring i DK i år</i>						
Ingen eller evt. op til et halvt år	68	60	63	64	47	52
1 år	10	12	11	7	7	7
2-4 år	10	12	11	12	20	18
5-9 år	4	9	8	8	14	12
10-14 år	3	4	4	2	6	5
15 år - Gennemsnit	5	3	4	6	6	6
Mindste beregningsgrundlag	2	2	2	2	3	3
	112	194	306	162	472	634

TABEL 3.7

Giftede indvandrere og flygtninges dansk kundskaber vurderet af intervieweren. Særskilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
<i>Danskkundskaber vurderet af intervieweren:</i>						
Perfekte (ingen accent)	2	4	3	1	3	2
Meget gode (kun lidt accent)	9	13	11	12	17	16
Gode (forståelige med kraftig accent)	27	26	26	16	30	27
Ringe (svært forståeligt)	16	26	22	20	22	22
Taler slet ikke eller kun lidt dansk	16	21	19	15	12	12
Uoplyst	30	11	18	36	16	21
Mindste beregningsgrundlag	116	197	313	163	485	648

For fuldstændighedens skyld gengives de danskfødtes tilsvarende forhold omkring skoleuddannelse, erhvervsuddannelse og samlede erhvervs erfaring i Danmark, jf. tabel 3.8. Som det fremgår, er det et fåtal, der har gennemført en hf eller studentereksamen.

Omkring to tredjedele har ikke gennemført nogen erhvervsuddannelse. Afvigelsen i forhold til indvandrere og flygtninge er især, at de danskfødte kontanthjælpsmodtagere har meget mere erhvervs erfaring, nemlig i gennemsnit omtrent ti år. Det er de etniske danske kontanthjælpsmodtageres forhold, som slår igennem i tabel 3.8, idet godt 80 pct. af de danskfødte også er etniske danskere.

TABEL 3.8

Interviewede danskfødte kontanthjælpsmodtageres danske uddannelser og erhvervserfaring. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Dansk skoleuddannelse:</i>		
Ingen dansk skoleuddannelse	0	4
7-9 kl. uden eksamen	47	25
9. kl. med eksamen	41	29
10. kl. med eksamen	12	35
Hf el. Studentereksamen	0	6
Anden skoleuddannelse	0	0
<i>Dansk erhvervsuddannelse:</i>		
Ingen erhvervsuddannelse	65	66
Specialarbejderuddannelse og efg-basisår	6	4
Fuldført lærlinge/ elevuddannelse	6	12
Anden faglig uddannelse, mindst 1 år	12	3
Kort videregående uddannelse under 3 år	6	9
Mellemlang og lang videregående uddannelse	6	6
<i>Samlet erhvervserfaring i DK i år:</i>		
Ingen eller evt. op til et halvt år	13	10
1 år	0	7
2-4 år	40	9
5-9 år	7	19
10-14 år	13	18
15 år - Gennemsnit	27	37
Mindste beregningsgrundlag	10	12
	15	68

3.3 HELBREDSFORHOLD

Det er oplagt, at de gifte kontanthjælpsmodtageres helbredsforhold og sundhedstilstand har betydning for deres muligheder for at udbyde deres arbejdskraft. Vi kender kun personernes helbreds- og sundhedstilstand fra deres besvarelse af standardiserede spørgsmål i spørgeskemaet. Nogle af disse spørgsmål har tidligere været benyttet i forbindelse med spørgeskemaundersøgelser af et bredt udsnit af danske kontanthjælpsmodtagere, senest rapporteret i Bach & Petersen (2007).

Kontanthjælpsmodtagerne bliver først spurgt: *Hvordan vil du alt i alt vurdere dit helbred?*, hvorefter de besvarer spørgsmålet: *Er din arbejdsevne nedsat, fx på grund af sygdom, ulykke, handicap eller slid?* Svarkategorierne fremgår af forspalten til tabel 3.9. Ifølge det første meget generelle spørgsmål, som vi kalder 'selvvurderet helbred', synes godt en tredjedel af dem, som har fået frakendt kontanthjælpen, at de har et 'dårligt' eller et 'meget dårligt' helbred. For personer, der ikke var frakendt kontanthjælpen, var det tilsvarende tal godt 50 pct. Det er meget naturligt at personer, som har en mere negativ opfattelse af deres egen helbred, i sammenligning med kontanthjælpsmodtagere i almindelighed, nemlig den repræsentative gruppe af kontanthjælpsmodtagere, som blot havde modtaget kontanthjælp i mindst fire uger i efteråret 2005, jf. Bach & Petersen (2007).⁷

Besvarelsen af spørgsmålet om nedsat arbejdsevne afspejler besvarelsen af spørgsmålet om 'selvvurderet helbred'. En fjerdedel af kontanthjælpsmodtagerne, som har fået frakendt kontanthjælpen føler i høj grad, at de har nedsat arbejdsevne. Over en tredjedel af dem, der ikke var frakendt kontanthjælpen, føler i høj grad nedsat arbejdsevne.

Forklaringen på kontanthjælpsmodtagernes opfattelse af deres generelle helbredstilstand og eventuelle nedsatte arbejdsevne afdækkes i nogen grad af deres besvarelse af nogle efterfølgende mere konkrete spørgsmål om deres helbred og sundhedstilstand. Det første spørgsmål er: *Er du syg for tiden?* Det er der hele 40 pct. af de frakendte, som bekræfter, og ca. 60 pct. af kontanthjælpsmodtagerne, der ikke var frakendt kontanthjælpen, der også gjorde. Hvis besvarelsenerne giver et nøgternt billede af virkeligheden, må det afspejle mange ophobede og vedvarende sygdomme og lidelser blandt de interviewede. Det er der allerede en indikation af derved, at ca. 90 pct. af de kontanthjælpsmodtagere, som rapporterer om sygdom, oplyser, at en læge har sagt, hvad de fejler.⁸ De interviewede har da også næsten alle fortalt socialforvaltningen, hvad de fejler.⁹

Alle får stillet spørgsmålet: *Har du nogle vedvarende/kroniske sygdomme eller lidelser?* Det er den folkelige forståelse af disse centrale ord

7. Tabel 2.4, side 28. I denne undersøgelse var kontanthjælpsmodtagere med matchkategori 5 repræsentativt tilstede, hvad de jo ikke er i nærværende undersøgelse.

8. Spørgsmålet lød. Har en læge sagt, hvad du fejler?

9. Jf., at over 90 pct. bekræfter spørgsmålet: Har du meddelt det til kommunen/ socialforvaltningen?

’vedvarende/kroniske sygdomme eller lidelser’, som opfanges i besvarelsener.¹⁰ I underkanten af 40 pct. af de interviewede frakendte kontanthjælpsmodtagere siger, at de har én eller flere af sådanne lidelser, jf. tabel 3.10. 46 pct. af dem, som ikke var frakendt kontanthjælpen, oplyste at have en sådan lidelse. Noget overraskende rapporterer disse gifte kontanthjælpsmodtagere ikke hyppigere kroniske sygdomme og lidelser, end den brede gruppe af kontanthjælpsmodtagere gjorde i 2006, jf. Bach & Petersen (2007). 47 pct. rapporterede dengang om sådanne sygdomme og lidelser.

Kontanthjælpsmodtagere, der svarer bekræftende på spørgsmålet om kroniske sygdomme, bliver straks bedt om at angive den eller de konkrete navngivne sygdomme eller lidelser. De er kategoriseret i tabel 3.12, som vi vender tilbage til.

De interviewede stilles også et spørgsmål om psykiske lidelser: *Har du en psykisk lidelse for tiden?* I bekræftende fald spørges de videre: *Har en læge/psykiater sagt, at du har en psykisk lidelse?* Det fremgår af tabel 3.10, at ca. en fjerdedel af de frakendte kontanthjælpsmodtagere aktuelt selv mener at have en psykisk lidelse, mens det er tilfældet for ca. en tredjedel af personerne, som ikke var frakendt kontanthjælpen. Omkring 80 pct. af de adspurgte oplyser, at en læge/psykiater har bekræftet lidelsen. Der spørges ikke nærmere til karakteren af lidelsen. I 2006 svarede 18 pct. af den brede gruppe af kontanthjælpsmodtagere, at de for tiden havde en psykisk lidelse, jf. Bach & Petersen (2007).

10. I interviewsituationen har interviewerne en eksemplificerende undertekst at støtte sig til, hvis der opstår diskussion af fænomenet. Teksten lød fx migræne, astma, sukkersyge/diabetes, mv.

TABEL 3.9

Interviewedes oplevede helbredsforhold, arbejdsevne og aktuel sygdom på interviewtidspunktet. Særsilt, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
<i>Selvvrideret helbred:</i>						
Meget godt	8	21	16	5	15	13
Godt	23	28	26	9	19	17
Nogenlunde	22	20	20	15	20	18
Dårligt	31	18	23	27	22	23
Meget dårligt	18	13	15	44	24	29
<i>Nedsat arbejdsevne:</i>						
Ja, i høj grad	27	23	24	55	33	38
Ja, i nogen grad	29	22	24	22	23	23
Nej, ikke særligt	15	14	15	8	12	11
Nej, slet ikke	29	41	37	15	33	28
Syg på interview- tidspunktet	50	35	40	78	53	59
Meddelt sygdommen til socialforvaltningen	93	92	92	96	94	95
Lægen har vurderet sygdommen	86	90	88	85	92	90
Mindste beregnings- grundlag	112	194	306	162	472	634

TABEL 3.10

Interviewedes rapportering af kroniske sygdomme og psykiske lidelser på interviewtidspunktet. Særså, efter hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
Vedvarende/ kroniske sygdomme eller lidelser	42	36	38	55	44	46
Psykisk lidelse for tiden	30	19	23	53	25	32
Læge/ psykiater har bekræftet psykisk lidelse	80	72	76	85	83	84
Mindste beregningsgrundlag	112	194	306	162	472	634

Lad os undersøge, hvor hyppigt de adspurgte rapporterer om de forskellige mulige kombinationer af kroniske sygdomme eller lidelser, psykiske lidelser og aktuel uspecificeret sygdom på interviewtidspunktet, jf. tabel 3.11. For det første ses det nu tydeligt, at det er de frakendte kontanthjælpsmodtagere, der hyppigst rapporterer, at de hverken har kroniske eller psykiske lidelser eller på anden måde føler sig syge på interviewtidspunktet. 45 pct. af de frakendte kontanthjælpsmodtagere føler sig helt fri for de adspurgte forhold, mens 31 pct. af dem, der ikke var frakendt kontanthjælpen, tilsvarende følte sig helt fri. For det andet ser man, at når svarpersonerne angiver, at de er syge på interviewtidspunktet, så sker det ca. fire gange så ofte i forbindelse med, at de efterfølgende oplyser, at de lider af en psykisk og/eller kronisk sygdom eller lidelse, som at de blot angiver uspecificeret sygdom alene. For det tredje ser vi, at psykisk eller kronisk lidelse hyppigst angives samtidig med, at de også angiver, at de er syge for tiden. Hvorvidt der faktisk foreligger en anden eller flere andre sygdomme, ud over de mere vedvarende psykiske og/eller kroniske lidelser, ved vi ikke med sikkerhed, da spørgsmålet om aktuel sygdom ikke er fulgt op med et uddybende spørgsmål om, hvad der konkret udløste det bekræftende svar.

Meget taler for, at det angivne niveau af aktuel sygdom på 40 – 60 pct. i høj grad dækker over de vedvarende psykiske og kroniske sygdomme og lidelser, idet der er omkring 10 pct., der blot alene angiver uspecificeret sygdom på interviewtidspunktet, hvilket passer rimeligt med omfanget af almindelige forbigående dagligdags infektioner mv.

3.3.1 KRONISKE SYGDOMME OG LIDELSER

Det er kun i forbindelse med de kroniske sygdomme og lidelser, at vi spørger uddybende om, hvad der ligger bag et bekræftende svar. I tabel 3.11 er disse sygdomme og lidelser grupperet. De hyppigst forekommende sygdomme er grupperet i forspalten. Halvdelen af dem, som bekræfter en kronisk sygdom, opgiver mindst to sygdomme eller lidelser. Sukkersyge, diskusprolaps og rygsmerter optræder sjældent alene, hvad astma og migræne/hovedpine imidlertid gør. Derimod optræder sukkersyge meget hyppigt i kombination med rygsmerter, problemer med ryg og ben, gigt mv.

Selv om der er mange, der er kommet som flygtninge til Danmark, angiver de næsten ikke lidelser og krigsskader som kroniske lidelser, men de kan selvfølgelig optræde med anden benævnelse uden angivelse af en årsag, der peger mod involvering i krigshandlinger.

TABEL 3.11

Interviewedes rapportering af kombinationer af aktuell sygdom på interviewtidspunktet, kroniske sygdomme eller lidelser og psykiske lidelser. Særsomt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Ingen sygdomme eller lidelser	38	49	45	15	37	31
Kronisk lidelse	8	11	10	3	7	6
Psykisk lidelse	4	4	4	2	3	3
Både kronisk og psykisk lidelse	2	1	2	3	1	2
Syg pt.	9	8	8	13	12	12
Syg pt. og kronisk lidelse	16	13	14	17	20	20
Syg pt. og psykisk lidelse	8	5	6	17	7	10
Syg pt., kronisk lidelse og psykisk lidelse	16	9	12	28	14	17
Mindste beregnings- grundlag	112	194	306	162	472	634

TABEL 3.12

Interviewede gifte kontanthjælpsmodtageres rapportering af konkrete kroniske sygdomme og lidelser. Særskilt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
Ingen kroniske sygdomme	58	61	60	42	54	51
Intet oplyst	1	0	1	0	2	2
Sukkersyge	1	3	2	3	2	3
Diskusprolaps	1	2	2	7	3	4
Migræne, hovedpine	4	3	3	3	3	3
Gigt	3	3	3	5	2	3
Depression	0	1	1	1	2	2
Astma	8	3	5	1	2	2
Rygsmærter	1	1	1	3	1	2
Torturoffer /krigsskader	0	0	0	2	0	1
Andre oftest i kombination	23	22	22	34	28	29
Mindste beregningsgrundlag	120	210	306	172	544	634

3.4 VARIATIONEN I HELBREDSFORHOLDENE

De ovenfor beskrevne mål på den almene helbredstilstand, nedsat arbejdsevne, kroniske sygdomme og lidelser, psykiske lidelser og sygdom på interviewtidspunktet har været underkastet relevante statistiske analyser for at finde ud af, hvilke forhold hos de interviewede, som medfører, at de har et forholdsvis godt eller dårligt helbred eller er meget eller lidt syge.

Der er adskillige stabile sammenhænge i materialet. Og når vi her – på baggrund af statistiske analyser – taler om sammenhæng, menes sammenhængen mellem det pågældende mål for helbred, sygdom, lidelse mv. på den ene side og et forhold eller egenskab hos kontanthjælpsmod-

tagerne på den anden side, når der samtidigt tages hensyn til betydningen af andre forhold.¹¹

For det første er der den forventede sammenhæng, at de yngre aldersgrupper er mindst syge, har færrest lidelser og kroniske sygdomme, bedre helbredstilstand og rapporterer mindre hyppigt om nedsat arbejdsevne i sammenligning med midaldrende og ældre personer.

For det andet er der den gennemgående sammenhæng, at personer, som ifølge interviewerens vurdering slet ikke taler dansk, har dårligst helbred, hyppigst rapporterer om nedsat arbejdsevne, hyppigst angiver at være syg på interviewtidspunktet, hyppigst angiver at have kroniske sygdomme og lidelser og hyppigst angiver psykiske lidelser i sammenligning med personer, hvis dansk kundskaber vurderes som perfekte, gode eller meget gode.

For det tredje er der den sammenhæng, at jo flere år flygtninge og indvandrere har boet her i landet, desto dårligere helbred oplever de, desto hyppigere rapporterer de om nedsat arbejdsevne, desto hyppigere angiver de sygdom på interviewtidspunktet, og desto hyppigere angiver de kroniske sygdomme og lidelser.

For det fjerde viser de statistiske analyser, at de personer, som ikke har fået frakendt kontanthjælpen, hyppigst rapporterer om dårligt helbred, nedsat arbejdsevne, kroniske sygdomme, psykiske lidelser og sygdom i modsætning til de kontanthjælpsmodtagere, hvis ægtefælle ikke modtog kontanthjælp på interviewtidspunktet, men som selv havde fået frakendt kontanthjælpen. Frakendte kontanthjælpsmodtagere, hvis ægtefælle modtog kontanthjælp på interviewtidspunktet, rapporterede om helbredsmål, der lå nærmest de ikke-frakendte personers helbredsmål.

For det femte viste analyserne, at personer med dansk oprindelse gennemgående havde de ringeste helbredsmål for de fem områder, dog således, at flygtninge og indvandrere fra Balkanlandene hyppigere rapporterede om psykiske lidelser, hvilket givetvis skyldes følgevirkninger af krigsoplevelser i 1990'erne. Personer med oprindelse i Somalia havde gennemgående de bedste helbredsmål.

11. Der har været gennemført logistiske og kumulative logistiske regressionsanalyser af de fem mål som responsvariable, hvor de forklarende variable var: køn, alder, etnisk oprindelse, dansk kundskaber, antal år boet i DK, gruppe, antal børn, flygtning eller indvandrer, erhvervsuddannelse, udenlandsk erhvervs erfaring.

Kvinderne afviger kun markant fra mændene på ét punkt, nemlig ved at rapportere om flere kroniske sygdomme og lidelser end mændene. Det er ikke nærmere undersøgt, om mænd og kvinder har forskellige lidelser. Det har også været undersøgt, om evt. tidligere dansk eller udenlandsk erhvervserfaring har betydning for rapporteringen af omfanget af helbredsforhold. Det er ikke tilfældet. Antallet af hjemmeboende børn har heller ingen betydning for omfanget af rapporteringen af helbredsmål, heller ikke særskilt for kvinderne.

3.5 DISKUSSION AF HELBREDS- OG SYGDOMSMÅL

Sammenfattende har vi beskrevet, at kontanthjælpsmodtagerne, som er inde under 300-timers-reglen, generelt opfatter deres helbred som ret dårligt. For eksempel opfatter de det dårligere i sammenligning med, hvordan et bredt udsnit af kontanthjælpsmodtagere i 2006 opfattede deres eget helbred. De rapporterer også hyppigere om psykiske lidelser end kontanthjælpsmodtager gjorde i 2006.

Det påfaldende i sygdomsbilledet er, at også frakendte kontanthjælpsmodtagere i høj grad rapporterer om sygdom på interviewtidspunktet, som formentlig i høj grad dækker over, at de også rapporterer om kroniske lidelser og psykiske lidelser. På det tidspunkt, hvor de fik kontanthjælpen frakendt, skulle de jo ellers være raske i den forstand, at de ikke var sygemeldte. Det har de måske også været set fra forvaltningens side. Når der er grund til at hæfte sig ved omfanget af især kroniske sygdomme og lidelser og psykiske lidelser, er det fordi, at knap 80 pct. af de pågældende kontanthjælpsmodtagere, som ikke er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, ikke selv vurderer, at de kan passe et almindeligt arbejde, og hovedparten ønsker ikke et arbejde, og hvis de gør, er det primært deltidsarbejde. Blandt dem, som er i beskæftigelse, har de færreste psykiske lidelser, kroniske sygdomme og lidelser.

Der er grund til at understrege, at der er tale om selvrapporteret helbred og sundhedsforhold, hvad det i øvrigt også har været i andre undersøgelser herunder undersøgelsen fra 2006. Når der er grund til at betone dette forhold i denne sammenhæng, skyldes det, at forekomsten af sygdom kan have vidtgående konsekvenser for de involverede i denne undersøgelse. En sygdom, som socialforvaltningen anerkender som sygdom i denne sammenhæng, medfører, at en ægtefælle ikke kan blive

frakendt sin kontanthjælp, så længe sygdommen varer ved. Er begge ægtefæller på kontanthjælp, er det op til halvdelen af ægteparrets økonomiske eksistensgrundlag, som står på spil.

For ægtepar, som helst ikke vil miste den enes kontanthjælp, og som måske heller ikke har de store muligheder og indtjeningspotentialer på arbejdsmarkedet, er det hensigtsmæssig at bringe en evt. kronisk lidelse eller sygdom, psykisk lidelse eller anden handicap til kommunens kendskab for, ad den vej, at undgå at miste den enes kontanthjælp også i situationer, hvor en sådan lidelse eller sygdom ikke tidligere har været drøftet med kommunen.

To af de ovenfor beskrevne sammenhænge er relevante i denne sammenhæng. For det første er de personer, som interviewerne erfarede slet ikke talte dansk, de personer, som også mest hyppigst tilkendegav, at de havde dårligt helbred, nedsat arbejdsevne, var syg og havde kroniske sygdomme og psykiske lidelser. Personer med så store sprogproblemer har jo i sagens natur dårlige muligheder på det danske arbejdsmarked og dårlige muligheder for – på kort sigt – at erhverve sig nogle kompetencer, som forøger deres muligheder på arbejdsmarkedet.¹² Eventuelle sygdomme, lidelser og handicaps kunne muligvis undtage dem fra risikoen for at miste den enes kontanthjælp.

For det andet tilkendegav personer hyppigere de var syge, havde, dårligt helbred, mere nedsat arbejdsevne og flere kroniske lidelser, desto længere tid de har opholdt sig her i landet alt andet lige. Det er ikke, fordi de blot er blevet ældre uden at komme ud på det danske arbejdsmarked, fordi sammenhængen eksisterer i analysen, når der kontrolleres for andre betydende forhold herunder alder. Sammenhængen er svært at begribe. Det er således svært at forstå, at indvandrere og flygtninge skulle få det dårligere sundhedsmæssigt, desto længere tid de opholder sig i Danmark. Der kan naturligvis være et element af udvælgelse på spil. Personer med dårligt helbred og kroniske sygdomme har svært ved at komme ud på arbejdsmarkedet, bliver og forbliver derfor hyppigere kontanthjælpsmodtagere og optræder derfor hyppigere i populationen for 300-timers-reglen. Således som man kan forestille sig udvælgelsesprocessen for danskere, som er kommet til at tilhøre populationen for 300-timers-reglen.

12. Årsagssammenhængen går her nok begge veje: Dårligt helbred er tilbøjelig til at skabe en mere isoleret tilværelse, som fastholder pågældende i dårlige danskundskaber.

Man bemærker sig også i tabel 3.9 og 3.10, at næsten alle interviewede oplyser, at en læge har sagt, hvad den pågældende sygdom eller psykiske lidelse er. Ligeledes har de interviewede informeret socialforvaltningen om næsten al sygdom. Socialforvaltningen er imidlertid ikke nødvendigvis i stand til alene at afgøre, hvorvidt forskellige mere vedvarende sygdomme, lidelser og handicap forhindrer, at kontanthjælpsmodtagere kan udbyde deres arbejdskraft fuldt ud eller kun delvist. Her forlader de sig på udtalelser fra læger, speciallæger og kommunens egen lægekonsulent. Den vidtrækkende betydning af at få anerkendt en sygdom eller lidelse, som sådan hos socialforvaltningen er formentlig årsagen til, at en læge næsten altid har været søgt inddraget ifølge de adspurgte. For mange alvorlige lidelser og sygdomme er det også helt naturligt, at en læge eller psykiater har været konsulteret på et tidspunkt.

Den vidtrækkende økonomiske betydning af lægers og psykiatres udtalelser, bringer dem formentlig lejlighedsvis under påvirkning eller pres fra patienter i situationer, hvor diagnosen ikke er utvetydigt objektiv, eller hvor der ikke er indiskutable diagnosticeringsmetoder i forhold til en påstået sygdom, lidelse eller handicap. Læger og psykiatere kan formentlig også komme under påvirkning fra socialforvaltninger og kommunale lægekonsulenter om at fremkomme med mere utvetydige udtalelser i de samme situationer, hvor patienter kan udsætte dem for påvirkning.

Pres og påvirkning af det lægefaglige arbejde har for nylig været indgående diskuteret i *Ugeskrift for læger* i 2007 og fortsat i 2008. Diskussionen havde udgangspunkt i, at læger og psykiatere kan være involveret i flygtninges opholdstilladelse eller hjemsendelse, hvis der fx er behov for lægelig eller psykiatrisk behandling, og denne ikke kan ydes i landet, hvor de påtænkes hjemsendt til. I den forbindelse fremkom der oplysninger om lægers erfaringer med andre lægers vidt forskellige diagnosticering af de samme patienter på asylcentre, som de selv havde haft i konsultation. Lægernes dilemmaer i forbindelse med den vidtrækkende betydning af deres erklæringer var bl.a. genstand for et møde i Lægeforeningens etiske udvalg i efteråret 2007, og udvalget besøgte også et asylcenter i denne sammenhæng. E. Schaumburg (2007, b) refererer, at der var enighed i udvalget om, at hvis læger støder på tendentiøse erklæringer og notater fra andre læger og psykiatere, skal de meddele det til Lægeforeningen. E. Schaumburg (2007, a) skriver også, at der bag sådanne markante afvigende vurderinger, ligger et stort ønske om at hjælpe asylansøgere, der er

blevet udvist, og for hvem der nu resterer en chance for at få humanitært ophold i kraft af lægers erklæringer om sygdomme og deres behandling.

Konsekvenserne af lægers erklæringer i forbindelse med ansøgning om asyl eller fortsat opholdstilladelse har utvivlsomt vidtrækkende betydning for de pågældende. Situationen kendes også fra andre områder fx tilkendelse af førtidspension og erstatningssager, som involverer vurdering af erhvervsevnetab.

Læger og involverede kontanthjælpsmodtagere kunne desuden iagttage, at adskillige større kommuners ansvarlige politiske ledere omkring 1.april 2007, hvorefter de første frakendelser af kontanthjælpen kunne forventes, udtalte sig imod lovens intentioner og tilkendegav at ville udnytte de muligheder i loven – målrettet aktiveringsindsats – for at undgå at frakende kontanthjælpen. I en sådan offentlig atmosfære er det vel forventeligt, at kontanthjælpsmodtagere også af den grund søger at udnytte de muligheder for at undgå frakendelse af kontanthjælp, som de har.

INFORMATION OG VIDEN OM 300-TIMERS-REGLLEN

4.1 INDLEDNING

Beskæftigelsespolitikken har de senere år i stigende grad rettet fokus mod at afprøve lediges rådighed og således afdække, hvorvidt den ledige står til rådighed for arbejdsmarkedet eller reelt er hjemmegående. Tiltag som tidligere aktivering og tættere kontakt med beskæftigelsescentrene har selvsagt sit primære formål i at hjælpe ledige hurtigere i arbejde, men er desuden eksempler på sådanne rådighedstests. 300-timers-reglen for gifte kontanthjælpsmodtagere er en fortsættelse af denne linje, men samtidig et langt mere direkte rådighedstiltag, som får relativt store økonomiske konsekvenser for kontanthjælpsmodtageren, såfremt han/hun og dennes ægtefælle ikke optjener beskæftigelseskravet.

Det er således vigtigt, at alle personer, der er omfattet af reglen, informeres grundigt og bliver fuldstændig klar over konsekvenserne af ikke at opfylde beskæftigelseskravet. For at undersøge, om indholdet af 300-timers-reglen er nået ud til alle, der er i risiko for at få fratrækt kontanthjælpen som følge af denne regel, eller som allerede har fået fratrækt hjælpen, har vi spurgt dem, om de har modtaget de lovpligtige varslingsbreve, om de er blevet informeret på anden måde, og om de har forstået indholdet af reglen.

Kontanthjælpsmodtagernes reaktion på at have modtaget informationen er kapitlets andet tema. Vi undersøger her, om risikoen for at

miste kontanthjælpen motiverer interviewpersonen eller dennes ægtefælle til at finde beskæftigelse, om den ikke-økonomiske hjælp fra kommunen øges, og om interviewpersonen forsøger at imødegå reglen ved enten sygemelding eller skilsmisse.

Forud for de spørgsmål, der anvendes i kapitlet, blev følgende læst op for interviewpersonen: Der er indført en ny regel for gifte kontanthjælpsmodtagere – den såkaldte 300-timers-regel. Den går ud på, at man kan risikere at miste kontanthjælpen, hvis man ikke har haft erhvervsarbejde i 150 eller 300 timer. Interviewpersonerne var altså på forhånd informeret om, præcis hvilken regel spørgsmålene vedrørte, og risikoen for forvekslinger med den øvrige lovgivning på kontanthjælpsområdet var således minimeret.

4.2 INFORMATION OM 300-TIMERS-REGLEN

Det er et lovkrav, at kommunerne skriftligt skal have varslet ægtepar minimum seks måneder forud for, at den ene af ægtefællerne fratages kontanthjælpen. I forbindelse med denne varsling, skal reglerne og deres konsekvenser forklares, og der skal efterfølgende rådgives i forbindelse med kontaktfølgssamtaler.

Da procedurerne for varslingsbrevet er meget nøje beskrevet i lovgivningen, må det antages, at næsten alle personer i den analyserede population har fået tilsendt et sådant brev – særligt må det forventes, at alle personer, der har fået frakendt kontanthjælpen som følge af 300-timers-reglen har modtaget brevet. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at en del af kontanthjælpsmodtagerne ikke er klar over, at de har modtaget varslingsbrevet, selvom det rent faktisk er tilfældet. Utilstrækkelige dansk kundskaber eller besvær ved at læse kan nemlig være en ikke uvæsentlig barriere i den givne population, der, som beskrevet i kapitel 3, indeholder mange personer med anden etnisk baggrund og kortvarig uddannelse. Alle interviewpersoner er derfor stillet spørgsmålet: *Har du fået et brev fra kommunen om, at du – efter den nye regel for gifte kontanthjælpsmodtagere – selv kunne risikere at miste din kontanthjælp, hvis du ikke havde haft 150 eller 300 timers arbejde?*

Tabel 4.1 viser, at en forbavsende stor andel af de adspurgte ikke var vidende om, at de havde fået et sådant brev. Personer, der har fået frakendt deres kontanthjælp, er bedst bekendt med brevet, men der er

dog fortsat 17 pct., som ikke mener, at de har modtaget det, eller som ikke ved det. Blandt personer der ikke har mistet kontanthjælpen, er der blot 61 pct., som mener, at de har modtaget varslingsbrevet.

TABEL 4.1

Modtagelse af varslingsbrev om 300-timers-reglen. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Ja	85	82	83	75	57	61
Nej	14	16	15	23	40	36
Ved ikke	1	2	2	2	4	3
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	121	217	338	172	544	716

De personer, der svarede nej til at have modtaget varslingsbrevet, blev desuden spurgt: *Har kommunen på anden måde fortalt dig, at du – efter den nye regel for gifte kontanthjælpsmodtagere – selv kunne risikere at miste din kontanthjælp, hvis du ikke havde haft 150 eller 300 timers arbejde?* Tabel 4.2 viser, at det kun er en meget lille andel af dem, der ikke mener at have modtaget varslingsbrevet, som svarer bekræftende på spørgsmålet. Er man ikke vidende om varslingsbrevet, er der med andre ord ikke store chancer for, at man føler sig informeret om 300-timers-reglen.

Da kommunerne har pligt til at følge op på varslingsbrevet i forbindelse med kontaktførløbssamtalerne, og desuden må have en generel interesse i at informere alle kontanthjælpsmodtagere om, at reglerne for gifte kontanthjælpsmodtagere er strammet op, kan interviewpersonerne meget vel tænkes at være informeret om 300-timers-reglen af flere omgange. Alle interviewpersoner er derfor også blevet spurgt: *Hvordan har kommunen informeret dig om 300-timers-reglen – den nye regel for gifte kontanthjælpsmodtagere?* Resultatet er vist i tabel 4.3.

TABEL 4.2

Modtagelse af anden information om 300-timers-reglen end varslingsbrevet blandt personer, der svarer nej til at have modtaget varslingsbrevet. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Ja	17	28	25	14	14	14
Nej	78	62	67	74	80	79
Ved ikke	6	10	9	12	6	7
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	18	39	57	43	235	278

TABEL 4.3

Former for information om 300-timers-reglen. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Er ikke blevet informeret	8	11	10	15	27	24
Breve	80	74	76	69	54	57
Pjecer mv.	1	3	2	3	2	3
Informationsmøder	18	9	12	19	10	12
Samtaler med sags- behandler om reglen	17	19	18	16	14	15
På kurser om jobsøg- ning og uddannelse	2	2	2	1	1	1
Annoncer i lokal- pressen	-	-	-	-	1	1
Invitation til jobbørs	1	-	1	-	-	-
Informeret på anden måde	1	3	2	2	3	3
Ved ikke	-	4	2	3	5	5
Information i alt	119	110	113	110	85	91
Beregningsgrundlag	121	216	337	172	540	712

Det er fortsat frakendte kontanthjælpsmodtagere, der føler sig bedst informeret. Det fremgår ligeledes, at de vigtigste informationskilder er de lovpligtige breve samt den lovpligtige opfølgning med sagsbehandleren i

forbindelse med kontaktforløbssamtalen. En del af disse opfølgningsmøder med sagsbehandleren ser dog ud til at være erstattet af generelle informationsmøder på kommunen, der næsten udgør en lige så stor informationskilde, som de personlige møder med sagsbehandleren.

4.3 VIDEN OM 300-TIMERS-REGLEN

Forrige afsnit viste, at frakendte kontanthjælpsmodtagere føler sig bedst informeret om 300-timers-reglen. Til spørgsmålet: *Ved du hvad 300-timers-reglen går ud på?*, er der da også en væsentligt større andel af de frakendte, som svarer, at de er helt klar over, hvad reglen går ud på, end det er tilfældet for de ikke-frakendte, jf. tabel 4.4. Taget i betragtning af, at hovedparten af de frakendte har fået stoppet kontanthjælpen i en periode inden interviewtidspunktet, er det dog bemærkelsesværdigt, at blot 56 pct. af dem er helt klar over, hvad reglen går ud på. Når 8 pct. af de frakendte og 16 pct. af de ikke-frakendte svarer, at de slet ikke er klar over hvad 300-timers-reglen går ud på, er det desuden bemærkelsesværdigt, idet alle adspurgte fik reglens indhold kort skitseret i forbindelse med den indledende tekst til kapitlets spørgsmål.

Blandt de frakendte er man bedst vidende om 300-timers-reglen, hvis ægtefællen modtager kontanthjælp. Her er 64 pct. helt klar over indholdet, mens det blot er tilfældet for 51 pct. af de frakendte, hvis ægtefælle ikke modtager kontanthjælp. En del af forklaringen på denne forskel skal givetvis findes i, at ægtefællens indkomst oftest udgør hovedparten af ægteparrets forsørgelsesgrundlag, hvis der er tale om en anden indtægtskilde end kontanthjælp. Frakendelsen af interviewpersonens kontanthjælp har derfor ikke nær så mærkbare økonomiske konsekvenser, som hvis begge havde været kontanthjælpsmodtagere.

De angivne svar har også været underkastet en statistisk analyse. Vi har således foretaget en ordinal logistisk regression med vidensniveau som afhængig variabel og en række forklarende variable, der sammen med estimationsresultaterne fremgår af tabel 4.6 under søjlen 'viden'.

TABEL 4.4

Viden om 300-timers-reglen. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
Helt klar over indhold	64	51	56	42	41	41
Delvist	20	24	23	32	27	28
Ikke rigtigt	9	16	14	15	14	14
Slet ikke	7	8	8	10	18	16
Ved ikke	-	-	-	1	1	1
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	121	216	337	172	544	716

Analysen viser, at frakendte kontanthjælpsmodtagere fortsat er den gruppe, som er bedst vidende om 300-timers-reglen, når der tages højde for forskelle i sammensætningen af de frakendte og ikke-frakendte på en række baggrundsvARIABLE. At være frakendt kontanthjælpen bidrager således positivt til vidensniveauet. Analysen viser desuden, at det blandt de resterende forklarende variable alene er oprindelsesland, der har en signifikant indflydelse på vidensniveauet. Det viser sig således, at somalier skiller sig positivt ud fra øvrige nationaliteter, hvad angår deres selv-vurderede viden om 300-timers-reglen.

4.4 REAKTIONER PÅ INFORMATIONEN OM 300-TIMERS-REGLER

I dette afsnit skal vi se på, hvordan kontanthjælpsmodtagerne reagerer på informationen om, at de kan miste kontanthjælpen, hvis ikke de opfylder beskæftigelseskravet. Vi har valgt både at se på, hvordan de motiveres til at finde beskæftigelse, eller nærmere bestemt, hvordan deres syn på at være i beskæftigelse samt deres faktiske beskæftigelse påvirkes af 300-timers-reglen, og om de prøver at imødegå reglen ved enten sygdomsmelding eller skilsmisse. Vi har desuden spurgt til, om kommunen har ydet dem særlig hjælp som følge af 300-timers-reglen. De præcise spørgsmål fremgår af boks 4.1.

Tabel 4.5 giver en oversigt over svarene. Ikke så overraskende er de adspurgte generelt blevet mere interesseret i at få et arbejde, efter de

modtog informationen om 300-timers-reglen. Den største interesse findes forståeligt nok blandt de personer, som allerede har mistet kontanthjælpen som følge af 300-timers-reglen. 62 pct. af de frakendte svarer således, at de er blevet mere interesseret i at få et arbejde, mens det er tilfældet for 42 pct. af de ikke-frakendte.

Ser man på, hvor mange der så er kommet i arbejde som følge af 300-timers-reglen, er resultatet noget mere beskedent, nemlig 36 pct. blandt frakendte og 17 pct. blandt ikke-frakendte. Selv om interviewpersonerne svarer ja til, at jobbet de har fået skyldes 300-timers-reglen, er det dog usikkert, hvorvidt nogle af disse personer ikke også ville være kommet i beskæftigelse, selv om de ikke havde været berørt af 300-timers-reglen. Man kan heller ikke udelukke, at der kan være nogle, som forveksler aktivering med beskæftigelse. Endeligt må man huske på, at en del af ansættelserne kan have været kortvarige, hvilket eksempelvis må være tilfældet for gruppen af ikke-frakendte, hvor begge modtager kontanthjælp, og hvor interviewpersonen svarer ja til at være kommet i beskæftigelse som følge af 300-timers-reglen.

Ægtefællernes reaktion på informationen om 300-timers-reglen er som ventet noget mindre. 33 pct. af de frakendtes ægtefæller blev således mere interesseret i at få et job, og 26 pct. fik et, mens 29 pct. af de ikke-frakendtes ægtefæller blev mere interesseret i et arbejde, og 22 pct. fik et. Der skal her tages samme forbehold som i de to forrige spørgsmål, og det er desuden vigtigt at huske på, at en del af de ægtefæller, som ikke modtager kontanthjælp, allerede er beskæftiget.

Interviewpersonernes opfattelse af kommunens hjælp er til gengæld bemærkelsesværdig. Kun 26 pct. af de frakendte er af den opfattelse, at kommunen har gjort noget for, at de skulle komme i arbejde, og kun 23 pct. mener, at de har fået anden hjælp i forbindelse med informationen om 300-timers-reglen. Det er desuden bemærkelsesværdigt, at der faktisk er flere af de ikke-frakendte, som mener, at de har modtaget ekstra hjælp fra kommunen.

BOKS 4.1

Spørgsmål vedrørende reaktioner på 300-timers-reglen.

Reaktionerne på 300-timers-reglen er undersøgt ved i alt otte spørgsmål, hvoraf de fem vedrører ægteparrenes beskæftigelse. Først blev der stillet to spørgsmål vedrørende interviewpersonens egen beskæftigelse: Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at du blev mere interesseret i at få et arbejde? og Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at du fik et arbejde (eller startede som selvstændig)?

Efterfølgende blev de samme to spørgsmål stillet vedrørende ægtefællens beskæftigelse: Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at din ægtefælle blev mere interesseret i at få et arbejde? og Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at din ægtefælle fik et arbejde (eller startede som selvstændig)? Beskæftigelsesdimensionen blev afrundet ved spørgsmålet: Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at kommunen forsøgte at hjælpe dig til at få et arbejde?

Interviewpersonerne blev desuden spurgt: Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at kommunen forsøgte at hjælpe dig på andre måder? mens spørgsmålene vedrørende imødegåelse af 300-timers-reglen lød: Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at du meldte dig syg/ blev syg? og Medførte risikoen, for at du kunne miste kontanthjælpen, at du overvejede at lade dig skille?

Endelig fremgår det af tabel 4.6, at sygemelding er den hyppigste måde at imødegå reglen på. 23 pct. af de frakendte og 33 pct. af de ikke-frakendte reagerede således ved at melde sig syg, mens under 5 pct. overvejede skilsmisse. Hovedparten af de personer, der sygemelder sig vurderer imidlertid også, at deres arbejdsevne er nedsat. Blandt frakendte er det således 75 pct. af de sygemeldte, der vurderer, at deres arbejdsevne er nedsat i nogen eller i høj grad, mens det er tilfældet for 89 pct. af de ikke-frakendte.

Reaktionsmønsteret har også været analyseret statistisk. Vi har således foretaget binære logistiske regressioner, der estimerer sandsynligheden for at svare ja til hver af de otte reaktioner, jf. tabel 4.6.

Af estimationsresultaterne fremgår det, at kontanthjælpsstatus fortsat har en signifikant betydning for såvel interviewpersonens ønske om beskæftigelse og faktisk beskæftigelse samt for hans opfattelse af, hvorvidt han har modtaget hjælp fra kommunen. Med hensyn til den forbedrede jobinteresse samt vurderingen af kommunens hjælp, er det imidlertid kun frakendte, hvis ægtefælle er kontanthjælpsmodtager, der har en signifikant betydning.

TABEL 4.5

Reaktion på modtagelse af varslingsbrev eller anden information om 300-timers-reglen. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
1. Interviewperson (IP) mere interesse- ret i job	65	60	62	36	45	42
2. IP fik et job	38	34	36	7	22	17
3. IPs ægtefælle mere interesseret i job	25	37	33	21	32	29
4. IPs ægtefælle fik et job	12	35	26	9	28	22
5. Kommune forsøgte at hjælpe IP med at få job	21	28	26	34	33	33
6. Kommune hjalp IP på anden måde	18	26	23	33	31	32
7. IP meldte sig syg	32	17	23	51	25	33
8. IP overvejede skilsmisse	3	5	4	-	5	3
I alt	215	242	231	190	220	212
Beregningsgrundlag	101	170	273	129	319	448

Blandt de øvrige forklarende variable, er det særligt den selvvaluerede arbejdssevne, der har en signifikant betydning for reaktionsmønstret. Personer der vurderer, at deres arbejdssevne i 'høj grad' er nedsat, er således ikke så tilbøjelige til at blive mere interesseret i at få et arbejde, når de risikerer at miste kontanthjælpen, deres afgang til beskæftigelse er mindre, og kommunen yder dem i mindre grad ekstraordinær hjælp til at finde et job. Til gengæld er personer, hvis selvvaluerede arbejdssevne i 'nogen' eller 'høj grad' er nedsat, klart mere tilbøjelige til at imødegå 300-timers-reglen ved at sygemelde sig. Endeligt er mænd og personer født i Danmark mere interesserede i at imødegå 300-timers-reglen ved skilsmisse. Som vi så i tabel 4.5, er det imidlertid meget få, der har overvejet skilsmisse som følge af 300-timers-reglen.

TABEL 4.6

Logistiske regressioner for viden om 300-timers-reglen og reaktioner på reglen.

	Viden				Type af reaktion			
	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Kontanthjælpsstatus (ref=øvrige)</i>								
Frakendt og ægtefælle på kontanthjælp	+	+	+		-	-		
Frakendt og ægtefælle ej på kontanthjælp	+		+					
Ej frakendte og begge på kontanthjælp			-				-	
<i>Arbejdsevne (ref = Ikke særligt nedsat)</i>	•							•
I høj grad nedsat	•	-	-		-		+	•
I nogen grad nedsat	•				-		+	•
Slet ikke nedsat	•							•
Mand								+
<i>Oprindelsesland (ref = Tyrkiet)</i>								
DK og Færøerne								•
Europa og Amerika								•
Balkan og Albanien						+		•
Asien inkl. Indien og Sri Lanka		+						•
Afghanistan			+	+	+	+	-	•
Irak						+	+	•
Øvrige Mellemøsten								•
Somalia	+					+		•
Afrika i øvrigt			+			+		•
Statsløse og uoplyst							+	•
<i>Flygtning / indvandrere (ref=født i DK)</i>								
Flygtning						-		-
Familiesammenført med flygtning						-		-
Indvandrer						-		-
Beregningsgrundlag	1.032	713	728	714	726	725	723	739

Anm.: • angiver at variabelen er udeladt. +/- angiver fortegn for signifikante effekter på 5 pct. niveau. Fremhævede +/- referer til 1 pct. niveau. Foruden de angivne variable, blev der i regressionen for vidensniveauet også kontrolleret for interviewpersonens uddannelse og dansk kundskaber. I regressionerne for reaktionstype 1,2,5 og 6 indgik også variable for alder, dansk kundskaber, alder på yngste hjemmeboende barn og tidligere erhvervs erfaring. I regressionerne for reaktionstype 3 og 4 indgik alder på yngste hjemmeboende barn, og for reaktionstype 7 uddannelse og tidligere erhvervs erfaring.

4.5 OPSUMMERING

Da frakendelse af kontanthjælpen har store økonomiske konsekvenser for de berørte, er der i loven klare retningslinjer for, hvordan kommunen skal informere kontanthjælpsmodtagerne om reglen. 17 pct. af de frakendte og 39 pct. af de ikke-frakendte, svarer imidlertid, at de ikke er vidende om, at de har modtaget de lovpligtige varslingsbreve, og kun 56 pct. af de frakendte og 41 pct. af de ikke-frakendte siger, at de er helt klar over, hvad reglen går ud på.

Indførelsen af 300-timers-reglen har efter interviewpersonernes egen vurdering medført, at en relativt stor andel af især de frakendte er blevet mere interesseret i at få et arbejde, og 36 pct. af de frakendte siger ligefrem, at den har betydet, at de er kommet i arbejde. Omkring 30 pct. af de adspurgte mener ligeledes, at deres ægtefælle er blevet mere interesseret i at få et arbejde, og at en væsentlig andel af ægtefællerne er kommet i arbejde på den baggrund. Det er imidlertid kun hver fjerde af de frakendte, der mener, at kommunen har hjulpet dem med at finde arbejde, hvilket noget overraskende er færre end blandt de ikke-frakendte.

Vi finder også, at især arbejdsevnen har betydning for interviewpersonens vurdering af, om 300-timers-reglen påvirker deres lyst til at arbejde, og ligeledes om de kommer i arbejde. Det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at kommunerne i mindre grad hjælper personer med nedsat arbejdsevne med at finde et arbejde end personer, der ikke har nedsat arbejdsevne. Ikke så overraskende har arbejdsevnen også betydning for, om kontanthjælpsmodtagerne imødegår reglen ved at sygemelde sig, mens det særligt er mænd, der overvejer at imødegå reglen ved skilsmisse. Som følge af den etniske sammensætning af populationen, er det dog meget få, der har overvejet skilsmisse.

HOVEDBESKÆFTIGELSE PÅ INTERVIEWTIDSPUNKTET

5.1 INDLEDNING

Det var et mål med 300-timers-reglen at motivere flere til enten at påtage sig arbejde eller tydeligere at prioritere en tilværelse uden at være til rådighed for arbejdsmarkedet ved at fravælge kontanthjælp. I denne survey har vi skaffet os et overblik over, hvad den interviewede havde som hovedbeskæftigelse eller hovedaktivitet på interviewtidspunktet. Det fremgår af afsnit 5.2. De beskæftigedes forhold, hvad angår branche, arbejdsomfang, indtjening mv. fremgår af afsnit 5.3 og 5.4.

De ikke-beskæftigedes evt. beskæftigelse på andre tidspunkter i 2007 end interviewtidspunktet fremgår af afsnit 5.5. Deres interesse for at komme i arbejde, jobsøgning, jobpræferencer mv. fremgår af kapitel 7. Forholdene for aktiverede kontanthjælpsmodtagere og ordinære uddannelsessøgende belyses i kapitel 6. I kapitel 6 belyses ligeledes, hvad de personer foretager sig, som er på passiv kontanthjælp eller bliver klassificeret som hjemmearbejdende eller uden for erhverv på interviewtidspunktet.

5.2 HOVEDBESKÆFTIGELSE PÅ INTERVIEWTIDSPUNKTET

Mulige virkninger af 300-timers-reglens indførelse, får man i hovedtræk et godt indtryk af ved at beskrive, hvad de involverede personers hovedbeskæftigelse var på interviewtidspunktet. Grundlaget er de interviewedes besvarelse af spørgsmålet: *Hvad er din hovedbeskæftigelse i øjeblikket?* I en undertekst blev det over for interviewerens præciseret, at hvis respondenter blot var beskæftiget 1 time, skulle respondenterne rubriceres som beskæftiget evt. i flexjob eller som selvstændig.¹³ Der er da også et tydeligt mønster, jf. tabel 5.1. 33 pct. af de frakendte kontanthjælpsmodtagere er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet. 25 pct. modtager kontanthjælp, de fleste som passiv ydelse. Nogle få (4 pct.) er kommet i ordinær uddannelse eller på kursus. 34 pct. er ifølge dem selv hjemmearbejdende uden erhvervstilknytning og uden offentlig understøttelse. Næsten ingen modtager sygedagpenge, men derfor kan de alligevel af forvaltningen være anerkendt som syge, men modtage kontanthjælp.

Kontanthjælpsmodtagerne, der er i risiko for at miste kontanthjælpen, afviger markant fra de frakendte i deres forsørgelsesgrundlag, men en høj andel af dem – 25 pct. – er i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Mange flere af dem – 57 pct. – er på kontanthjælp, fordi ingen jo har fået frakendt kontanthjælpen, hvorfor kun 6 pct. kategoriseres som hjemmegående. Bedømt på dette grundlag har ordningen sin tydelige virkning. Kontanthjælpsmodtagere, som har fået frakendt kontanthjælpen, er i høj grad kommet i beskæftigelse eller blevet hjemmegående, mens nogle er vendt tilbage til kontanthjælp på interviewtidspunktet. Risikoen for at miste kontanthjælpen får antagelig også mange i beskæftigelse, selv om nogle nok ville være kommet det alligevel.

En del af de personer, som ikke er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, har imidlertid været i ordinær beskæftigelse før interviewtidspunktet, og mange af dem har nok opnået de 300 timers ordinær beskæftigelse, som igen udløser ret til modtagelse af kontanthjælp. Således har 9 pct. af de frakendte og 5 pct. af de ikke-frakendte været i en sådan beskæftigelse, jf. afsnit 5.5.

I tabel 5.2 angives de frakendtes og ikke-frakendtes matchkategorisering i fjerde kvartal 2007, hvor interviewningen foregik. Man ser, at

13. Beskæftigelse dækker også over nogle få, som er kommet i flexjob og lidt flere, som er blevet selvstændige eller medhjælpende ægtefæller.

knap hver tiende af de ikke-frakendte er placeret i matchkategori 5.¹⁴ Meget få blandt de frakendte tilhører imidlertid matchkategori 5. Ved at sammenholde tabel 5.1 med 5.2 kan man se, at der er mange flere, der modtager kontanthjælp eller er aktiveret som kontanthjælpsmodtager på interviewtidspunktet, end der tilhører matchkategori 5. På den anden side modtager næsten alle, der tilhører matchkategori 5, passiv kontanthjælp eller er aktiveret som kontanthjælpsmodtager.

Når matchkategori 5 i det hele taget forekommer, skyldes det, at personer er omklassificeret siden populationens afgrænsning i september 2007, eller personer er blevet klassificeret. Det er åbenbart i meget begrænset omfang forekommet, at frakendte har fået vurderet deres sag på ny og er blevet omklassificeret til matchkategori 5, og derved fået kontanthjælp på ny.

5.2.1 VARIATIONEN I BESKÆFTIGELSE PÅ INTERVIEWTIDSPUNKTET

Det har været analyseret i en statistisk model, om der er bestemte grupper af gifte kontanthjælpsmodtagere, der er mere eller mindre tilbøjelige til at være i beskæftigelse på interviewtidspunktet.¹⁵ Man ser for det første, at kvinder er mindre tilbøjelige til at være i beskæftigelse end mænd, også når der tages hensyn til betydningen af andre forhold end køn, herunder forhold som sygdom, uddannelse, alder mv. For det andet er yngre og midaldrende hyppigere i beskæftigelse end ældre personer. For det tredje kan det ikke påvises, at en eventuel erhvervsuddannelse – dansk eller udenlandsk – har betydning for sandsynligheden for at være i beskæftigelse. Eventuel udenlandsk erhvervs erfaring betyder heller ikke noget.

For det fjerde har personer med dansk oprindelse mindre sandsynlighed for at være i beskæftigelse på interviewtidspunktet end personer med næsten al anden etnisk oprindelse. For det femte har personer, der efter interviewerens vurdering slet ikke taler dansk, mindre sandsyn-

14. Matchkategorien 25 angiver, at vedkommende er arbejdsmarkedssparat, men ikke nærmere indplaceret.

15. Der er gennem en logistisk regressionsanalyse, hvor responsvariablen var den binære variabel beskæftigelse. De forklarende variabler var køn, alder, etnisk oprindelse, erhvervsuddannelse, sygdomsindikationer, kontanthjælpsstatus, dansk kundskaber.

lighed for at være i beskæftigelse i forhold til andre med bedre dansk-kundskaber.

For det sjette betyder personers rapporterede sygelighed meget for deres beskæftigelse. Personer, som slet ikke er syge, eller som blot rapporterer kroniske lidelser eller psykiske lidelser eller begge dele, er meget mere tilbøjelige til at være i beskæftigelse på interviewtidspunktet frem for de personer, der rapporterer, at de er syge og evt. også rapporterer, at de tillige har psykiske lidelser eller kroniske lidelser eller begge dele. Sandsynligheden for beskæftigelse blandt personer, som har kroniske lidelser eller psykiske lidelser alene, afviger ikke meget fra sandsynligheden af beskæftigelse blandt personer, som slet ikke rapporterer at være syge eller have kroniske lidelser.

Når der, som ovenfor beskrevet, tages hensyn til betydningen af mange karakteristika hos personerne, viser det sig, at de frakendte kontanthjælpsmodtagere ganske vist lidt hyppigere er i beskæftigelse på interviewtidspunktet end de ikke-frakendte. Forskellen i hyppighed af ansættelse – 33 pct. og 25 pct. – skyldes, at der er en forskellig sammensætning i de to grupper med hensyn til de karakteristika, der betyder noget for beskæftigelse, herunder navnlig den rapporterede sygelighed.

5.3 BESKRIVELSE AF ANSÆTTELSEN

Personer, som var i arbejde på interviewtidspunktet, blev spurgt om en række forhold ved dette arbejde herunder branche, forhåndstilknytningen til arbejdspladsen, ansættelsens varighed, arbejdsomfanget og aflønningen. Arbejdspladsens branche- og sektortilknytning fremgår af tabel 5.3 og 5.4. Som det fremgår af tabel 5.4, er 60 pct. af de frakendte kontanthjælpsmodtagere ansat hos en privat arbejdsgiver, og endnu flere blandt dem, som er i risiko for at miste kontanthjælpen. Godt 25 pct. er ansat af kommunen, staten eller regionen. De resterende driver selvstændig virksomhed eller kender ikke arbejdspladsens ejerforhold. Omkring 10 pct. af de ansatte lønmodtagere er ansat med løntilskud fra kommunen (fremgår ikke af nogen tabel). Ansættelser med løntilskud forekommer stort set lige hyppigt i forbindelse med stats- og privatansættelse som kommunal ansættelse. De privatansatte er hyppigst ansat inden for hotel- og restaurationsbranchen og handels- og butiksområdet, men ansættelse i almindelige fremstillingsvirksomheder er også hyppigt fore-

kommende. De statslige og kommunale ansættelser domineres af sundheds- og velfærdsområdet og offentlig administration. Der er naturligvis nogle ansættelser, som interviewererne ikke har kunnet indplacere blandt de fortrykte mulige brancher, fordi de ikke har den meget detaljerede indblik i branchekodning. Fænomenet er mest udbredt for frakendte kontanthjælpsmodtageres ansættelser.

TABEL 5.1

Interviewede gifte kontanthjælpsmodtageres hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet. Særskilt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
<i>Hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet</i>						
Beskæftiget	31	34	33	0	34	25
Modtager kontanthjælp	18	13	15	78	31	43
Aktiveret kontant- hjælpsmodtager, forrevalidering	12	8	10	22	12	14
Modtager sygedagpenge	2	2	2	0	7	5
Ordinær kursus/ ud- dannelse (ikke aktive- ring)	2	5	4	0	2	2
Revalidering	0	0	0	0	0	0
Arbejdsledighedsdag- penge/Børne- pasningsorlov	0	3	2	0	4	2
Førtidspension	0	1	1	0	2	2
Hjemmearbejdende/ ingen erhverv	35	33	34	0	8	6
Mindste beregnings- grundlag	121	215	336	172	543	715

De beskæftigede fik også stillet spørgsmålet: *Hvad laver du selv på arbejdspladsen?* Det spontane svar blev så nedskrevet i en tekststreng. De er ikke kategoriseret, men inspiceret. Det er svært at sætte nogen fællesbetegnelse på disse jobfunktioner, men mange af de hyppigt nævnte kræver ikke

den store oplæring såsom 'rengøring', 'køkkenmedhjælp' og 'butiksmehjælper', mens andet kræver erfaring og kvalifikationer såsom, 'frisør', 'taxachauffør', 'butikschef', 'svejer' og 'postbud'. Inspektionen tyder på, at viften af jobfunktioner er bredest blandt personer, som ikke har fået frakendt kontanthjælpen. Vurderet på jobfunktionerne er det et bredt forekommende udvalg af primært manuelle arbejdsfunktioner i Danmark.

TABEL 5.2

Interviewedes placering i matchkategorier i fjerde kvartal 2007. Særskilt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
<i>Matchkategori fjerde kvartal 2007</i>						
1	3	3	3	1	10	8
2	10	17	15	7	12	11
3	15	25	22	13	17	16
25	2	1	1	0	2	2
4	63	47	52	59	42	46
5	5	3	4	19	4	7
Ikke oplyst	2	4	3	1	13	10
Beregningsgrundlag	118	212	330	170	496	666

TABEL 5.3

Beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtageres branchetilknytning.
Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej.
Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Branche</i>		
Landbrug, skovbrug mv.	0	4
Fremstilling (industri)	13	11
El-, gas-, varme- og vandforsyning	0	2
Bygge- og anlægsvirksomhed	3	5
Handel, butik og reparation	12	17
Hotel- og restaurationsvirksomhed	25	16
Transportvirksomhed	7	15
Pengeinstitutter og finansiering	0	2
Fast ejendom, udlejning og forretningsservice	4	1
Offentlig administration	6	6
Undervisning	1	2
Sundheds- og velfærdsinstitution.	8	9
Organisation, forlystelser	3	0
Kan ikke placeres	19	10
Beregningsgrundlag	112	183

TABEL 5.4

Beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtageres sektortilknytning.
Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej.
Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Sektor</i>		
Privat arbejdsgiver	60	70
Kommunen	21	20
Staten, regionen	7	6
Driver selvstændig virksomhed	7	3
Ved ikke	4	1
Beregningsgrundlag	112	183

Vi interesserer os også for, hvordan de fik deres ansættelse. Som indikator for, om personlig netværk har nogen afgørende betydning i den resul-

terende jobkontakt, bruger vi besvarelsene af spørgsmålet: *Kendte du arbejdsgiveren eller andre på arbejdspladsen, før du blev ansat?* De mulige svarkategorier fremgår af ferspalten i tabel 5.5. Det fremgår, at højst 30 pct. havde personlig kendskab til indehaveren eller ansatte. De resterende kendte hverken indehaveren eller ansatte på arbejdspladsen, hvilket dog ikke udelukker, at arbejdet kan være formidlet af en tredje person/instans, som kendte ansatte eller indehaver.

Det er også af interesse, om det valgte arbejde bestrides med henblik på at opnå forsat ret til kontanthjælp i en to-årig periode, eller det blev valgt som et mere varigt job og med henblik på en mere permanent aktiv tilværelse på arbejdsmarkedet. Til at belyse dette spørgsmål spurgte vi: *Er det et afgørende formål med dit arbejde at opnå mindst 300 timers arbejde og dermed få ret til forsat at modtage kontanthjælp?* Af tabel 5.6 fremgår det, at for knap 25 pct. af de personer, som allerede havde fået frakendt kontanthjælpen og var beskæftiget på interviewtidspunktet, var genoptjening af retten til kontanthjælp et afgørende formål med at påtage sig arbejdet. Blandt personer i risiko for at få frakendt kontanthjælpen er dette motiv kun halvt så fremtrædende ifølge deres eget udsagn.

Ansættelsesforholdets varighed er også en indikator på vægtningen af hensynet til genoptjeningen af retten til kontanthjælp. Man stillede de ansatte spørgsmålet: *Ved du, hvornår din ansættelse ophører?* Over halvdele svarer kategorisk 'nej' til spørgsmålet. Andre svarer 'Ved ikke'. Men der er op til ca. 10 pct., der bekræfter, at de ved, hvornår deres ansættelse ophører, jf. tabel 5.7. Der er ikke spurgt nærmere til deres forventede varighed af ansættelsen, hvad de jo godt kunne have et indtryk af, fx hvis der er tale om barselsvikariat eller sæsonbetonet arbejde, eller der foreligger anden tilkendegivelse fra indehaverens side. Taget for pålydende synes hensynet til genoptjening af retten til kontanthjælp ikke at være noget dominerende motiv til at påtage sig det igangværende arbejde på interviewtidspunktet. Grundlaget bestående af de igangværende ansættelsesforhold på interviewtidspunktet undervurderer givetvis genoptjeningsmotivet, fordi de ansættelsesforhold, hvor genoptjeningsmotivet evt. har været til stede, formentlig ofte vil være ophørt på interviewtidspunktet, eller ansættelsesforholdet er måske ikke påbegyndt endnu, hvis personer indtil videre kun er i risiko for at miste kontanthjælpen. Allerede afsluttede ansættelsesforhold behandles videre i afsnit 5.5.

TABEL 5.5

Beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtageres forhåndskendskab til arbejdspladsens ejer eller ansatte. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
Arbejdsgiveren er ven/familie	13	15
Kender ansatte	11	15
Kender ikke arbejdsgiver /ansatte	72	66
Ved ikke	4	5
Beregningsgrundlag	104	177

TABEL 5.6

Var opnåelse af 300 timers arbejde og fortsat ret til modtagelse af kontanthjælp et afgørende formål med arbejdet for beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtagere? Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
Ja	23	12
Nej	75	87
Ved ikke	2	1
Beregningsgrundlag	112	182

TABEL 5.7

Ved beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtagere, hvornår deres ansættelse ophører? Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
Ja	11	7
Nej	60	78
Ved ikke	29	15
Beregningsgrundlag	104	176

5.4 ARBEJDSOMFANG OG LØNFORHOLD

De beskæftigede har selv oplyst om deres ugentlige arbejdsomfang ved besvarelse af spørgsmålet: *Hvor mange timer arbejder du normalt om ugen i erhvervsarbejde?* Besvarelsen fremgår af tabel 5.8. Omkring 60 pct. har en ugentlig arbejdsindsats, som normalt kaldes fuldtidsarbejde. Gennemsnittet er da også på 30 timer eller lidt mere.

TABEL 5.8

Beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtageres ugentlige arbejdstid. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Ugentligt arbejdsomfang</i>		
3-14 timer	8	8
15-19 timer	8	7
20-24 timer	14	11
25-29 timer	9	8
30-36 timer	20	11
37 timer	29	43
38- timer	12	13
Gennemsnit	30	32
Median	30	37
Beregningsgrundlag	110	182

Vi har også spurgt de beskæftigede om deres indkomst. Det gøres ved spørgsmålet: *Hvor stor er din indkomst alt i alt fra erhvervsarbejde –FØR skat, for tiden?* For at kunne angive et beløb bedes respondenterne oplyse et beløb for den relevante periode, som de normalt får udbetalt lønnen for, fx pr. måned eller pr. 14. dag eller en timeløn, alt efter hvad de selv finder nærliggende. Som det fremgår af tabel 5.9 får omkring halvdelen af de beskæftigede formentlig deres løn udbetalt pr. måned. Andre angiver en timeløn, måske fordi de lettest kan huske det.

Ved dette spørgsmål er der en fejkilde, som består i, at nogle respondenter kan komme til at oplyse det udbetalte beløb, dvs. efter skat, og hvor arbejdsmarkedsbidraget er trukket fra. Det er fx tænkeligt i situationer, hvor intervieweren ikke er opmærksom på et lavt oplyst beløb,

hvis der forinden også er oplyst en forholdsvis lav ugentlig arbejdstid. Respondenten kan også vælge at opgive det udbetalte beløb, fordi vedkommende ikke kan huske bruttolønnen før skat.

Hvorvidt der forekommer egentlig sort arbejde, kan vi ikke afgøre, men incitamentet hertil er begrænset, fordi genoptjeningen af retten til kontanthjælp er betinget af fremvisning af lønsedler, hvoraf det fremgår, at der er betalt skat mv. Fordi lønsedler fra mindst 300 timers ordinært arbejde er forudsætningen for udbetaling af kontanthjælp i knap to år på de høje satser, repræsenterer lønsedlerne jo også desuden værdien af denne kontanthjælp efter skat. Dette forhold frister måske også arbejdsgivere og arbejdstagere til at aftale en forholdsvis lav timeløn, hvis arbejdstagerens situation, som gift kontanthjælpsmodtager indgår som viden også for arbejdsgiveren i ansættelsessituationen.

Noget udsædvanligt er der henholdsvis 14 pct. og 20 pct. der ikke kan angive noget beløb, og derfor er de heller ikke angivet med nogen udbetalingsperiode/tidsangivelse, jf. tabel 5.9. Det har været undersøgt, om det er de selvstændige, som især ikke kunne angive et beløb. Halvdelen af de få selvstændige (14 personer) angiver heller ikke noget beløb, men det kan slet ikke forklare de store andele. Det er de privatansatte, som antalmæssigt dominerer andelen, som ikke angiver et beløb.

TABEL 5.9

Udbetalingsperioder/tidsangivelse for beskæftigede tidligere kontanthjælpsmodtageres løn/indkomst. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Udbetalingsperiode/tidsangivelse</i>		
Pr. time	23	25
Pr. uge	3	2
Pr. 14. dag	8	5
Pr. måned	52	48
Ved ikke	14	20
Beregningsgrundlag	110	182

Hvis respondenten ikke selv har opgivet en timeløn, kan den udregnes ved brug af den oplyste periodiske indkomst og det ugentlige timetal, jf.

tabel 5.10. Tilsvarende er der beregnet en månedsløn, hvis respondenterne ikke selv har oplyst den, jf. tabel 5.11. Timelønnen har været underkastet en statistisk analyse for at undersøge, om der er grupper af beskæftigede, som er særligt højt eller lavt lønnede.¹⁶ De forskelle, der måtte være mellem de beskæftigedes kvalifikationer såsom skoleuddannelse, erhvervsuddannelse i Danmark eller medbragt erhvervsuddannelse, har åbenbart ikke kunnet omsættes i forskelle i timelønningerne. Her spiller forældelse og manglende vedligeholdelse formentlig ind. Der kan således næsten ikke påvises grupper, der markant afviger fra andre, og som hænger sammen med nogle egenskaber eller kvalifikationer hos de beskæftigede. Den eneste markante sammenhæng er, at beskæftigede, der har fem eller flere hjemmeboende børn, også har en markant højere timeløn end andre alt andet lige. Det må være en udbudseffekt. Disse personer vil ikke lade sig beskæftige, med mindre de får så høj en timeløn. Ellers er der en svagere tendens til, at frakendte kontanthjælpsmodtagere, hvis ægtefælle også modtager kontanthjælp, har en lidt lavere timeløn alt andet lige, hvilket også fremgår af timelønsfordelingen og gennemsnitlige timelønninger i tabel 5.10. Gennemgående ligger timelønningerne lidt lavere end blandt de kontanthjælpsmodtagere, som kom i beskæftigelse i løbet af en halv års periode, blandt et bredt udsnit af kontanthjælpsmodtagere i 2006, jf. Bach & Petersen (2007), tabel 3.3.

I tabel 5.11 vises fordelingen af månedslønnen. De laveste indkomster afspejler også lave ugentlige arbejdstider og/eller lave timelønninger. Sammenlignes igen med de kontanthjælpsmodtagere, der kom i beskæftigelse i løbet af et halvt år i 2006, er de beregnede månedslønninger blandt de beskæftigede gifte kontanthjælpsmodtagere kun marginalt lavere, jf. Bach & Petersen (2007), tabel 3.2.

16. Der er gennemført ordinær regressionsanalyser, hvor følgende variabler har været afprøvet: køn, alder, antal hjemmeboende børn, etnisk oprindelse, kontanthjælpsstatus, danskkundskaber, dansk erhvervs erfaring, udenlandsk erhvervs erfaring, kategoriseret erhvervsuddannelse, skoleuddannelse, antal år boet i DK.

TABEL 5.10

Fordelingen af beskæftigedes timeløn. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
	Får kontanthjælp	Får ikke kontanthjælp	I alt	I alt
<i>Beregnet timeløn i kroner</i>				
20-59	12	6	8	6
60-69	3	5	4	3
70-79	9	8	8	3
80-89	6	2	3	4
90-99	16	10	13	10
100-109	19	21	20	22
110-119	19	24	22	22
120-129	6	13	11	12
130-139	9	0	3	7
140-169	0	3	2	6
170-	0	10		5
Gennemsnit	96	123	114	110
Median	100	109	106	110
Mindste beregningsgrundlag	32	63	95	144

TABEL 5.11

Fordelingen af beskæftigedes månedsløn. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
	Får kontanthjælp	Får ikke kontanthjælp	I alt	I alt
<i>Beregnet månedsløn i kroner</i>				
2.000-3.999	9	3	5	1
4.000-5.999	6	2	3	4
6.000-7.999	6	6	6	5
8.000-9.999	9	16	14	10
10.000-11.999	16	13	14	10
12.000-13.999	9	9	9	5
14.000-15.999	22	17	19	10
16.000-17.999	6	14	11	20
18.000-19.999	6	8	7	16
20.000-21.999	6	5	5	12
22.000-	3	8	6	7
Gennemsnit	13.009	13.983	13.659	15.069
Median	12.283	14.000	13.260	16.033
Mindste beregningsgrundlag	32	64	96	146

5.5 ALLEREDE AFSLUTTEDE ANSÆTTELSE

Når man skal vurdere beskæftigelsesvirkningen af 300-timers-reglen, er beskæftigelse på interviewtidspunktet et mål. Allerede afsluttede ansættelser er et andet mål, som behandles i dette afsnit. Vi søgte at indkredse sådanne afsluttede ansættelser med spørgsmålet: *Har du været i ordinært arbejde i 2007, dvs. et arbejde uden offentlig støtte?* Spørgsmålet stilles ikke til personer, som er i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Derfor er der en mulig underrapportering af deres beskæftigelsesomfang, hvis de har haft anden beskæftigelse i 2007.

Andelen, som bekræfter spørgsmålet, og dermed har afsluttet ansættelser i 2007, fremgår af tabel 5.12 nedenfor, sammen med andelen, der fortsat er i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Knap hver tiende af de frakendte har haft en sådan ansættelse i 2007, mens det er ca. hver tyvende blandt de ikke-frakendte.

TABEL 5.12

Interviewede gifte kontanthjælpsmodtageres beskæftigelse på interviewtidspunktet og beskæftigelse i 2007 afsluttet før interviewtidspunktet. Særskilt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej, og om deres ægtefæller modtager kontanthjælp eller ej på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
<i>Beskæftigelse i 2007</i>						
Beskæftigelse på interviewtidspunktet	31	34	33	0	34	25
Anden beskæftigelse i 2007	12	7	9	5	5	5
Beregningsgrundlag	121	215	336	172	543	715

Der blev også spurgt til, hvor de var ansat og i hvilken branche. Fordelingen er stort set som blandt de beskæftigede på interviewtidspunktet. Således var omkring 70 pct. privat ansat, og godt 20 pct. var ansat i kommunen. Hotel- og restaurationsbranchen optræder også hyppigst efterfulgt af sundheds- og velfærdsinstitutioner og handels- og butiksområdet. Det gennemsnitlige ugentlige timetal lå også på godt 30 timer.

Ved at præstere mindst 300 timers ordinært arbejde kan retten til kontanthjælp genoptjenes. Det er derfor interessant at se, hvor mange timer, de har præsteret i det afsluttede ansættelsesforhold. Det kan vi med en vis usikkerhed beregne ud fra deres oplysninger om, i hvilken måned og år ansættelsen påbegyndtes og afsluttedes sammenholdt med det gennemsnitlige ugentlige timetal. For at foretage denne beregning kræves det, at samtlige oplysninger om måned og årstal for ansættelsens påbegyndelse og sluttidspunkt er oplyst tillige med det ugentlige timetal. Derfor ender beregningsgrundlaget med 56 brugbare ansættelser ud af 69 afsluttede ansættelsesforhold i 2007. Tabel 5.13 viser, at tidligere beskæftigede ikke just stiler efter præcist at opnå 300 timers ordinært arbejde, som ligger i intervallet 280-319 timer.¹⁷ Der ser ud til at være præsteret over 300 timers arbejde i over halvdelen af de afsluttede ansættelsesfor-

17. Pga. usikkerheden i beregningen er der lagt et interval ud omkring 150 og 300 timer.

hold. Selvom der er omkring 40 pct., der ikke når op på 300 timers ordinær arbejde i denne afsluttede ansættelse, kan de vel stile efter, at det opnås ved en senere ansættelse.

Man stillede også de pågældende personer spørgsmålet: *Var det også et afgørende formål med dit arbejde at få ret til fortsat at modtage kontanthjælp?* 47 pct. af de frakendte svarede bekræftende på dette spørgsmål, mens kun 24 pct. af de ikke-frakendte gjorde det.

TABEL 5.13

Samlet antal præsterede arbejdstimer i et ansættelsesforhold, som er afsluttet i 2007. Særskilt for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Antal arbejdstimer</i>		
0-74	0	7
75-144	7	3
145-169	15	17
170-279	19	10
280-319	4	0
320-639	26	21
640-959	11	7
960-	19	34
Beregningsgrundlag	27	29

5.6 OPSUMMERING

Denne undersøgelse har registreret virkninger af 300-timers-reglen 6-9 måneder efter frakendelse af kontanthjælpen kunne træde i kraft den 1. april 2007. De involverede kontanthjælpsmodtagere og kommuner har næppe helt reageret og administreret, som hvis ordningen havde fungeret i flere år. Ordningens virkninger på beskæftigelse og andre forhold må stadigvæk kaldes foreløbige i sammenligning med en situation, hvor ordningen havde været i kraft i adskillige år. De virkninger i form af andele af involverede kontanthjælpsmodtagere, der er i beskæftigelse, hjemmearbejdende og modtagere eller fortsat modtagere af kontanthjælp på interviewtidspunktet, skal ikke forveksles med egentlige effekter af 300-timers-reglen. Sådanne effekter ville ideelt set forudsætte, at vi kendte

samtlige involveredes situation på samme tidspunkt uden eksistensen af en 300-timers-regel. I praksis skulle vi kunne konstruere en kontrolgruppe, som var magen til dem, der faktisk har fået frakendt kontanthjælpen eller er i risiko herfor. En sådan kontrolgruppes hyppighed af beskæftigelse, gennemsnitlige løn mv. ville så være sammenligningsgrundlag.

300-timers-reglen har givetvis en betydelig virkning på beskæftigelsen, idet 33 pct. af de frakendte kontanthjælpsmodtagere er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, og 9 pct. havde været i beskæftigelse på et tidligere tidspunkt i 2007. Blandt de ikke-frakendte kontanthjælpsmodtagere, som skønnedes at have været i risiko for at miste kontanthjælpen, er de tilsvarende tal 25 pct. og 5 pct. Man skulle også forvente disse proportioner i tallene, dels fordi frakendelsen af kontanthjælpen aktualiserer motivationen for at skaffe anden indkomst for mange, dels fordi de personer, som socialforvaltningen af forskellige grunde, herunder sygdom, ikke frakender kontanthjælpen, ophobes i gruppen af ikke-frakendte kontanthjælpsmodtagere på interviewtidspunktet.

Beskæftigelse opnås overvejende i den private sektor, men hver femte er dog ansat i en kommune. Hotel- og restaurationsvirksomheder ansætter hyppigt tidligere gifte kontanthjælpsmodtagere. Mange finder også beskæftigelse inden for handels- og butiksvirksomheder. Ansættelserne sker i jobfunktioner, der typisk kræver kort oplæringstid, såsom rengøring, køkkenhjælp mv., men der forekommer også funktioner, der kræver længere oplæring, certifikater eller formaliseret uddannelse. Arbejdsomfanget pr. uge ligger omkring de 30 timer. Arbejdsomfanget og jobfunktioner slår også igennem i time- og månedslønnen.

AKTIVEREDE, UDDANNELSESSØGENDE OG HJEMMEARBEJDENDE

6.1 INDLEDNING

Da tiden nærmede sig 1. april 2007, hvorefter de første frakendelser af kontanthjælp kunne forventes, var der en del offentlig diskussion om ordningens betydning for de frakendte kontanthjælpsmodtagere herunder deres eksistensgrundlag som hjemmearbejdende, hvis de ikke kunne eller ønskede sig erhvervsarbejde. Nogle kommuner gjorde også opmærksom på, at de ville bruge de muligheder de havde for at undgå, at kontanthjælpsmodtagere mistede hjælpen, herunder udskydelse af datoen for at miste hjælpen, ved at tilbyde dem såkaldt målrettet aktivering, som netop – også efter reglerne – var en mulighed for at udskyde denne dato. I dette kapitel beskrives, hvad de kommunale aktiveringstiltag består af. De ordinære uddannelsesaktiviteter beskrives også. Kapitlet afsluttes med en beskrivelse af de hjemmearbejdendes aktiviteter.

6.2 AKTIVERING

Kommunerne kan igangsætte aktivering for kontanthjælpsmodtagere, som er inde under 300-timers-reglen, på lige fod med alle andre i henhold til de almindelige regler for kontanthjælpsmodtagere. I forbindelse

med 300-timers-reglen blev igangsætning af særlig målrettet aktivering og ordinær uddannelse aktuel, fordi der i Lov om aktiv socialpolitik, §13, stk. 11, nr. 6 står, at den periode på 12/24 måneder inden for hvilken, den gifte kontanthjælpsmodtager skal have præsteret de 150/300 timers ordinære arbejde, for at opretholde retten til fortsat at modtage kontanthjælp forlænges med ”..perioder, hvor den pågældende har været under ordinær uddannelse, eller har modtaget en anden offentlig forsørgelsesydelse, der ikke er betinget af, at vedkommende udnytter sine arbejdsmuligheder”. Hvor ordinær uddannelse er rimeligt veldefineret og uproblematisk i denne sammenhæng, fordi vedkommende ikke kan modtage kontanthjælp under et sådant forløb, var ”.. anden offentlig forsørgelsesydelse, der ikke er betinget af ...” ikke så veldefineret. Det er imidlertid sikkert, at hvis kommunerne definerer et aktiverings- eller uddannelsesforløb på kontanthjælp, som særlig målrettet efter bekendtgørelsen om en aktiv beskæftigelsesindsats §58, stk. 2, kan den også forlænge 12/24 måneders perioden tilsvarende med det pågældende forløbs varighed. Dette forudsætter, at kommunen tror på, at forløbet afgørende medvirker til, at personen kan opnå beskæftigelse.

Fra kapitel fem ved vi, at knap 15 pct. af de ikke-frakendte deltog i aktivering på interviewtidspunktet, og 10 pct. af de frakendte deltog, hvilket skyldes, at de igen er blevet berettiget til kontanthjælp. Hovedformerne for aktivering fremgår af respondenternes besvarelse af spørgsmålet: *Hvad består din aktivering i? Deltager du i undervisning, modtager du vejledning i jobsøgning, er du i praktik i en virksomhed eller noget helt andet?* Undervisning fylder knap en tredjedel af alle aktiverede, mens knap halvdelen er i praktik, hvor kommunen selv står for halvdelen af praktikanterne.

Hvorvidt aktiveringen er målrettet for de involverede kontanthjælpsmodtagere, søgte vi at afklare med spørgsmålet: *Ved du, hvad du skal arbejde med eller hvor du skal arbejde, efter du stopper i aktiveringen?* Det var der godt 15 pct. af deltagerne, der vidste noget om. Og denne viden beroede ikke på, hvilken hovedtype af aktivering de deltog i. Blandt de vidende skulle knap halvdelen i ordinær ansættelse i en virksomhed eller i det offentlige, en fjerdedel skulle fortsætte i ordinær uddannelse, og nogle skulle i praktik. Der er ikke tegn på, at kommunen selv står som nogen stor aftager af de vidende deltagere.

TABEL 6.1

Hovedformer for aktivering på interviewtidspunktet. Særsklit for, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp	Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp
<i>Hovedformer</i>		
Undervisning	33	30
Kursus i jobsøgning	15	15
Praktik i virksomhed	27	24
Praktik hos kommunen	21	26
Aktivering hvor arbejdsejnen afprøves	12	5
Anden aktivering	15	14
Ved ikke	3	1
Beregningsgrundlag	33	99

Det foreligger ikke oplyst, hvor meget af denne aktivering kommunen har klassificeret som særlig målrettet aktivering eller uddannelse. At dømme efter deltagernes egen viden om, hvad de skal arbejde med efterfølgende, er det ikke lykkedes at målrette aktiveringen, så deltagerne er blevet særlig opmærksomme herpå.

6.3 ORDINÆR UDDANNELSE OG KURSER

Under 5 pct. af de interviewede deltager på interviewtidspunktet i ordinær uddannelse eller ordinære kursusaktiviteter. Vi har spurgt, hvor lang tid uddannelsen/kurset varer, og: *Hvad bliver du, når du er færdig med kurset/uddannelsen?* Svaret er nedskrevet i en tekststreng. I alt er der kun 24 personer, der deltager i kurser/uddannelser. Det er korterevarende uddannelser, der dominerer. Fem af dem synes at være som social- og sundhedshjælpere, nogle er mere grundlæggende dele af almene uddannelser, og andre er egentlige erhvervsuddannelser, som fx folkeskolelærere, laborant og børnehavepædagog.

6.4 HJEMMEARBEJDENDE

Fra kapitel fem ved vi, at omkring en tredjedel af de frakendte kontanthjælpsmodtagere på interviewtidspunktet bliver klassificeret som hjem-

mearbejdende eller hjemmegående på det tidspunkt i interviewet, hvor vedkommendes hovedbeskæftigelse skal fastlægges. Kategorien 'hjemmearbejdende' er en slags restkategori, når der ikke er andre placeringer, der kan bruges herunder passiv modtagelse af kontanthjælp. Fra kapitel fem ved vi også, at 15 pct. af de personer, som havde fået frakendt kontanthjælpen på et tidspunkt efter 1. april 2007, igen får passiv kontanthjælp. Det kan der være flere forklaringer på. Det kan være et ansættelsesforhold, som er ophørt på arbejdsgiverens initiativ, eller den ansatte selv har sagt sit job op efter 300 timers ansættelse med de konsekvenser, med hensyn til rådighedsvurdering, det måtte indebære med anmodning om kontanthjælp. Det kan også være, at socialforvaltningen har foretaget en omkategorisering af personen til matchkategori 5, hvorefter personen efter reglerne kan oppebære kontanthjælp, fordi vedkommende herved ikke mere er omfattet af regelsættet omkring 300-timers-reglen.

Det har en vis interesse, hvad de to ovenfor nævnte grupper så faktisk laver, når de ikke har et arbejde eller deltager i nogen form for aktivering eller revalidering eller anden aktivitet for at få dem ud på arbejdsmarkedet.¹⁸ Det er vanskeligt at spørge til, hvad de får tiden til at gå med, fordi det kan være aktiviteter, som nogen opfatter som meget private. Vi valgte derfor at spørge: *Hvad laver du så til daglig, når du ikke har et arbejde?* Spørgsmålet er en smule ledende, fordi det er underforstået, at de laver et eller andet. Det spontane svar søges herefter indplaceret blandt en række fortrykte mulige svarkategorier, som fremgår af forspalten i tabel 6.2. Svarkategorierne er ikke gensidigt udelukkende, hvorfor andelen summerer til mere end 100 pct. De huslige og hjemlige aktiviteter og børnepasning dominer besvarelsene. Et begrænset antal har født for nylig også blandt de frakendte, men det rapporteres hyppigst blandt de ikke-frakendte, hvilket jo er en naturlig grund til ikke at få frakendt kontanthjælpen, når fødslen sker inden en frakendelse. Omkring en tiendedel nævner spontant, at de læser aviser, eller blade eller ser fjernsyn. En ganske lille gruppe nævner, at de hjælper andre personer eller familier efter behov.

Ret store grupper nævner, at de er syge. Blandt de frakendte er det op mod 30 pct. mest udpræget blandt dem, der igen modtager kontanthjælp. Blandt de ikke-frakendte er andelen, som angiver sygdom som

18. Deres egne bestræbelser for at komme ind på arbejdsmarkedet i form af jobsøgning og jobbønsker behandles i kapitel 7.

aktivitet, næsten dobbelt så stort som blandt de frakendte, og igen mest udpræget blandt den store gruppe, som modtager kontanthjælp på interviewtidspunktet. Svarmønsteret hænger lidt sammen med personernes matchkategorisering, jf. tabel 6.3. Stort set alle frakendte, der er blevet omklassificeret til matchkategori 5 modtager ingen kontanthjælp. Generelt gælder der, at der er mange flere der angiver, at de er syge, end der er i matchkategori 5 på interviewtidspunktet.

TABEL 6.2

Daglige gøremål blandt personer, som selv kalder sig hjemmegående, eller som modtager passiv kontanthjælp på interviewtidspunktet. Særskilt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp		
	Hjemme- arbejden- de mv.	Modtager kontant- hjælp	I alt	Hjemme- arbejdende mv.	Modtager kontant- hjælp	I alt
<i>Daglige gøremål</i>						
Passer hjem, laver mad, vasker tøj, mv.	52	45	50	51	41	42
Passer børn	45	45	45	46	42	43
Har født for nylig	2	2	2	12	8	8
Hjælper an- dre/familie efter behov	4	8	5	2	2	2
Er syg	23	41	29	34	58	55
Søger job	23	8	18	7	8	8
Hjælper andre med deres arbejde	0	0	0	0	1	1
Er sammen med venner	2	1	1	7	7	7
Læser aviser, blade, ser fjersyn	8	20	12	7	10	10
Laver ingenting	14	4	11	15	11	11
Andet	12	12	12	20	7	8
Mindste bereg- ningsgrundlag	113	51	164	41	306	347

Knap hver femte af de frakendte kontanthjælpsmodtagere nævner spontant, at de søger job. Det er mest udpræget blandt de frakendte, som er hjemmegående uden at modtage kontanthjælp, hvor knap hver fjerde

spontant nævner det. Der kan dog være flere. Det undersøges nærmere i kapitel 7.

TABEL 6.3

Placering i matchkategorier i fjerde kvartal 2007 blandt interviewede, som selv kalder sig hjemmegående, eller som modtager passiv kontanthjælp på interviewtidspunktet. Særskilt efter, hvorvidt de har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp		
	Hjemme- arbejdende mv.	Modtager kontant- hjælp	I alt	Hjemme- arbejdende mv.	Modtager kontant- hjælp	I alt
<i>Matchkategori</i>						
<i>fjerde kvartal</i>						
<i>2007</i>						
1	1	2	1	5	6	5
2	10	12	10	2	9	8
3	30	6	23	22	14	15
25	2	2	2	0	1	1
4	54	65	57	54	48	49
5	1	10	4	5	13	12
Ikke oplyst	3	4	3	12	9	10
Beregnings- grundlag	113	51	164	41	306	347

ARBEJDSUDBUD

7.1 INDLEDNING

Når kontanthjælpsmodtagere rådighedsafprøves, får kommunen afdækket personer, der reelt ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet. Blandt kontanthjælpsmodtagere kan der imidlertid også være personer, som gerne vil i arbejde, men som af forskellige årsager har svært ved at komme det. 300-timers-reglen tager kun delvist hånd om denne problemstilling. På den ene side omfatter 300-timers-reglen ikke kontanthjælpsmodtagere, der er placeret i matchgruppe 5, men den tager omvendt heller ikke højde for, at personer i matchgruppe 1-4 også kan have problemer med at finde arbejde. Da konsekvensen af ikke at opfylde beskæftigelseskravet om 300 timers ustøttet beskæftigelse er, at personen mister kontanthjælpen, er det vigtigt at undersøge, hvorvidt den væsentligste barriere for at komme i beskæftigelse er indstillingen til at tage et arbejde eller mulighederne for at påtage sig et arbejde.

Vi har derfor spurgt de personer, som pr. 1. august 2007 havde fået frakendt kontanthjælpen som følge af 300-timers-reglen, eller som var i risiko for at få det, og som på interviewtidspunktet ikke var i beskæftigelse, om de ønsker at få et arbejde, hvor hurtigt de evt. ville kunne tiltræde, om de er i stand til at passe et arbejde, om de har tiltro til at kunne få 300 timers erhvervsarbejde, og om de pt. søger arbejde. Derudover har vi spurgt til, hvilke typer af arbejde de gerne vil have, og dem

der ikke søger, har vi desuden spurgt, hvad der er årsagen til, at de ikke søger.

Det er vigtigt at understrege, at interviewpersonerne i dette kapitel *ikke* er et repræsentativt udsnit af kontanthjælpsmodtagere, der er i risiko for at miste kontanthjælpen pga. af 300-timers-reglen, eller som allerede har mistet den. Som følge af afstanden mellem det tidspunkt populationen blev udtrukket, og det tidspunkt interviewene blev foretaget, er de mest motiverede og resursestærke kontanthjælpsmodtagere underrepræsenteret. Disse personer må nemlig forventes at være blandt de første, der opnår ordinær beskæftigelse, hvorfor en relativ stor andel af denne gruppe ikke længere vil være repræsenteret blandt gruppen af kontanthjælpsmodtagere på interviewtidspunktet. Udover afgang til beskæftigelse, vil der ligeledes være sket afgange til andre ydelser, og gruppen, der analyseres i dette kapitel er således ikke blot kontanthjælpsmodtagere, men derimod alle, der ikke er i beskæftigelse eller af-tjener værnepligt på interviewtidspunktet. Der vil ligeledes være personer, som er placeret i matchgruppe 5, og andre som på interviewtidspunktet ikke længere falder ind under 300-timers-reglen, fordi kommunen har revurdere deres sag i perioden frem til interviewtidspunktet.

7.2 ØNSKE OM AT ARBEJDE

Det første spørgsmål de ikke-beskæftigede fik stillet vedrørende deres arbejdsudbud, omhandlede naturligt nok deres ønske om at være i beskæftigelse. Mere præcist blev de spurgt: *Vil du gerne have et deltidsjob eller fuldtidsjob?* 30 pct. af de frakendte svarede, jf. tabel 7.1, at de helst ville have et deltidsjob, og 36 pct., at de helst ville arbejde på fuld tid. Personer der ikke har fået frakendt deres kontanthjælp er ikke helt så interesserede i at arbejde. Her er det således kun 26 pct., der helst vil have et deltidsarbejde, og 28 pct. der foretrækker et fuldtidsjob. Der er med andre ord fortsat 34 pct. af de frakendte, der enten ikke vil have et arbejde eller ikke ved om de vil have et arbejde, og 46 pct. af de ikke-frakendte.

Vi har også foretaget en multinominal logistisk regression med henholdsvis ønsket om deltids- og fuldtidsbeskæftigelse som afhængige variable og ønsket om ikke at have et arbejde som referencekategori. Estimationsresultaterne er vist i tabel 7.3, og det fremgår hér, at frakendte gift med en kontanthjælpsmodtager skiller sig signifikant ud ved at

være mere interesserede i et deltidsjob. Vi ser desuden, at personer hvis selvvrurderede arbejdsevne i høj grad er nedsat, er mindre tilbøjelige til at være interesseret i et arbejde. Medtages matchgruppeplaceringen som forklarende variabel i stedet for nedsat arbejdsevne, ser vi omvendt, at arbejdsmarkedsparate er klart mest interesserede i at få et fuldtidsarbejde.¹⁹ Mænd er ligeledes mere tilbøjelige til at foretrække et fuldtidsarbejde, mens personer over 40 år er mindre interesserede i at få et deltidsjob end referencegruppen af 35-39-årige. Endeligt foretrækker personer fra Afrika, Afghanistan og Mellemøsten oftere et deltidsjob end øvrige nationaliteter, og afghanere foretrækker desuden oftere et fuldtidsjob.

TABEL 7.1

Interviewpersonens ønske om at arbejde. Særsklit for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Vil have deltidsjob	37	25	30	22	28	26
Vil have fuldtidsjob	31	40	36	24	30	28
Ønsker ikke et job	23	27	25	47	34	38
Ved ikke	8	9	9	8	8	8
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	83	139	222	172	345	517

En ting er at have ønske om at få et arbejde engang i fremtiden, noget andet er imidlertid, om man føler sig parat til at tiltræde jobbet i morgen, eller inden for den nærmeste fremtid. Når man spørger de ikke-beskæftigede: *Hvornår vil du kunne påbegynde et arbejde?*, viser det sig nemlig, at det kun er 45 pct. af de frakendte og 27 pct. af de ikke-frakendte, der ved, at de vil kunne tiltræde et arbejde i løbet af en måned. Heraf mener hovedparten dog, at de allerede kan tiltræde med en enkelt dags varsel, jf. tabel 7.2.

19. Pga. korrelation mellem variablene for matchgruppe og nedsat arbejdsevne, har vi i samtlige regressioner i dette kapitel valgt kun at medtage nedsat arbejdsevne som forklarende variabel. I alle efterfølgende regressioner i dette kapitel, vil en placering i matchgruppe 1,2,3 og 25 give en klart signifikant og positiv effekt, såfremt variabelen for nedsat arbejdsevne udelades.

TABEL 7.2

Tidspunkt interviewpersonen kan tiltræde et arbejde. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
I morgen	33	37	36	22	18	19
I overmorgen	3	2	2	1	0	1
Inden for en uge	5	4	4	2	3	3
Inden for to uger	1	-	0	1	1	1
Inden for en måned	3	4	3	5	2	3
Senere end en måned	27	19	22	23	31	28
Ved ikke	28	34	32	46	45	45
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	78	135	213	143	327	470

Estimationsresultaterne fra en binær logistisk regression med tiltrædelsesvarsel, som afhængig variabel og referencekategorien 'senere end en måned' er vist i tabel 7.3. Inden resultaterne kommenteres, skal det imidlertid understreges, at de er behæftet med en væsentlig usikkerhed, som følge af den store andel, der svarede 'ved ikke', og som derfor ikke indgår i analysen.

Af resultaterne ser vi, at gruppen af ikke-frakendte, hvis ægtefælle ikke modtager kontanthjælp, skiller sig signifikant ud ved at være mindre tilbøjelige til at kunne tiltræde et arbejde inden for en måned. Ligesom vi så det i analysen af ikke-beskæftigedes ønske om at arbejde, har den selvvrurderede arbejdsevne også betydning for tiltrædelsesfristen. Personer med en arbejdsevne der er nedsat i nogen eller i høj grad er således mindre tilbøjelige til at kunne påbegynde et arbejde inden for en måned, ligesom det er tilfældet for unge under 30 år.

TABEL 7.3

Logistisk regressioner for ønske om arbejde og tiltrædelsesfrist.

	Ønsker deltidsjob	Ønsker fuldtidsjob	Kan starte inden for en måned
<i>Kontanthjælpsstatus (ref=øvrige ej frakendte)</i>			
Frakendt og ægtefælle på kontanthjælp	+		+
Frakendt og ægtefælle ej på kontanthjælp			+
Ikke-frakendte og begge på kontanthjælp			+
<i>Arbejdsevne (ref=Ikke særligt nedsat)</i>			
I høj grad nedsat	-	-	-
I nogen grad nedsat			-
Slet ikke nedsat			
Mand		+	
<i>Oprindelsesland (ref=Tyrkiet)</i>			
Danmark og Færøerne			
Europa og Amerika			
Balkan-landene og Albanien			
Asien inkl. Indien og Sri Lanka			
Afghanistan	+	+	
Irak			
Øvrige Mellemøsten	+		
Somalia	+		
Afrika i øvrigt	+		
Statsløse og land uoplyst			
Beregningsgrundlag	660		660

Anm. +/- angiver fortegn for signifikante effekter på 5 pct. niveau. Fremhævede +/- referer til 1 pct. niveau. I regressionerne indgik desuden variable for alder, danskkundskaber, alder på yngste hjemmeboende barn, tidligere erhvervs erfaring. I regressionen for jobønske indgik desuden en uddannelsesvariabel, mens flygtning/indvanderer-status indgik i regressionen for tiltrædelsesfrist.

7.3 JOBPOTENTIALET

Som det blev nævnt indledningsvist, kan der være personer, som er omfattet af 300-timers-reglen, men som har svært ved at kunne finde et arbejde på egen hånd. I dette afsnit undersøger vi derfor, hvor godt personer uden arbejde føler sig rustet til at opfylde beskæftigelseskravet.

Vi har således stillet spørgsmålet: *Vil du være i stand til at passe et almindeligt arbejde?*²⁰ hvilket må siges at være en første forudsætning for, at personen kan finde et job på det ordinære arbejdsmarked. I tabel 7.4 ser

20. Der henvises til kapitel 3.5 for en diskussion af usikkerheden i besvarelserne af dette spørgsmål.

vi, at kun 60 pct. af de frakendte og 38 pct. af de ikke-frakendte svarer bekræftende på spørgsmålet. En væsentlig andel af såvel de frakendte som de ikke-frakendte, der på interviewtidspunktet endnu ikke var kommet i beskæftigelse vurderer således, at de ikke kan gå den direkte vej ud på det ordinære arbejdsmarked. Dette er for så vidt ikke overraskende, eftersom hovedparten af dem er placeret i matchgruppe 4 og 5, og således er karakteriseret ved ikke at være arbejdsmarkedsparate. Sammenholdt med, at vi i kapitel fire så, at kun 26 pct. af de frakendte og 33 pct. af de ikke-frakendte mente, at kommunen havde hjulpet dem med at få et arbejde, ser det med andre ord ud til, at der er behov for yderligere støtte til de personer, der har fået frakendt kontanthjælpen som følge af 300-timers-reglen, eller som er i risiko for at få det, end den der hidtil har været givet i kommunerne.

TABEL 7.4

Interviewpersonens egen vurdering af, om han/hun kan passe et almindeligt arbejde. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus.

Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Kan passe alm. job	55	63	60	31	41	38
Kan ikke	35	32	33	62	50	54
Ved ikke	10	6	7	7	9	8
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	83	139	222	172	346	518

Vi har også foretaget en binær logistisk regression, der måler sandsynligheden for at kunne passe et almindeligt arbejde, jf. tabel 7.7. Den statistiske analyse viser, at de frakendte, hvis ægtefælle ikke er på kontanthjælp, skiller sig ud med en signifikant større sandsynlighed for at kunne passe et almindeligt arbejde. Blandt de øvrige forklarende variable er det ikke overraskende primært de helbredsrelaterede forhold, der har en signifikant betydning. Personer hvis selv vurderede arbejdssevne i høj grad er nedsat er således mindre i stand til at kunne passe et almindeligt arbejde, ligesom det er tilfældet for personer over 40 år. Personer fra Balkan,

Asien, Afghanistan og Afrika (ekskl. Somalia) mener derimod i højere grad end referencegruppen, at de godt kan passe et almindeligt arbejde.

TABEL 7.5

Interviewpersonens tiltro til at kunne opnå 300 timers erhvervsarbejde. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Helt sikkert	20	28	25	12	23	20
Tror det	19	20	20	12	15	14
Tror det ikke	16	23	20	29	22	24
Helt sikkert ikke	28	17	21	41	25	30
Ved ikke	17	12	14	6	15	12
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	83	139	222	172	345	517

TABEL 7.6

Interviewpersonens tiltro til at kunne opnå mere varigt erhvervsarbejde blandt personer, der ikke svarede: *Nej, helt sikkert ikke* til at kunne opnå 300 timers erhvervsarbejde. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Helt sikkert	13	28	23	21	24	23
Tror det	32	24	27	19	22	21
Tror det ikke	27	25	26	43	27	31
Helt sikkert ikke	5	4	5	9	8	8
Ved ikke	23	18	20	9	19	16
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	60	116	176	102	262	364

I forlængelse af spørgsmålet, vedrørende interviewpersonernes muligheder for at passe et almindeligt arbejde, har vi spurgt nærmere ind til, om de tror, at de vil kunne opfylde beskæftigelseskravet. Mere præcist har vi

stillet spørgsmålet: *Tror du, at du kan få sammenlagt 300 timers erhvervsarbejde over en periode, hvis du søgte?* Blandt dem som ikke svarede: *Nej, helt sikkert ikke*, har vi endvidere spurgt: *Tror du, at du mere varigt kunne få et erhvervsarbejde, hvis du søgte?* Resultaterne er vist i hhv. tabel 7.5 og tabel 7.6.

TABEL 7.7

Logistiske regressioner for arbejdspotentialer og tiltro til at få arbejde.

	Kan passe arbejde	300 timers arbejde	Mere varigt arbejde
<i>Kontanthjælpsstatus (ref=øvrige ej frakendte)</i>			
Frakendt og ægtefælle på kontanthjælp			
Frakendt og ægtefælle ej på kontanthjælp	+		
Ej frakendte og begge på kontanthjælp			
<i>Arbejdsevne (ref=Ikke særligt nedsat)</i>			
I høj grad nedsat	-	-	-
I nogen grad nedsat			
Slet ikke nedsat			
Mand			
<i>Alder (ref=35-39)</i>			
Under 30			
30-34			
40-44	-	-	
45-49	-	-	-
Mindst 50	-	-	-
<i>Oprindelsesland (ref=Tyrkiet)</i>			
Danmark og Færøerne			
Europa og Amerika			
Balkan-landene og Albanien	+		+
Asien inkl. Indien og Sri Lanka	+	+	+
Afghanistan	+	+	+
Irak			+
Øvrige Mellemøsten			+
Somalia		+	+
Afrika i øvrigt	+		+
Statsløse og land uoplyst			
Beregningsgrundlag	665	625	433

Anm.: +/- angiver fortegn for signifikante effekter på 5 pct. niveau. Fremhævede +/- referer til 1 pct. niveau. I regressionerne indgik desuden variable for uddannelse, danskkundskaber, alder på yngste hjemmeboende barn, tidligere erhvervs erfaring, og i de to regressioner for tiltro til beskæftigelse desuden en variabel for flygtning/indvandrer-status.

Eftersom det at kunne passe et almindeligt arbejde alene kan betegnes som en nødvendig betingelse for at opnå understøttet beskæftigelse, er det kun 45 pct. af de frakendte og 34 pct. af de ikke-frakendte, der enten tror at de vil kunne opnå 300 timers beskæftigelse, eller som er helt sikre på

det. Af de personer, som ikke svarede: *Nej, helt sikkert ikke* til spørgsmålet om at kunne opnå 300 timers beskæftigelse, mener 50 pct. af de frakendte desuden, at de vil kunne opnå mere varig beskæftigelse, mens det er tilfældet for 44 pct. af de ikke-frakendte.

Svarene fra tabel 7.5 og 7.6 har også været underkastet en statistisk analyse. Vi har således estimeret en ordinal logistisk regression med graden af tiltro til hhv. 300 timers beskæftigelse og mere varig beskæftigelse som afhængig variabel. Af tabel 7.7 ser vi, at begge estimationer er i tråd med den statistiske analyse, vi foretog af interviewpersonernes mulighed for at passe et almindeligt arbejde.

7.4 JOBSØGNING

Forrige afsnit viste, at kun 60 pct. af de frakendte og 38 pct. af de ikke-frakendte følte sig i stand til at passe et almindeligt arbejde, og at det desuden ikke var dem alle, der havde tiltro til, at de ville kunne få et arbejde, hvis de søgte. Til spørgsmålet: *Søger du erhvervsarbejde for tiden?*, er det således også kun 45 pct. af de frakendte og 24 pct. af de ikke-frakendte, der svarer bekræftende, jf. tabel 7.8.

TABEL 7.8

Andel der søger arbejde. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Søger	41	47	45	24	25	24
Søger ikke	59	53	55	76	76	76
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	82	137	219	171	347	518

Resultatet fra en binær logistisk regression, der måler sandsynligheden for at søge arbejde er vist i tabel 7.9. Her ses, at frakendte personer fortsat er mere aktivt jobsøgende end ikke-frakendte, når der kontrolleres for en række baggrundsvARIABLE. Der er således ikke tvivl om, at frakendelsen af kontanthjælpen samlet set påvirker søgeaktiviteten positivt. Men om-

vendt viser den statistiske analyse imidlertid også, at en nedsat arbejdsevne giver et signifikant negativt bidrag til søgeaktiviteten - det at man ikke søger kan derfor ikke i sig selv tolkes således, at det er personens indstilling, der er en barriere for at komme i beskæftigelse. Udover kontanthjælpsstatus og arbejdsevne, har også etnisk oprindelse, køn, alder og uddannelse en signifikant betydning for søgeaktiviteten. Mænd og personer fra Balkan, Asien, Afghanistan og Somalia samt personer med en 10. klasses eksamen, har således en større søgeaktivitet, mens unge under 30 år er mindre tilbøjelige til at søge arbejde

TABEL 7.9

Logistisk regression der måler sandsynligheden for at søge arbejde.

	Søger arbejde
<i>Kontanthjælpsstatus (ref=øvrige ej frakendte)</i>	
Frakendt og ægtefælle på kontanthjælp	+
Frakendt og ægtefælle ej på kontanthjælp	+
Ej frakendte og begge på kontanthjælp	
<i>Arbejdsevne (ref=Ikke særligt nedsat)</i>	
I høj grad nedsat	-
I nogen grad nedsat	
Slet ikke nedsat	
Mand	+
<i>Oprindelsesland (ref=Tyrkiet)</i>	
Danmark og Færøerne	
Europa og Amerika	
Balkan-landene og Albanien	+
Asien inkl. Indien og Sri Lanka	+
Afghanistan	+
Irak	
Øvrige Mellemøsten	
Somalia	+
Afrika i øvrigt	
Statsløse og land uoplyst	
Beregningsgrundlag	712

Anm.: +/- angiver fortegn for signifikante effekter på 5 pct. niveau. Fremhævede +/- referer til 1 pct. niveau. I regressionen indgik desuden variable for alder, uddannelse, flygtning/indvandrer-status, danskundskaber, alder på yngste hjemmeboende barn og tidligere erhvervs erfaring.

7.5 PERSONER DER SØGER ARBEJDE

Selvom en person gerne vil have et arbejde og er aktivt jobsøgende, kan ambitionsniveauet imidlertid fortsat være en barriere for at komme i beskæftigelse. De personer, som var jobsøgende på interviewtidspunktet, blev derfor også spurgt ind til hvilke job, de var interesserede i. Spørgsmålet lød: *Hvilket arbejde vil du gerne have, f.eks. lagerarbejde, rengøring osv.?* Det var muligt for interviewpersonen at nævne flere forskellige jobtyper, som interviewerens så kunne indplacere i en række prædefinerede jobkategorier.

TABEL 7.10

Jobsøgendes jobønsker. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Alle job	12	17	15	12	11	11
Udendørs arbejde	3	5	4	2	4	3
Industriarbejde	9	9	9	5	14	11
Rengøring	26	19	21	22	11	14
Lagerarbejde	3	5	4	5	7	6
IT-arbejde	-	3	2	2	2	2
Transport	9	6	7	17	11	13
Kontor og butik	9	16	13	20	21	21
Håndværksfag	18	8	11	5	11	9
Børnepasning	15	19	17	20	27	25
Ældrepleje	3	3	3	7	7	7
Køkkenarbejde	15	16	15	17	20	19
Selvstændig virksomhed	6	-	2	2	1	2
Ved ikke	9	6	7	10	6	7
I alt	135	131	133	146	152	150
Beregningsgrundlag	34	64	98	41	85	126

Af tabel 7.10 ser vi, at det er en forholdsvis beskeden andel, nemlig 15 pct. blandt frakendte og 11 pct. blandt ikke-frakendte, der angiver, at de er interesserede i alle typer af job. Dette betyder imidlertid ikke, at ambitionsniveauet tegner til at være en barriere for beskæftigelse. Blandt de resterende er rengøring således den jobtype flest af de frakendte er inte-

resserede i, mens børnepasning er mest populært blandt de ikke-frakendte. Ellers er det særligt køkkenarbejde, kontor- og butiksarbejde, arbejde i industrien og transportbranchen samt håndværksfag, der er interesse for. Med undtagelse af håndværksfag er det således traditionelle lavtlønsfag med små kompetencebehov, som de adspurgte gerne vil have, og det tyder således på, at de er realistiske med hensyn til deres jobmuligheder.

Vi har desuden stillet de jobsøgende spørgsmålet: *Er det også et afgørende formål med et arbejde, at få ret til fortsat at kunne modtage kontanthjælp?* Som det fremgår af tabel 7.11, er det en relativ beskeden del af de adspurgte, som svarer bekræftende på dette spørgsmål. Kun 29 pct. af de frakendte svarer, at det *også* er et afgørende formål at optjene beskæftigelseskravet, mens det alene er tilfældet for 22 pct. af de ikke-frakendte. Svarene tyder således på, at hovedparten af de jobsøgende ønsker at være selvforsørgende på længere sigt frem for målrettet at tænke i optjening af rettigheder. Sammenholdt med deres realistiske jobønsker, er der derfor grund til at tro, at der blandt de jobsøgende er tale om et reelt beskæftigelsespotentiale. En forudsætning for, at dette potentiale udnyttes er dog, at der er en efterspørgsel efter disse mennesker, som for halvdelen vedkommende er placeret i matchgruppe 4 eller 5.

TABEL 7.11

Betydningen af 300-timers-reglen for jobsøgendes interesse for at få et arbejde. Særsilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Afgørende	29	28	29	35	15	22
Ikke afgørende	68	67	67	63	80	74
Ved ikke	3	5	4	3	5	4
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	34	64	98	40	85	125

7.6 PERSONER DER IKKE SØGER ARBEJDE

I afsnit 7.4 så vi, at hovedparten af de personer, der ikke var beskæftiget på interviewtidspunktet heller ikke var aktivt jobsøgende. 55 pct. af de frakendte søgte ikke job på interviewtidspunktet, mens det var tilfældet for hele 76 pct. af de ikke-frakendte. Det er derfor af stor interesse at se, hvilke årsager interviewpersonerne angiver for ikke at søge, og vi spurgte dem således: *Hvorfor søger du ikke arbejde for tiden?* Det var hér muligt for interviewpersonen at angive flere forskellige årsager, som interviewerens så kunne indplacere i en række prædefinerede kategorier. Intervieweren var desuden informeret om, at al form for uddannelsesaktivering skulle indgå i aktiveringskategorierne, mens kun ordinær uddannelse skulle indgå i uddannelseskategorierne.

Af tabel 7.12 ser vi, at hovedparten af årsagerne ikke overraskende relaterer sig til interviewpersonens helbred. 40 pct. af de frakendte og 34 pct. af de ikke-frakendte angiver således sygdom eller handicap som årsag til ikke at søge. Der er desuden 13 pct. af de frakendte og 35 pct. af de ikke-frakendte, der angiver som årsag, at de enten er under revalidering, har tilsagn om revalidering, er førtidspensionist eller afventer afgørelse på en sag om førtidspension, og som derfor i henhold til undtagelsesbestemmelserne i 300-timers-reglen ikke kan fratages konstanthjælpen. Set i lyset af, at det er kommunen, der bestemmer, hvorvidt en sag om revalidering eller førtidspension kan påbegyndes, må det således formodes, at der er en god grund til, at disse personer ikke søger arbejde på interviewtidspunktet. Den store forskel i andelen af denne type årsager mellem frakendte og ikke-frakendte skyldes selvsagt også undtagelsesbestemmelserne, idet frakendte alene kan have anført disse årsager, fordi kommunen i perioden mellem frakendelsestidspunktet og interviewtidspunktet har påbegyndt en revurdering af deres sag.

Udover de helbredsrelaterede årsager bidrager også uddannelse, aktivering og ønsket om at være hjemmegående i væsentligt omfang til ikke at være aktivt jobsøgende. Tilsagn om arbejde eller planer om at blive selvstændig nævnes derimod kun i meget begrænset omfang. Endeligt er det bemærkelsesværdigt, at der praktisk taget ikke er nogen, der angiver som årsag, at de ikke har lyst til at arbejde.

TABEL 7.12

Begrundelser for ikke at søge arbejde. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Under ordinær uddannelse / på kursus.	10	19	15	7	11	9
Under revalidering	2	4	3	5	4	4
Afventer revalidering	-	5	3	5	5	5
Afventer aktivering	4	5	5	3	4	4
Er pt. aktiveret	13	4	7	8	5	6
Førtidspensionist eller afventer afgø- relse	8	7	7	39	20	26
Har ikke tid pga. arbejde i hjemmet	10	4	7	2	4	3
Har ikke tid pga. job	-	1	1	1	-	-
Vil være selvstændig	-	-	-	-	-	-
Planer om ord. udd.	15	5	9	5	7	6
Har tilsagn om job	-	-	-	1	-	1
Tilsagn om udd.	-	3	2	1	-	-
Syg eller handicappet	33	44	40	24	39	34
Kan ikke få passet børn	4	1	2	2	3	3
Kan ikke få et arbejde	2	4	3	0	1	1
Ikke lyst til arbejde	-	-	-	1	-	1
Ægtefælles ønske	-	-	-	-	-	-
Anden årsag	4	7	6	3	6	5
Ved ikke	-	-	-	2	2	2
I alt	106	113	111	106	110	109
Beregningsgrundlag	48	75	123	131	261	392

Selvom de adspurgte i dette afsnit ikke aktuelt søger arbejde, har vi alligevel spurgt dem: *Hvilket job ville du gerne have, hvis du fik det tilbudt, f.eks. lagerarbejde, rengøring osv.?* Til forskel fra det tilsvarende spørgsmål, der blev stillet jobsøgende, fik intervieweren her instruktionen: *Marker den/de kategorier, som passer bedst med det spontane svar.* Af tabel 7.13 fremgår, at 12 pct. af de frakendte og 8 pct. af de ikke-frakendte svarede, at de ville være interesseret i et hvilket som helst arbejde. Blandt de resterende er der, ligesom det var tilfældet for de jobsøgende, tale om realistiske jobønsker. Det er således børnepasning, kontor- og butiksarbejde samt

køkkenarbejde, der er de mest populære jobtyper. Til forskel fra jobsøgende er der en del flere, nemlig 13 pct. blandt de frakendte og 19 pct. blandt de ikke-frakendte, der svarer, at de ikke er interesseret i et arbejde, ligesom der er væsentligt flere, som svarer 'ved ikke', hvilket formentligt kan tilskrives deres relativt dårlige arbejdsevne. Nedsat arbejdsevne er formentlig også årsag til, at rengøringsarbejde ikke er specielt populært, som det var tilfældet blandt de jobsøgende.

TABEL 7.13

Ikke-jobsøgendes jobønsker. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Alle job	16	10	12	8	9	8
Udendørs arbejde	4	-	2	2	1	2
Industriarbejde	2	4	3	10	4	6
Rengøring	2	4	3	3	5	4
Lagerarbejde	2	1	2	2	1	1
IT-arbejde	-	1	1	1	1	1
Transport	6	3	4	4	5	5
Kontor og butik	16	8	11	11	9	9
Håndværksfag	6	5	6	9	5	7
Børnepasning	29	18	22	9	20	17
Ældrepleje	2	5	4	1	4	3
Køkkenarbejde	12	8	10	7	7	7
Selvstændig	-	1	1	2	1	1
Ikke noget arbejde	10	15	13	15	21	19
Ved ikke	10	21	16	17	15	15
I alt	118	105	111	100	107	104
Beregningsgrundlag	49	73	122	129	255	384

7.7 OPSUMMERING

I dette kapitel har vi undersøgt arbejdsudbuddet blandt interviewpersoner, som ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Analysen baserer sig således ikke på et repræsentativt udsnit af personer, der har fået frakendt eller er i risiko for at få frakendt kontanthjælpen, eftersom de

mest motiverede og arbejdsduelige af kontanthjælpsmodtagerne allerede er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet.

Der er således også 34 pct. af de frakendte, og 46 pct. af de ikke-frakendte, der enten ikke ønsker at arbejde eller ikke ved, om de ønsker at arbejde, og en væsentlig del af dem der siger, de gerne vil arbejde, der ikke mener, at de kan tiltræde inden for en måned. Noget af forklaringen på den store andel, der reelt ikke står til rådighed for arbejdsmarkedet, ligger som sagt i, at mange af dem ikke er klar til at tiltræde et arbejde på det ordinære arbejdsmarked. Den selv vurderede arbejdsevne har således stor betydning for såvel ønsket om at arbejde som muligheden for at tiltræde et arbejde inden for en måned.

Spørger man interviewpersonerne, om de vil være i stand til at passe et arbejde, er det også kun 60 pct. af de frakendte og 38 pct. af de ikke-frakendte, der kan svare bekræftende. Endvidere er det kun 45 pct. af de frakendte og 34 pct. af de ikke-frakendte, der mener, at de vil være i stand til at opfylde beskæftigelseskravet om 300 timers ordinært arbejde, og lidt færre endnu, der mener, at de vil kunne opnå varig beskæftigelse. Igen er det især arbejdsevnen, der har stor betydning for vurderingerne af deres beskæftigelsespotentialer. Derudover har personer på over 40 år generelt mindre tiltro til deres beskæftigelsespotentialer end de yngre.

Mens knap halvdelen af de frakendte søger arbejde, er det kun en fjerdedel af de ikke-frakendte, der gør det. 300-timers-reglen motiverer således de frakendte til at søge arbejde, men det har omvendt også stor betydning for søgeaktiviteten, om interviewpersonen har nedsat arbejdsevne. Derudover er mændene i den analyserede population mere tilbøjelige til at søge arbejde end kvinderne.

Blandt dem som søger arbejde, er der tale om et reelt beskæftigelsespotentialer, såfremt arbejdsgiverne vurderer, at deres kvalifikationer er tilstrækkelige. De er nemlig forholdsvis realistiske mht. deres job-ønsker, og der er derudover kun en begrænset andel, der tænker i optjening af beskæftigelseskravet, når de søger arbejde. Blandt dem der ikke søger arbejde er beskæftigelsespotentialer noget mindre. Hvis man kunne stille dem et job i udsigt, er deres beskæftigelsesønsker ganske vist også realistiske, men hele 40 pct. af de frakendte og 34 pct. af de ikke-frakendte angiver, at grunden til at de ikke søger arbejde er, at de er syge eller handicappede, og 13 pct. af de frakendte og 35 pct. af de ikke-frakendte henviser til, at de er i forrevalidering, revalidering, på førtidspension eller afventer afgørelse i en sag om førtidspension.

ÆGTEFÆLLENS SITUATION

8.1 INDLEDNING

De økonomiske konsekvenser af at få frakendt kontanthjælpen afhænger, foruden den frakendtes egne muligheder for at opnå beskæftigelse, også af ægtefællens tilknytning til arbejdsmarkedet. Er ægtefællen fuldtidsbeskæftiget på frakendelsestidspunktet, reduceres ægteparrets forbrugsmuligheder typisk relativt mindre, end hvis ægtefællen ikke er beskæftiget – eksempelvis kontanthjælpsmodtager. Er ægtefællen uden beskæftigelse, har det ligeledes betydning, hvor gode udsigterne til beskæftigelse er for ægtefællen.

I dette kapitel vil vi undersøge, hvilken tilknytning interviewpersonens ægtefælle har til arbejdsmarkedet. For ægtefæller, som interviewpersonen angiver som beskæftiget på interviewtidspunktet, har vi spurgt til arbejdsomfanget og indtægterne fra denne beskæftigelse. For øvrige ægtefæller har vi spurgt til ægtefællens ønske om at komme i beskæftigelse og til deres jobsøgning, og for ikke-beskæftigede ægtefæller, der ikke søger job, har vi desuden bedt interviewpersonen vurdere, om ægtefællen er i stand til at passe et almindeligt arbejde, og hvilke årsager der kan være til, at ægtefællen ikke søger arbejde.

Umiddelbart før spørgsmålene til kapitlet blev stillet, læste interviewerens følgende tekst op for interviewpersonen: *Nu vil jeg også godt vide lidt om, hvad din ægtefælle laver.* Interviewpersonen blev altså forud for

spørgsmålene om ægtefællen annonceret om, at han/hun nu skulle koncentrere sig om ægtefællens forhold. Eftersom interviewpersonen formentligt har mindre kendskab til ægtefællens forhold end ægtefællen selv, må svarene i dette kapitel dog alligevel antages at være behæftet med større usikkerhed end i resten af rapporten. Særligt må det antages, at svarene omkring ægtefællens indkomst, beskæftigelsesønsker og arbejdsduelighed er behæftet med større usikkerhed.

8.2 ÆGTEFÆLLENS HOVEDBESKÆFTIGELSE

Som det første forhold vedrørende ægtefællen spurgte vi: *Hvad er din ægtefælles hovedbeskæftigelse i øjeblikket?* Intervieweren kunne indplacere svaret i en række fortrykte kategorier, og han/hun var i den forbindelse informeret om, hvordan forskellige typer af beskæftigelse skulle indplaceres via instruktionen: *Hvis IP's ægtefælle har ordinært arbejde, blot en time pr. uge, skal IP's ægtefælle klassificeres som værende i dette arbejde? Hvis det drejer sig om fleksjob eller aktivering, skal disse svarkategorier anvendes.*

Tabel 8.1 angiver ægtefællens hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet for henholdsvis interviewpersoner, der har fået frakendt kontanthjælpen og interviewpersoner, der endnu ikke har fået frakendt kontanthjælpen, men som er i risiko for at få det. Som følge af perioden mellem udtrækket af populationen og interviewtidspunktet, optræder også enkelte personer, som ikke længere er gift. At 8 pct. af de frakendtes og 7 pct. af de ikke-frakendtes ægtefæller enten er hjemmearbejdende, ude af erhverv i øvrigt, eller indplaceret i kategorien 'andet' kan formentlig tilskrives interviewpersoner, der betragter ægtefællen som hjemmegående, også selv om vedkommende i virkeligheden får udbetalt en offentlig ydelse.

Retter vi blikket mod de resterende kategorier, ser vi, at ægtefællerne for de flestes vedkommende enten er i beskæftigelse eller på kontanthjælp. Af de frakendte, er det 44 pct., der har en ægtefælle, som er i beskæftigelse på interviewtidspunktet, mens 37 pct. af ægtefællerne enten er passiv kontanthjælpsmodtager eller modtager kontanthjælp i forbindelse med aktivering. Blandt de ikke-frakendtes ægtefæller er det hele 45 pct., der modtager kontanthjælp, og 35 pct., der er beskæftiget. Det må således anslås, at under halvdelen af de frakendte ægtepar, og væsentligt under halvdelen af de ikke-frakendte ægtepar, havde en arbejdsindkomst

at leve af, da de blev omfattet af 300-timers-reglen pr. 1. april 2007. Da 26 pct. af de frakendte og 22 pct. af de ikke-frakendte sagde, at deres ægtefælle var kommet i beskæftigelse som følge af 300-timers-reglen (se kapitel fire), er det formentligt et godt stykke under halvdelen af ægtefællerne, som var i beskæftigelse pr. 1. april 2007.

TABEL 8.1

Ægtefællens hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet. Særsilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
IP er ikke gift (mere)	2	1
Beskæftiget lønmodtager	39	31
Ansæt i fleksjob	2	2
Selvstændig, medhjælpende ægtefælle	3	2
Modtager kontanthjælp	31	33
Aktiveret kontanthjælpsmodtager	6	12
Modtager sygedagpenge	5	4
Hjemmearbejdende	4	1
Ude af erhverv i øvrigt	2	3
Ordinær uddannelse/kursus	1	2
Forrevalidering, revalidering og førtidspension	3	4
På a-dagpenge evt. også aktiveret	1	2
Andet	2	3
Alle	100	100
Beregningsgrundlag	330	707

8.3 BESKÆFTIGEDE ÆGTEFÆLLER

De personer, der har angivet, at ægtefællen var beskæftiget, enten i et fleksjob, som lønmodtager eller som selvstændig, blev også spurgt til ægtefællens arbejdsgiver, arbejdstid og arbejdsindkomst.

Til spørgsmålet: *Er din ægtefælle ansat hos en privat arbejdsgiver eller hos kommunen, staten eller noget andet?* angav hovedparten af såvel de frakendte som ikke-frakendte, at ægtefællen var privatansat eller ansat af kommunen. Der var således 64 pct. af de frakendte, der mente, at ægtefællen havde en privat arbejdsgiver, og 67 pct. blandt de ikke-frakendte, mens knap 20 pct. var ansat i kommunen, jf. tabel 8.2.

TABEL 8.2

Ægtefællens arbejdsgiver. Særskilt for interviewpersonens kontant-hjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Privat arbejdsgiver	64	67
Kommunen	18	19
Staten, regionen	3	2
Forening, selvejende institution	1	2
Driver selvstændig virksomhed	6	6
Ved ikke	9	5
I alt	100	100
Total	147	257

Besvarelsene af spørgsmålet vedrørende ægtefællens arbejdstid: *Hvor mange timer arbejder din ægtefælle normalt om ugen i erhvervsarbejde?*, må formodes at være behæftet med en vis usikkerhed som følge af, at vi ikke har spurgt ægtefællen selv. Specielt kan man forestille sig, at der er en overrepræsentation af ægtefæller med en arbejdstid på 37 timer, fordi det kan være svært for interviewpersonen at vide, om ægtefællen arbejder lige over eller under 37 timer om ugen, og derfor også svarer 37 timer i en del af disse tilfælde.

TABEL 8.3

Ægtefællens arbejdsomfang. Særskilt for interviewpersonens kontant-hjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
0-14 timer	2	6
15-19 timer	2	3
20-24 timer	7	6
25-29 timer	5	7
30-36 timer	9	11
37 timer	63	59
38-49 timer	9	4
Over 50 timer	4	5
I alt	100	100
Gennemsnit	36	34
Median	37	37
Beregningsgrundlag	128	238

Den angivne arbejdstid er vist i tabel 8.3. Vi ser, at fordelingen er centreret omkring 37 timer, og at kun meget få af de frakendtes ægtefæller

arbejder under 20 timer om ugen, mens flere af de frakendtes ægtefæller arbejder over 37 timer. Det kunne altså tyde på, at frakendelsen af interviewpersonens kontanthjælp får nogle af ægtefællerne til at arbejde lidt mere.

Vi spurgte også til ægtefællens arbejdsindkomst før skat. Som beskrevet i kapitel fem er der generelt stor usikkerhed i rapporteringen af indkomster, fordi nogle forveksler indkomsten før skat med den udbetalte indkomst. Derudover svarer en anseelig andel af de adspurgte 'ved ikke' til indkomstspørgsmål, fordi de formentlig er mest fokuserede på, hvilket beløb de får udbetalt. Når man spørger til ægtefællens arbejdsindkomst, bliver usikkerheden selvsagt ikke mindre. Som det fremgår af tabel 8.4, var det således også kun 225 af de i alt 404 personer, hvis ægtefæller var beskæftiget på interviewtidspunktet, der angav en indkomst, som om nødvendigt kunne omregnes til en månedsindkomst.

Blandt de modtagne besvarelser ser vi, at gennemsnitslønnen ligger omkring 16.000 kr., hvilket er betydeligt højere end kontanthjælpsatsen i 2007, og lidt højere end dagpengesatsen. Hovedparten af de frakendtes ægtefæller tjener mellem kr. 14.000 og kr. 22.000, mens de hyppigste indkomstintervaller blandt ikke-frakendtes ægtefæller strækker sig over indkomster mellem kr. 14.000 og kr. 26.000.

TABEL 8.4

Ægtefællens beregnede månedsindkomst fra erhvervsarbejde før skat. Særskilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
0-5.999	4	5
6.000-7.999	4	5
8.000-9.999	5	7
10.000-11.999	7	6
12.000-13.999	9	7
14.000-15.999	12	14
16.000-17.999	18	17
18.000-19.999	12	13
20.000-21.999	17	10
22.000-25.999	8	11
26.000-	4	5
I alt	100	100
Gennemsnit	16.288	15.977
Median	16.467	17.000
Beregningsgrundlag	76	149

Ægtefællernes timelønninger er vist i tabel 8.5. Fem ægtefæller, hvis af-rapporterede arbejdsomfang var meget højt, er her sorteret fra. Blandt de resterende ser vi dog fortsat enkelte med meget lave timelønninger på under 40 kr. Derudover ser vi, at henholdsvis 22 pct. af de frakendtes ægtefæller og 20 pct. af de ikke-frakendtes ægtefæller arbejder for en rapporteret timeløn på under 90 kroner, hvilket er en bemærkelsesværdig høj andel, eftersom kun 6 pct. af de beskæftigede ægtefæller var selv-stændige, og den overenskomstmæssige mindsteløn inden for ufaglærte områder, som eksempelvis rengøring var knap kr. 100 i 2007. Vi må således tolke de angivne timelønninger som et underkantskøn for de faktiske timelønninger. Ser vi bort fra de meget lave timelønninger, ligger ægtefællernes timeløn overvejende mellem kr. 90 og kr. 140.

TABEL 8.5

Ægtefællens beregnede timeløn fra erhvervsarbejde før skat. Særskilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
0-39	1	4
40-59	4	4
60-69	3	5
70-79	7	1
80-89	7	6
90-99	12	10
100-109	15	18
110-119	17	16
120-129	17	12
130-139	8	8
140-149	3	4
150-169	4	5
170-	3	5
I alt	100	100
Gennemsnit	109	114
Median	111	111
Beregningsgrundlag	75	146

8.4 ARBEJDSUDBUD BLANDT IKKE-BESKÆFTIGEDE ÆGTEFÆLLER

Dette afsnit omhandler arbejdsudbuddet blandt de ægtefæller, som ikke var beskæftiget på interviewtidspunktet. Da hovedparten af disse ægte-

fæller modtog kontanthjælp på interviewtidspunktet, er det vigtigt at minde om, at 300-timers-reglen udstikker klare retningslinjer for, hvilken af de to ægtefæller, som frakendes kontanthjælpen, i tilfælde hvor begge omfattes af reglen. Som det fremgår af kapitel to, er det altid den af ægtefællerne, der er tættest på arbejdsmarkedet, der risikerer at få frakendt kontanthjælpen. Blandt de frakendte, må det således forventes, at ægtefællernes beskæftigelsespotentiale er væsentligt lavere, end det potentiale vi så blandt interviewpersonerne i kapitel syv.

Af tabel 8.6 fremgår, at hele 49 pct. af de frakendte mener, at ægtefællen ikke ønsker et arbejde, mens det kun var tilfældet for 25 pct. af de frakendte selv. Blandt de ikke-frakendte er andelen 44 pct., hvilket også er lidt mere end de 38 pct. af interviewpersonerne, der ikke ønskede at arbejde. De ægtefæller, der gerne vil have et arbejde, er til gengæld mere interesserede i et fuldtidsarbejde, end det var tilfældet for interviewpersonerne.

TABEL 8.6

Ægtefællens ønske om at arbejde. Særskilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Vil helst have deltidsjob	14	18
Vil helst have fuldtidsjob	27	25
Ønsker ikke et job	49	44
Ved ikke	11	13
I alt	100	100
Beregningsgrundlag	169	409

Når der spørges til ægtefællens muligheder for at passe et almindeligt arbejde, ser vi også, at frakendtes ægtefælle er længere fra arbejdsmarkedet end interviewpersonen selv. Hele 70 pct. af de adspurgte svarer nemlig, at ægtefællen helt sikkert ikke kan passe et almindeligt arbejde, mens det er tilfældet for 55 pct. af de ikke-frakendte, jf. tabel 8.7. Vi kan dog ikke direkte sammenligne med interviewpersonerne, idet spørgsmålet ikke er blevet stillet personer, som både oplyste, at deres ægtefælle gerne ville have et arbejde og også søgte et, mens spørgsmålet vedrørende interviewpersonernes egne muligheder derimod blev stillet alle, der ikke var i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Antager vi, at alle de ægtefæller, der ikke blev spurgt til, godt kan passe et almindeligt arbejde, er det

53 pct. af de frakendtes ægtefæller, der helt sikkert ikke kan passe et almindeligt arbejde og 42 pct. for de ikke-frakendtes ægtefæller. For frakendte interviewpersoner var andelen derimod kun 33 pct..

TABEL 8.7

Vurdering af om ægtefæller, der ikke søger arbejde, kan passe et almindeligt arbejde. Særsilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Kan bestemt passe alm. arbejde	11	19
Tvivlsomt	14	19
Kan helt sikkert ikke passe alm. arbejde	70	55
Ved ikke	5	7
I alt	100	100
Beregningsgrundlag	126	312

De personer, der svarede, at ægtefællen enten ønskede et deltids- eller et fuldtidsarbejde blev også spurgt: *Søger din ægtefælle erhvervsarbejde for tiden?* Det gjorde 50 pct. af de frakendtes ægtefæller, og 44 pct. af de ikke-frakendtes ægtefæller, jf. tabel 8.8.

TABEL 8.8

Andel af ægtefæller der søger arbejde. Særsilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Søger	50	44
Søger ikke	50	56
I alt	100	100
Beregningsgrundlag	84	223

Hovedparten af de personer, som ikke mente at ægtefællen søgte arbejde, angav, at det skyldtes sygdom og handicap, jf. tabel 8.9. 69 pct. af de frakendte begrundede således udeblivelsen af ægtefællens jobsøgning ud fra denne årsag, mens det var tilfældet for 60 pct. af de ikke-frakendte. Tilsvarende svarede 27 pct. af de frakendte og 19 pct. af de ikke-frakendte, at deres ægtefælle ikke søgte, enten fordi ægtefællen havde fået

tilkendt førtidspension, eller fordi ægtefællen afventede afgørelsen i en sag om førtidspension.

TABEL 8.9

Begrundelser for, at ægtefællen ikke søger arbejde. Særskilt for interviewpersonens kontanthjælpsstatus. Procent.

	Frakendte	Ikke-frakendte
Er i arbejde	2	3
Har nok i børnepasning og husførelse	9	7
På barselsorlov	2	7
Aktiveret	2	4
Sygdom og handicap	69	60
Kan ikke få passet børn	2	2
Tilsagn om ordinær uddannelse	2	2
På førtidspension eller afventer afgørelse	27	19
Afventer revalideringsforløb	1	1
Afventer aktiveringstilbud	1	3
Planlægger at blive selvstændig	-	-
Vil påbegynde ordinær uddannelse	-	3
Har tilsagn om job	-	1
Har ikke lyst til at arbejde	-	1
Anden årsag	7	6
Ved ikke	1	4
I alt	122	121
Beregningsgrundlag	128	312

8.5 OPSUMMERING

Populationen i denne rapport er kendetegnet ved to ting, som har betydning for ægtefællernes tilknytning til arbejdsmarkedet. For det første er populationen udtrukket i henhold til den gamle fortolkning af 300-timers-reglen, hvilket betyder, at en væsentlig andel af ægtefællerne end ikke på udtrækningstidspunktet var kontanthjælpsmodtagere. For det andet foreskriver 300-timers-reglen, at det er den af de to ægtefæller, som er tættest på arbejdsmarkedet, der kan risikere at få frakendt kontanthjælpen, hvilket betyder, at frakendte interviewpersoner pr. definition vil være tættere på arbejdsmarkedet end deres ægtefæller, såfremt ægtefællen ikke var beskæftiget på frakendelsestidspunktet.

Vi ser således også, at 44 pct. af de frakendtes ægtefæller og 35 pct. af de ikke-frakendtes er i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Det

er dog fortsat 37 pct. af de frakendtes ægtefæller og 45 pct. af de ikke-frakendtes, der er på kontanthjælp. Med en gennemsnitlig arbejdsuge på 36 timer er det de frakendtes ægtefæller, der arbejder mest, hvilket kan skyldes, at ægtefællerne forsøger at kompensere for frakendelsen af kontanthjælpen. Gennemsnitslønnen er kr. 16.000 om måneden, mens timelønnen for frakendtes ægtefæller i gennemsnit er kr. 109, eller kr. 5 mindre end gennemsnitslønnen for de ikke-frakendtes ægtefæller. Gennemsnitslønningerne dækker imidlertid over, at godt 20 pct. af ægtefællerne har en timeløn, der er mindre end den overenskomstmæssige mindsteløn inden for ufaglærte områder som eksempelvis rengøring.

Da ikke-beskæftigede ægtefæller, der er gift med frakendte kontanthjælpsmodtagere, pr. definition er længere fra arbejdsmarkedet end de frakendte selv, er det hele 49 pct. af de frakendtes ægtefæller, der ikke vil have et arbejde, mens det er 44 pct. blandt de ikke-frakendtes ægtefæller. Over 50 pct. af de frakendtes ægtefæller vil ikke kunne passe et almindeligt arbejde, og 50 pct. af dem, der ønsker et arbejde, søger ikke. Årsagerne til, at ægtefællerne ikke søger arbejde, er overvejende sygdom og handicap samt førtidspension.

ÆGTEPARRENES ØKONOMISKE SITUATION

9.1 INDLEDNING

Frakendelse af den ene ægtefælles kontanthjælp betyder på kort sigt en mærkbar forringelse af ægteparrets økonomiske situation. Som vi så i kapitel 5, var en del af såvel de frakendte som de ikke-frakendte imidlertid kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Vi så derudover i kapitel 8, at også en del af ægtefællerne var i ordinær beskæftigelse på interviewtidspunktet. Der er således stor forskel på såvel de kortsigtede som de langsigtede konsekvenser af at få frakendt kontanthjælpen, alt afhængig af ægtefællens beskæftigelsessituation på frakendelsestidspunktet samt begge ægtefællers beskæftigelsesudsigter på længere sigt. I dette kapitel ser vi derfor nærmere på ægteparrenes generelle økonomiske situation, og undersøger såvel de kortsigtede som de langsigtede økonomiske konsekvenser af 300-timers-reglen.

Når man spørger direkte til ægteparrets generelle økonomiske situation, får man et øjebliksbillede af interviewpersonens egen vurdering. Svaret er altså karakteriseret ved to ting. For det første er det et mål for den økonomiske situation på interviewtidspunktet, hvilket kan være væsentligt anderledes end blot få måneder tidligere, eftersom såvel interviewpersonen som dennes ægtefælle kan være kommet i beskæftigelse eller have fået tilkendt førtidspension i mellemtiden. For det andet er der tale om et rent subjektivt skøn, hvilket betyder, at svarene både kan dæk-

ke over den absolutte økonomiske situation, men også over hvordan interviewpersonen oplever familiens situation i forhold til sin nærmeste omgangskreds eller i forhold til, hvordan han/hun tidligere havde forventet familiens økonomi ville være på interviewtidspunktet. Selvom stort set alle de adspurgte har en relativ dårlig økonomi sammenlignet med en gennemsnitsfamilie fra et repræsentativt udsnit af befolkningen, kan de således godt vurdere, at deres økonomiske situation er god, enten fordi de selv havde regnet med, at den ville være blevet endnu dårligere end den rent faktisk er blevet, eller fordi deres omgangskreds er endnu dårligere stillet end dem selv.

Vi har også spurgt til, om ægteparrene inden for de seneste tre måneder har undladt at afholde forskellige typer af enkeltudgifter, som eksempelvis husleje og elregninger, som følge af deres økonomiske situation. Dette mål for den økonomiske situation adskiller sig for det første fra interviewpersonens egen vurdering ved at være bagudrettet. Frakendte som er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet vil således ofte svare ud fra en situation, hvor de ikke var i beskæftigelse, og målet relaterer sig derfor i højere grad til de kortsigtede konsekvenser af frakendelsen. For det andet er der tale om et mere objektivt mål, idet den økonomiske situation her baserer sig på handlinger og ikke blot selv vurderinger. Omvendt har mennesker forskellig moral, hvorfor der kan være personer, som er mere tilbøjelige end andre til, om muligt, at imødegå en dårlig økonomi med tilpasninger i privatøkonomien frem for at undlade at betale regningerne. Vi har derfor også spurgt til, om ægteparrene inden for de seneste tre måneder har foretaget forskellige typer af tilpasninger i økonomien som følge af deres økonomiske situation. Endelig har vi spurgt til, om ægteparrene inden for det seneste år har modtaget hjælp til enkeltudgifter fra kommunen.

9.2 DEN SELVVURDEREDE ØKONOMISKE SITUATION NU OG I FREMTIDEN

I dette afsnit undersøger vi interviewpersonernes egen vurdering af familiens aktuelle økonomiske situation samt deres forventninger til forsørgelsesgrundlaget fremover. Da udgangspunktet for disse vurderinger er situationen på interviewtidspunktet, har det stor betydning for svarene, hvorvidt interviewpersonen selv er kommet i beskæftigelse på interview-

tidspunktet. Til forskel fra resten af kapitlet, vil vi derfor ikke opdele besvarelsene for frakendte og ikke-frakendte efter ægtefællens kontanthjælpsstatus men derimod efter interviewpersonens beskæftigelsesstatus på interviewtidspunktet.

Det første spørgsmål interviewpersonerne blev stillet vedrørende deres økonomiske situation var: *Synes du, at din families økonomiske situation er 'sædeles god', 'god', 'nogenlunde', 'dårlig' eller 'sædeles dårlig'?* Svarfordelingerne er vist i tabel 9.1. Det fremgår her, at der selv blandt de frakendte er en del, der mener, at deres økonomiske situation er god. 10 pct. af de frakendte og 14 pct. af de ikke-frakendte betegner således deres økonomiske situation som enten god eller sædeles god. Den økonomiske situation blandt frakendte opfattes dog generelt som dårligere end blandt ikke-frakendte, idet hele 23 pct. af de frakendte betegner deres økonomiske situation som meget dårlig, mens det er 13 pct. blandt de ikke-frakendte og tilsvarende 10 pct. færre af de frakendte, der siger, at de har en nogenlunde økonomi.

Som nævnt indledningsvist ser vi også, at det er meget afgørende for vurderingen, om interviewpersonen selv er kommet i beskæftigelse. Eksempelvis mener ca. tre gange så mange af de beskæftigede som af de ikke-beskæftigede, at familiens økonomi er god på interviewtidspunktet, uanset om personen har fået frakendt kontanthjælpen eller ej. Generelt vurderer de frakendte dog fortsat deres økonomiske situation væsentligt dårligere end de ikke-frakendte, selv når interviewpersonen er kommet i beskæftigelse. Eksempelvis er der 16 pct. af de frakendte, der er kommet i arbejde, som fortsat mener, at familiens økonomiske situation er sædeles dårlig. En forklaring på dette kan være, at en del af de frakendte som er kommet i arbejde ikke arbejder fuldtid, at deres arbejde ikke er varigt, eller at de har været nødsaget til at tage et arbejde med en løn, som ligger under den overenskomstsmæssige mindsteløn.

En statistisk analyse²¹ af den selvvaluerede økonomiske situation i familien viser tilsvarende, at de betydningsfulde faktorer for vurderingen primært er frakendelse af kontanthjælpen samt interviewpersonens og

21. Vi har estimeret en ordinal logistisk regressionsmodel med den selvvaluerede økonomiske situation som afhængig variabel. Som følge af få observationer med besvarelsene sædeles god, har vi i regressionen slået kategorierne sædeles god og god sammen. De forklarende variable der indgik i regressionen var køn, alder, uddannelse, etnisk oprindelse, flygtning/indvandrer-status, kontanthjælpsstatus, antal børn, arbejdslevne, beskæftigelsesstatus og ægtefællens beskæftigelsesstatus.

ægtefællens beskæftigelsesstatus. En frakendelse af kontanthjælpen vil således alt andet lige give en signifikant dårligere vurdering af familiens økonomi, mens arbejde påvirker den selvvaluerede økonomiske situation positivt. Irakere og somaliere vurderer ligeledes, at deres økonomi er bedre, mens personer hvis arbejdsevne i høj grad er nedsat mener, at deres økonomi er dårligere. Bemærkelsesværdigt er det imidlertid, at antal børn i familien ikke har en signifikant betydning for vurderingen.

TABEL 9.1

Interviewpersonens vurdering af familiens økonomiske situation på interviewtidspunktet. Særskilt for kontanthjælpsstatus og hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson (IP) frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson (IP) ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	IP i arbejde	IP ikke i arbejde	I alt	IP i arbejde	IP ikke i arbejde	I alt
Særdeles god	3	-	1	1	1	1
God	16	5	9	24	9	13
Nogenlunde	39	30	33	42	43	43
Dårlig	25	39	34	29	32	31
Særdeles dårlig	16	26	23	5	15	13
I alt	100	100	100	100	100	100
Beregningsgrundlag	110	224	334	178	529	707

Vi har også bedt interviewpersonerne vurdere familiens forsørgelsesgrundlag i fremtiden. Spørgsmålet lød nærmere bestemt: *Tank på de kommende år. Hvad tror du, at du og din familie kommer til at leve af?* De mulige svarkategorier, som også blev læst op, fremgår af tabel 9.2. Besvarelserne viser, at kun meget få regner med alene at skulle leve af den enes kontanthjælp. Det er derimod hele 25 pct. af de frakendte og 32 pct. af de ikke-frakendte, som regner med, at mindst én af indtægtskilderne vil forblive kontanthjælp fremover. 34 pct. af de frakendte og 30 pct. af de ikke-frakendte mener derimod, at begge ægtefæller fremover kommer i beskæftigelse. Ikke så overraskende er tilliden til, at begge ægtefæller fremover har en erhvervsindkomst markant større blandt interviewpersoner, der selv er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet. Andelen, der er usikre på familiens fremtidige indtægtskilder, er ligeledes betydeligt mindre blandt interviewpersoner, der er kommet i beskæftigelse på interviewtidspunktet.

TABEL 9.2

Interviewpersonens vurdering af familiens fremtidige forsørgelsesgrundlag. Særsomt for kontanthjælpsstatus og hovedbeskæftigelse på interviewtidspunktet. Procent.

	Interviewperson (IP) frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson (IP) ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	IP i arbejde	IP ikke i arbejde	I alt	IP i arbejde	IP ikke i arbejde	I alt
Den enes kontanthjælp (k.hj.)	2	2	2	1	2	1
Kontanthjælp, afbrudt af 300 timers arbejde	4	9	7	1	11	8
Den enes erhvervsarbejde og den andens k.hj. afbrudt af 300 timers arbejde	18	15	16	28	21	23
Begges erhvervsarbejde	50	27	34	52	22	30
Anden indtægt	4	4	4	6	8	8
Er skilt / separeret	-	3	2	1	1	1
Ved ikke endnu	23	40	35	11	34	28
Total	111	222	333	181	526	707

9.3 BESKRIVELSE AF PERSONER MED DÅRLIG ØKONOMI

I forrige afsnit så vi, at 57 pct. af de frakendte og 44 pct. af de ikke-frakendte vurderede familiens økonomi som dårlig eller meget dårlig på interviewtidspunktet. Knap 70 pct. følte sig endvidere ikke sikre på, at familierne fremover ville være selvforsørgende. Dette afsnit ser derfor nærmere på, hvilke personer det er, der især vurderer, at familien har en dårlig økonomi, herunder om det ofte er personer, hvis beskæftigelsesmuligheder er relativt begrænsede. Tabel 9.3 og 9.4 viser således svarfordelingerne af den selvvaluerede økonomiske situation for henholdsvis frakendte og ikke-frakendte opdelt på baggrundsvARIABLENE arbejdssevne og matchgruppeplacering, der har betydning for interviewpersonernes beskæftigelsesstatus. Derudover opdeles vurderingen af familiens økonomi på variablene køn, alder, antal børn i familien og ægtefællens beskæftigelsesstatus.

TABEL 9.3

Selvurderet økonomisk situation blandt frakendte. Opdelt på udvalgte baggrundsvARIABLE. Procent.

	Sær- deles god	God	Nogen- lunde	Dårlig	Sær- deles dårlig	Bereg- nings- grund- lag
Mænd	1	6	30	34	30	105
Kvinder	1	10	35	35	20	229
Under 30 år	2	13	31	38	17	48
30-34 år	-	8	31	41	20	61
35-39 år	-	9	39	35	17	77
40-44 år	-	12	37	25	25	75
45-49 år	4	-	33	27	36	45
50+	-	7	14	50	29	28
Ingen børn	4	18	18	43	18	28
1-2 børn	1	8	36	33	23	137
3-4 børn	1	5	33	35	26	130
Mindst 5 børn	-	18	36	31	15	39
Ægtefælle beskæftiget	1	10	40	38	10	143
Ægtefælle ikke beskæftiget	1	7	27	32	34	179
Arbejdsmarkedsparate	1	12	37	29	21	136
Ikke arbejdsmarkedsparate	1	6	32	38	24	187
Ikke matchgruppeplaceret	-	9	18	36	36	11
I høj grad nedsat arbejdsevne	-	5	28	32	35	78
I nogen grad nedsat	-	4	36	36	25	81
Ikke særligt nedsat	-	17	32	40	11	47
Slet ikke nedsat	2	11	36	32	18	124

Blandt de frakendte ser vi, at mænd og personer over 45 år generelt vurderer deres økonomiske situation lidt dårligere end gennemsnittet. Noget overraskende vurderes økonomien i børnefamilier også kun at være lidt dårligere end i familier uden børn. Er ægtefællen i beskæftigelse på interviewtidspunktet, vurderer interviewpersonen til gengæld at økonomien er bedre, end hvis ægtefællen var uden beskæftigelse, og kun relativt sjældent, at økonomien er meget dårlig. Personer, kommunen har vurderet ikke er arbejdsmarkedsparate, har en lidt dårligere økonomi end arbejdsmarkedsparate. Personer med nedsat arbejdsevne og i særdeleshed personer med en høj grad af nedsat arbejdsevne vurderer derimod deres økonomiske situation betydeligt dårligere end personer uden en væsent-

lig begrænsning i arbejdsevnen. Vi ser således, at hele 35 pct. af personerne med en høj grad af nedsat arbejdsevne vurderer familiens økonomi som særdeles dårlig. En del af forklaringen på dette er selvfølgelig, at de personer, der på interviewtidspunktet var kommet i beskæftigelse, typisk ikke har nedsat arbejdsevne.

TABEL 9.4

Selvurderet økonomisk situation blandt ikke-frakendte. Opdelt på udvalgte baggrundsvariable. Procent.

	Særdeles god	God	Nogen- lunde	Dårlig	Særdeles dårlig	Bereg- nings- grundlag
Mænd	1	14	40	31	15	335
Kvinder	1	12	45	32	11	372
Under 30 år	2	8	55	29	6	65
30-34 år	-	15	37	37	11	111
35-39 år	-	17	37	29	16	134
40-44 år	1	12	45	30	12	168
45-49 år	2	14	41	30	13	128
50-	-	7	46	33	15	101
Ingen børn	-	8	46	33	13	76
1-2 børn	1	12	45	28	14	269
3-4 børn	0	15	41	33	11	295
Mindst 5 børn	-	12	37	37	13	67
Ægtefælle beskæftiget	1	15	54	22	8	250
Ægtefælle ikke beskæftiget	0	11	36	37	15	444
Arbejdsmarkeds- parate	1	16	45	30	9	210
Ikke arbejdsmar- kedsparate	0	11	42	33	15	448
Ikke matchgrup- peplaceret	-	18	45	29	8	49
I høj grad nedsat arbejdsevne	-	5	39	34	22	269
I nogen grad nedsat	1	11	44	35	9	158
Ikke særligt nedsat	-	6	64	25	5	77
Slet ikke nedsat	2	27	37	27	7	198

For de ikke-frakendte er billedet i høj grad det samme som for de frakendte. Der er dog enkelte forskelle. Mænd og kvinder vurderer således familiens situation ens blandt ikke-frakendte, ligesom personer med og uden børn gør det.

9.4 UNDLADTE UDGIFTER

Til at give en forholdsvis objektiv vurdering af familiernes økonomiske situation i tiden frem til interviewtidspunktet, har vi spurgt til, om familien inden for de seneste tre måneder har undladt at afholde en række udvalgte enkeltudgifter som følge af deres økonomiske situation.

De forskellige typer af udgifter, der er spurgt til, fremgår af tabel 9.5. Vi ser her, at det ikke overraskende er de udgifter, som på kort sigt kun har begrænset betydning for familien, der oftest undlades. Eksempelvis har knap 50 pct. af såvel de frakendte som de ikke-frakendte undladt at gå til tandlægen, næsten lige så mange af de frakendte har undladt at holde ferie uden for hjemmet og at købe nyt fodtøj til familien, mens det er tilfældet for knap 40 pct. af de ikke-frakendte. Mere vitale udgifter som husleje, afdrag på lån, betaling af el-, gas- og telefonregninger samt udgifter til børnepasning undlades derimod ikke nær så ofte, eftersom betalingen af disse udgiftsposter højest kan udskydes i en begrænset periode, hvis interviewpersonen vil undgå alvorlige konsekvenser, som eksempelvis at blive sat ud af sin lejlighed. Ikke desto mindre er der ca. 20 pct. af de frakendte som inden for de seneste tre måneder har undladt at betale disse udgifter. For de ikke-frakendte, hvis selvvurderede økonomiske situation også var noget bedre, er det kun ca. halvt så mange, der har undladt at betale disse udgifter.

Tabel 9.6 viser antallet af de otte forskellige udgiftstyper, som interviewpersonen har undladt inden for de seneste tre måneder. Det er her vigtigt at være opmærksom på, at to af udgiftstyperne relaterer sig specifikt til børnefamilier, nemlig udgifter til børnepasning og børns fritidsaktiviteter. Der er således en del af de adspurgte, som pr. definition ikke har mulighed for at have undladt mere end seks udgifter. Af tabellen ses, at de frakendte i gennemsnit har undladt 2,4 udgifter, mens ikke-frakendte har undladt 1,8 udgifter. Vi ser desuden, at personer hvis ægtefælle er på kontanthjælp undlader lidt flere udgifter end gennemsnittet.

TABEL 9.5

Udvalgte udgifter som interviewpersonerne angiver at have undladt inden for de seneste tre måneder som følge af økonomiske problemer. Særskilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægtefælle på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægtefælle ej på k.hj.	I alt
Betale husleje	17	20	19	7	10	9
Irrelevant	2	-	1	1	-	-
Betale børnepasning	18	19	19	11	8	9
Irrelevant	16	17	17	27	19	21
Betale regninger for el, gas, telefon eller lignende	22	22	22	11	13	13
Irrelevant	-	-	-	-	-	-
Afdrag på lån og afdragskontrakter	19	17	18	11	12	12
Irrelevant	29	23	25	31	21	23
Holde ferie uden for hjemmet	43	45	45	40	35	36
Irrelevant	31	29	30	38	33	35
Købe fodtøj til dem selv, ægtefælle eller børn	54	42	46	49	35	38
Irrelevant	6	8	7	6	5	5
Gå til tandlægen	49	48	49	48	46	47
Irrelevant	13	14	14	12	13	13
Betale for børns fritidsaktiviteter	20	22	22	20	15	17
Irrelevant	33	29	31	33	28	29
Mindste beregningsgrundlag	120	212	332	170	530	700

Antallet af undladte udgifter, rensat for de direkte børnerelaterede udgiftstyper, har også været underkastet en statistisk analyse.²² Det viser sig her, at frakendte oftere undlader udgifter end ikke-frakendte. Tyrkere, asiater og somaliere undlader færre udgifter end øvrige nationaliteter, ligesom en udearbejdende ægtefælle betyder færre undladte udgifter. Mænd, personer hvis arbejdsevne i høj grad er nedsat, samt personer

22. Der er estimeret en ordinal logistisk regressionsmodel med antallet af undladte udgifter som afhængig variabel. Responsvariablen blev grupperet i ingen undladte udgifter, 1-2 undladte udgifter, 3-4 undladte udgifter og 5-6 undladte udgifter. De forklarende variable er de samme som i analysen af den selvvalgte økonomiske situation.

med børn undlader omvendt relativt mange udgifter, mens antallet af børn ikke har nogen betydning. Der er altså flere undladte udgifter hos børnefamilier, selvom personer med børn ikke vurderede, at familiens økonomiske situation var signifikant dårligere end personer uden børn gjorde. Det kan der være flere forklaringer på. For det første får personer med forsørgerpligt en højere kontanthjælp samt børnepenge. Dertil kommer, at forskellene i de to mål for den økonomiske situation, der blev diskuteret indledningsvist i kapitlet, givetvis også kan spille ind.

TABEL 9.6

Antal udgiftstyper som interviewpersonerne angiver at have undladt inden for de seneste tre måneder som følge af økonomiske problemer. Særs­kilt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Ingen undladte udgifter	20	30	26	22	32	30
Undladt 1 udgift	17	16	16	19	21	20
Undladt 2 udgifter	20	15	17	27	18	20
Undladt 3 udgifter	19	10	14	17	12	14
Undladt 4 udgifter	9	11	10	8	7	8
Undladt 5 udgifter	3	8	6	4	5	4
Undladt 6 udgifter	6	3	4	1	3	3
Undladt 7 udgifter	3	3	3	-	1	1
Undladt 8 udgifter	3	3	3	2	1	1
I alt	100	100	100	100	100	100
Gennemsnit	2,4	2,3	2,4	2,0	1,8	1,8
Beregningsgrundlag	118	203	321	167	522	689

Inden vi forlader afsnittet om undladte udgifter, skal det bemærkes, at 11 pct. af såvel de frakendte som de ikke-frakendte inden for det seneste år har modtaget særlig hjælp fra kommunen til enkeltudgifter. Blandt fra-kendte, hvor ægtefællen ligeledes var på kontanthjælp på interviewtidspunktet, var andelen lidt større, nemlig 15 pct. Hjælpen til enkeltudgifterne er i høj grad gået til tandlægebesøg, briller og lignende.

9.5 TILPASNINGER AF ØKONOMIEN

I forrige afsnit så vi, at hovedparten af de adspurgte havde undladt mindst én af de udvalgte enkeltudgifter inden for de seneste tre måneder, hvoraf en væsentlig andel relaterede sig til ubetalte regninger. En anden måde at imødegå familiens dårlige økonomi på kan i nogle tilfælde være at foretage tilpasninger af privatøkonomien. Det kan eksempelvis ske ved generelt at nedsætte forbruget, udsætte nyanskaffelser eller ved at låne penge.

TABEL 9.7

Udvalgte økonomiske tilpasninger som interviewpersonerne angiver at have foretaget inden for de seneste tre måneder som følge af økonomiske problemer. Særsigt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Udskudt						
nyanskaffelser	67	50	56	66	54	57
Irrelevant	9	13	11	10	7	8
Nedsat opsparing	54	45	48	55	44	46
Irrelevant	25	27	26	26	24	24
Brugt af opsparing	52	29	37	49	29	34
Irrelevant	27	34	31	30	27	28
Købt på kredit	34	31	32	27	22	23
Irrelevant	8	9	9	11	7	8
Lånt penge af familie og venner	66	52	57	50	43	45
Irrelevant	2	2	2	4	2	2
Nedsat det daglige forbrug	73	59	64	67	48	53
Irrelevant	-	1	1	3	1	2
Beregningsgrundlag	119	211	330	171	528	699

Vi har spurgt til seks forskellige former for tilpasninger af økonomien. Tabel 9.7 viser andelen af interviewpersonerne, som har foretaget de forskellige tilpasninger af økonomien inden for de seneste tre måneder. Det fremgår her, at 56 pct. af de frakendte har udskudt nyanskaffelser, 64 pct. har nedsat det daglige forbrug og 57 pct. har lånt penge af familie og venner. Ligeså mange af de ikke-frakendte har udskudt nyanskaffelser,

mens lidt færre har nedsat det daglige forbrug og lånt penge af familie og venner. Der er derudover en tendens til, at personer, der er gift med en kontanthjælpsmodtager i højere grad har foretaget tilpasninger af økonomien som følge af familiens økonomiske situation.

Tabel 9.8 viser antallet af de seks udvalgte tilpasninger af økonomien, som interviewpersonens familie har foretaget inden for de seneste tre måneder. Det fremgår her, at frakendtes familier i gennemsnit har foretaget 3,0 tilpasninger, mens ikke-frakendtes familier har foretaget 2,6 tilpasninger. Ligesom det var tilfældet for antallet af undladte udgifter, er det også her særligt personer gift med kontanthjælpsmodtagere, som har foretaget de fleste justeringer af økonomien.

TABEL 9.8

Antal økonomiske tilpasninger interviewpersonerne angiver at have foretaget indenfor de seneste tre måneder som følge af økonomiske problemer. Særsomt for ægtepars kontanthjælpsstatus. Procent.

	Interviewperson frakendt kontanthjælp (k.hj.)			Interviewperson ikke frakendt kontanthjælp (k.hj.)		
	Ægte- fælle på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt	Begge på k.hj.	Ægte- fælle ej på k.hj.	I alt
Ingen tilpasninger	10	21	17	16	23	22
1 tilpasning	8	9	9	9	14	13
2 tilpasninger	10	15	13	11	15	14
3 tilpasninger	14	16	15	11	14	13
4 tilpasninger	24	15	18	22	16	17
5 tilpasninger	23	18	19	22	13	15
6 tilpasninger	11	6	8	9	4	5
I alt	100	100	100	100	100	100
Gennemsnit	3,4	2,7	3,0	3,2	2,4	2,6
Beregningsgrundlag	119	205	324	170	517	687

En statistisk analyse af antallet af økonomiske tilpasninger magen til den for antallet af undladte udgifter viser, at frakendtes familier alt andet lige har foretaget flere tilpasninger af økonomien end ikke-frakendte. Tilsvarende viser analysen, at personer fra Mellemøsten og Afrika (ekskl. Somalia) har foretaget relativt mange tilpasninger af økonomien, mens somaliere, og personer hvis ægtefælle er i beskæftigelse har foretaget relativt få tilpasninger af økonomien.

9.6 OPSUMMERING

Vi har i dette kapitel undersøgt den økonomiske situation for personer, der enten har fået frakendt kontanthjælpen, eller som er i risiko for at få det. Der er i den forbindelse anvendt to mål for deres økonomiske situation. Interviewpersonerne blev dels bedt om selv at vurdere deres økonomiske situation. Derudover spurgte vi til, hvilke udgifter de havde undladt inden for de seneste tre måneder som følge af deres økonomiske situation, og hvilke tilpasninger af deres økonomi de havde foretaget. Det første mål giver et subjektivt og aktuelt billede af familiernes økonomi, mens det andet mål er mere objektivt og bagudrettet.

Noget overraskende angiver hele 10 pct. af de frakendte og 14 pct. af de ikke-frakendte, at familiens økonomiske situation er enten god eller særdeles god. Dette hænger dog i høj grad sammen med, at en del af de adspurgte er kommet i ordinær beskæftigelse på interviewtidspunktet. Generelt vurderes den økonomiske situation som nogenlunde eller dårlig. Særligt mange af de frakendte, nemlig 23 pct., vurderer endog deres økonomi som særdeles dårlig. Selv blandt personer, der er i arbejde, vurderer 16 pct. af de frakendte, at økonomien er særdeles dårlig. De faktorer, der er bestemmende for vurderingen af familiens aktuelle økonomiske situation er altså kontanthjælpsstatus og interviewpersonens beskæftigelsesstatus på interviewtidspunktet, men også ægtefællens tilknytning til arbejdsmarkedet samt interviewpersonens selvvalgte arbejdssevne har stor betydning. Antal børn i familien har derimod ikke en signifikant betydning.

Omkring en tredjedel af de adspurgte vurderer, at begge ægtefæller på sigt kommer i beskæftigelse og bliver selvforsørgende, mens lige så mange er usikre på situationen. Kun meget få tror, at familien kommer til at leve af en enkelt kontanthjælp på langt sigt. Optimismen er klart størst og usikkerheden klart mindst blandt personer, der allerede på interviewtidspunktet er kommet i beskæftigelse.

De udgifter, der oftest undlades, er dem, der på kort sigt ikke betyder så meget, såsom tandlægebesøg, ferier og nyt fodtøj til familien. Hele 20 pct. af de frakendte og 10 pct. af de ikke-frakendte undlader imidlertid også mere vitale udgifter som betaling af husleje og regninger for el, gas, telefon eller lignende. Kun godt en fjerdedel af de adspurgte har ingen undladte udgifter i de seneste tre måneder op til interviewtidspunktet. I gennemsnit har frakendte derimod undladt 2,4 af de i alt 8

udvalgte udgiftstyper, mens ikke-frakendte har undladt 1,8 udgifter. Ud over frakendte er det særligt mænd, personer med nedsat arbejdsevne og børnefamilier, der undlader ikke-børnerelaterede udgifter.

Familierne har også foretaget tilpasninger af deres økonomi. Over halvdelen har udskudt nyanskaffelser og nedsat det daglige forbrug, og 57 pct. af de frakendte har lånt penge af familie og venner pga. deres økonomiske situation. Frakendte har gennemsnitligt foretaget 3,0 af de i alt 6 typer af økonomiske tilpasninger, der er spurgt til, mens ikke-frakendte har foretaget 2,6 tilpasninger.

BILAG

POPULATION, STIKPRØVE OG DATAINDSAMLING

POPULATION

Denne rapport bygger på oplysninger om personer, der har været inde under 300-timers-reglens oprindelige bestemmelser. Oplysningerne stammer fra administrative registre om dem såvel som spørgeskemaoplysninger fra dem selv indsamlet i perioden oktober 2007 frem til slutningen af januar 2008. I september 2007 afgrænsede Arbejdsdirektoratet populationen af personer, som på daværende tidspunkt var inde under 300-timers-reglen, enten fordi de allerede var blevet frakendt kontanthjælpen, eller fordi Direktoratet i registrene kunne afgrænse gruppen af personer, som ville være i risiko for at miste kontanthjælpen fremover.

Der var ultimo september 641 personer(ægtepar), som allerede var blevet frakendt kontanthjælpen, og 4.914 ægtepar som skulle være i risiko for at én af ægtefællerne kunne miste kontanthjælpen efter september 2007.

2.000 personer skulle kontaktes med henblik på interview, heraf samtlige 641 personer, som var blevet frakendt kontanthjælpen.

STIKPRØVE OG DATAINDSAMLING

Inden en gruppe personer kontaktes for at opnå interview, søges der oplysninger om personernes aktuelle adresser i CPR-registeret. Personer

kan imidlertid have fået noteret i CPR-registeret, at de ikke ønsker at medvirke til interviewundersøgelser fra opinionsanalyseinstitutter herunder også undersøgelser til forskningsformål. Det havde en del gjort, hvorfor heller ikke alle de 641 frakendte kontanthjælpsmodtagere kunne kontaktes. I stedet for kontaktede vi tilsvarende flere personer, som ikke var blevet frakendt kontanthjælpen ifølge registrene. Således blev 544 frakendte kontanthjælpsmodtagere søgt kontaktet og 1.456 personer, som ikke var frakendt kontanthjælpen.

Dataindsamlingen blev tilrettelagt således, at Danmarks Statistiks interviewkorps, som også har tosprogede interviewere på de hyppigst forekommende sprog blandt indvandrere og flygtninge i Danmark, kontaktede udenlandske statsborgere, mens SFI-SURVEY kontaktede danske statsborgere med henblik på interview. Det lykkedes at opnå interview med 1.124 personer, svarende til en samlet svarprocent på 56. Heraf var de 338 blevet frakendt kontanthjælpen. I kapitel 3 fortsættes med beskrivelsen af de interviewede. Der redegøres hér for, at 78 personer udelades fra de videre analyser i rapporten, fordi de oplyser, at de ikke har modtaget kontanthjælp hverken i 2006 eller 2007 og derfor ikke kan tilhøre målgruppen for 300-timers-reglen. Vi vælger at lægge deres egne oplysninger til grund, også fordi Arbejdsdirektoratets afgrænsning af målgruppen ikke var helt præcist for så vidt angår personer, som ikke var blevet frakendt kontanthjælpen op til september 2007.

LITTERATUR

- Ankestyrelsen (2008): Principafgørelse A-1-08: Principafgørelse om kon-
tanthjælp, udnyttelse af arbejdsmuligheder, ægtepar, personkreds
og 300-timers-reglen.
- Arbejdsdirektoratet (2006a): Orienteringsbrev til kommunerne nr. 03/06.
23. marts 2006. Orientering om ændring af lov om en aktiv be-
skæftigelsesindsats og lov om aktiv socialpolitik – udmøntning af
integrationsaftalen *En ny chance til alle*.
- Arbejdsdirektoratet (2006b): Orienteringsbrev til kommunerne nr.
13/06. 7. juli 2006. Orientering om bekendtgørelse om kommu-
nernes pligt til varsling, vejledning m.v. af ægtefæller, hvis kon-
tanthjælp kan bortfalde som følge af 300-timers-reglen med til-
hørende vejledning.
- Arbejdsdirektoratet (2007a): Orienteringsbrev til kommunerne nr. 03/07.
9. februar 2007. Orientering om eksempelsamling vedrørende
300-timers-reglen.
- Arbejdsdirektoratet (2007b): Bruttoopgørelse af antallet af ægtepar på
kontanthjælp, der kan blive omfattet af kravet om 150 timers be-
skæftigelse. Notat. Arbejdsdirektoratet. 19. marts 2007.
- Arbejdsdirektoratet (2008): Orienteringsbrev til kommunerne nr. 03/08.
1. februar 2008.

- Bach, H. B. & Petersen, K. N. (2007): *Kontanthjælpsmodtagerne i 2006* København: SFI 07:02.
- Beskæftigelsesministeriet (2005a): Bekendtgørelse om en aktiv beskæftigelsesindsats. Nr. 1099 af 18. november 2005. Beskæftigelsesministeriet (Arbejdsmarkedsstyrelsen).
- Beskæftigelsesministeriet (2005b): Forslag til Lov om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats og lov om aktiv socialpolitik. Lovforslag nr. L89. Folketingsåret 2005/2006. Skriftlig fremsættelse (30. november 2005). Beskæftigelsesministeriet.
- Beskæftigelsesministeriet (2006a): Bekendtgørelse om kommunernes pligt til varsling, vejledning m.v. af ægtefæller, hvis kontanthjælp kan bortfalde som følge af 300-timers-reglen . Bekendtgørelse nr. 776 af 7. juli 2006. Beskæftigelsesministeriet (Arbejdsdirektoratet).
- Beskæftigelsesministeriet (2006b): Vejledning til bekendtgørelse om kommunernes pligt til varsling, vejledning m.v. af ægtefæller, hvis kontanthjælp kan bortfalde som følge af 300-timers-reglen . Vejledning nr. 56 af 7. juli 2006. Beskæftigelsesministeriet (Arbejdsdirektoratet).
- Schaumburg, E. (2007, a): *Hvad er lægefaglighed værd, hvis den ikke er troværdig?* Ugeskrift for Læger, vol. 169, p. 3988-3990.
- Schaumburg, E. (2007, a): *Erklæringer og faglighed.* Ugeskrift for Læger, vol. 169, p. 4487-88.
- Socialministeriet (2005): Lov om aktiv socialpolitik. Lov nr. 455 af 10. juni 1997, jf. lovbekendtgørelse nr. 1009 af 24. oktober 2005. Socialministeriet.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2007

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 07:01 Damgaard, B. & Boll, J.: *Opfølgning på sygedagpenge – Del I. Kommuner, lægers, og virksomheders erfaringer med de nye regler*. 2007. 116 s. ISBN 978-87-7487-842-1. Kr. 100,00.
- 07:02 Bach, H.B. & Petersen, K.N.: *Kontanthjælpsmodtagerne i 2006. En surveyundersøgelse af matchkategorier, arbejde og økonomi*. 2007. 146 s. ISBN 978-87-7487-843-8. Kr. 110,00.
- 07:03 Sivertsen, M.: *Hvordan virker indsatsen mod negativ social arv? Gennemgang og analyse af 54 projektevalueringer*. 2007. 55 s. ISBN 978-87-7487-844-5. Kr. 60,00.
- 07:04 Jespersen, S.T., Junge, M., Munk, M.D. & Olsen, P.: *Brain drain eller brain gain? Vandringer af højtuddannede til og fra Danmark*. 2007. 64 s. ISBN 978-87-7487-846-9. Netpublikation.
- 07:05 Benjaminsen, L.: *Storbypuljen – Indsatser for socialt udsatte. Idéer og erfaringer*. 2007. 47 s. ISBN 978-87-7487-847-6. Kr. 60,00. Pjece.
- 07:06 Müller, M.M., Havn, L., Holt, H. & Jensen, S.: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2006*. 2007. 178 s. ISBN 978-87-7487-848-3. Kr. 180,00.

- 07:07 Madsen, M.B., Filges, Hohnen, T. Jensen, S. & Nærvig Petersen, K.: *Vil De gerne have et arbejde?* 2007. 194 s. ISBN 978-87-7487-849-0. Kr. 175,00.
- 07:08 Nielsen, C., Benjaminsen, L., Dinesen P.T. & Bonke, J.: *Effekt-måling*. 2007. 180 s. ISBN 978-87-7487-850-6. Netpublikation.
- 07:09 Boesby, D.: *At oplyse om demens. Idéer og inspiration*. 2007. 18 s. Netpublikation.
- 07:10 Graversen, B.K., Damgaard, B. & Rosdahl, A.: *Hurtigt i gang. Evaluering af et forsøg med en tidlig og intensiv beskæftigelsesindsats for forsikrede ledige*. 2007. 107 s. ISBN 978-87-7487-851-3.
- 07:11 Thorsager, L., Børjesson, E., Christensen, I. & Pihl, V.: *Metoder i socialt arbejde. Begreber og problematikker*. 2007. 128 s. ISBN 978-87-7487-852-0. Kr. 120,00.
- 07:12 Hohnen, P., Mortensen, M.D. & Klitgaard, C.: *Den korteste vej til arbejdsmarkedet. En kvalitativ undersøgelse af indsatsen over for ikke-arbejdsmarkedsparede ledige*. 2007. 145 s. ISBN: 978-87-7487-854-4. Kr. 138,00.
- 07:13 Rostgaard, T.: *Begreber om kvalitet i ældreplejen. Temaer, roller og relationer*. 2007. 225 s. ISBN 978-87-7487-855-1. Kr. 218,00.
- 07:14 Bonke, J.: *Ludomani i Danmark. Faktorer af betydning for spilleproblemer*. 2007. 90 s. ISBN 978-87-7487-853-7. Kr. 90,00.
- 07:15 Andersen, D. & Højlund, O.: *Interview med 11-årige. Erfaringer fra et web-baseret pilotprojekt*. 2007. 121 s. ISBN: 978-87-7487-857-5. Kr. 110,00.
- 07:16 Dahl, K.M.: *Udsatte børns fritid – et litteraturstudie*. 2007. 85 s. ISBN: 978-87-7487-858-2. Netpublikation.
- 07:17 Vinther, H.: *Rundt om forebyggelses- og sundhedscentre. Muligheder og barrierer for udvikling af forebyggelses- og sundhedscentre i Danmark*. 2007. 78 s. ISBN: 978-87-7487-860-5. Netpublikation.
- 07:18 Fridberg, T. & Jæger, M.M.: *Frivillige i Hjemmeværnet*. 2007. 97 s. ISBN: 978-87-7487-861-2. Kr. 90,00.
- 07:19 Høgelund, J. & Larsen, B.: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2005 og 2006*. 2007. 39 s. ISBN: 978-87-7487-864-3. Netpublikation.
- 07:20 Larsen, B., Müller M.M. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse. Regionale forskelle*. 2007. 65 s. ISBN: 978-87-7487-865-0. Netpublikation.

- 07:21 Jørgensen, M.: *Danskernes pensionsopsparinger. En deskriptiv analyse.* 2007. 238 s. ISBN: 978-87-7487-866-7. Kr. 198,00.
- 07:22 Benjaminsen, L. & Christensen, I.: *Hjemløshed i Danmark 2007. National kortlægning.* 2007. 159 s. ISBN 978-87-7487-867-4. Kr. 148,00.
- 07:23 Nielsen, V.L. & Ploug, N.: *Når politik bliver til virkelighed. Festskrift til professor Søren Winter.* 2007. 241 s. ISBN: 978-87-7487-868-1. Kr. 229,00.
- 07:24 Egelund, T. & Vitus, K.: *Sammenbrud i anbringelser af unge. Risikofaktorer hos unge, forældre, anbringelsessteder og i sagsbehandlingen.* 2007. 67 s. ISBN: 978-87-7487-869-8. Kr. 75,00.
- 07:25 Ploug, N.: *Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner.* 2007. 48 s. ISBN: 978-87-7487-870-4. Kr. 50,00.
- 07:26 Olsen, H.: *Konstruktion og kvalitetssikring af multisurveydata.* 2007. 181 s. ISBN: 978-87-7487-871-1. Netpublikation.
- 07:27 Rostgaard, T. & Thorgaard, C.: *God kvalitet i ældreplejen. Sådan vægter ældre, plejepersonale og visitatorer.* 2007. 130 s. ISBN: 978-87-7487-872-8. Kr. 130,00
- 07:28 Jensen, T.G. & Liversage, A.: *Fædre, sønner, ægtemænd. Om maskulinitet og manderoller blandt etniske minoritetsmænd.* 2007. 80 s. ISBN: 978-87-7487-874-2. Netpublikation.
- 07:29 Olsen, B.M. (red.): *Evalueringen af den fleksible barselorlov. Orlovsreglerne set fra forældres, kommuners og arbejdspladsers perspektiv.* 2007. 222 s. ISBN: 978-87-7487-875-9. Netpublikation.
- 07:30 Beer, F. & Damgaard, B.: *Kommuner og virksomheders samspil om socialt engagement.* 2007. 84 s. ISBN: 978-87-7487-854-2. Kr. 90,00.
- 07:31 Rosdahl, A.: *Kommunale aktiveringsprojekter med produktion 2007.* 2007. 70 s. ISBN: 978-87-7487-877-3. Kr. 75,00.
- 07:32 Christoffersen, M.N., Hammen, I., Andersen, K.R. & Jeldtoft, N.: *Adoption som indsats. En systematisk gennemgang af udenlandske erfaringer.* 184 s. ISBN: 978-87-7487-881-0. Kr. 190,00.
- 08:01 Amilon, Anna: *Danskernes forventninger til pension.* 151 s. ISBN: 978-87-7487-885-8. Kr. 150,00.
- 08:02 Jæger, Mads M.: *Mere attraktive almene boliger? Effektevaluering af Omprioriteringsloven 2000.* 97 s. ISBN: 978-87-7487-886-5. Kr. 100,00.

- 08:03 Rosenstock, M., Jensen, S., Boll, J., Holt, H. & Wiese, N.: *Virksomheders sociale engagement. Årbog 2007*. 202 s. ISBN: 978-87-7487-887-2. Kr. 198,00.
- 08:04 Thorgaard, C.H. & Hougaard, I.B.: *Fokus på demens. Evaluering af en efteruddannelse i forebyggende hjemmebesøg*. 62 s. ISBN: 978-87-7487-888-9. Netpublikation.
- 08:05 Thorgaard, C.H. & Hougaard, I.B.: *Metoder til kvalitet i aldreplejen. Evaluering af et metodendviklingsprojekt*. 76 s. ISBN: 978-87-7487-889-6. Kr. 80,00.
- 08:06 Olsen, B.M. & Dahl, K.M.: *Fritidsliv i børnehøjde. Beretninger fra udsatte børn*. 124 s. ISBN: 978-87-7487-890-2. Kr. 125,00.
- 08:07 Høgelund, J., Boll, J., Skou, M. & Jensen, S.: *Effekter af ændringer i sygedagpengeloven*. 178 s. ISBN: 978-87-7487-891-9. Kr. 175,00.
- 08:08 Bach, H.B.: *Livet efter en ulykke. Arbejdsliv og forsørgelse efter en ulykke, som blev vurderet i arbejdsskadestyrelsen*. 114 s. ISBN: 978-87-7487-892-6. Kr. 100,00.
- 08:09 Christensen, G.: *Hvorfor lejere bliver sat ud af deres boliger. Og konsekvenserne af en udsættelse*. 268 s. ISBN 978-87-7487-894-0. Kr. 238,00.
- 08:10 Larsen, B., Schademan, H.K. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse i 2006. Vilkår og betingelser for handicappede på arbejdsmarkedet*. 180 s. ISBN: 978-87-7487-893-3. Kr. 180,00.
- 08:11 Jørgensen, M.: *Danskernes indbetalinger til pension. Hvordan påvirker tilknytningen til arbejdsmarkedet de fremtidige pensioner?* 222 s. ISBN: 978-87-7487-895-7. Kr. 220,00.
- 08:12 Filges, T.: *Virksomheders rekruttering*. ISBN: 978-87-7487-901-5. 146 s. Kr. 150,00.
- 08:13 Bonfils, I.S., Bengtsson, S. & Olsen, L. (red.): *Handicap og ligebehandling i praksis*. 175 s. ISBN 978-87-7487-897-1. Kr. 180,00.
- 08:14 Andersen, D.: *Anbragte børn i tal. Kvantitative analyser af data om børn, der er anbragt uden for hjemmet med fokus på skolegang. Delrapport 1*. 76 s. ISBN 978-87-7487-899-5. Netpublikation.
- 08:15 Mortensøn, M.D., Neerbek, M., N.: *Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet. Delrapport 2*. 126 s. ISBN 978-87-7487-900-8. Kr. 125,00.
- 08:17 Bach, H.B. & Larsen, B.: *300-timers-reglen. Betydningen af 300-timers-reglen for gifte kontanthjælpsmodtagere*. 138 s. ISBN 87-7487-903-9. Kr. 140,00.

300-TIMERS-REGLLEN

BETYDNINGEN AF 300-TIMERS-REGLLEN FOR GIFTE KONTANTHJÆLPSPMODTAGERE

Denne rapport belyser nogle virkninger af 300-timers reglen, som lovgiverne indførte i 2006 for at motivere gifte kontanthjælpsmodtagere til at påtage sig arbejde eller prioritere en tilværelse som hjemmearbejdende ved at fravælge kontanthjælp. Ordningen indebærer, at gifte kontanthjælpsmodtagere skal præstere mindst 300 timers udstøttet erhvervsarbejde inden for en periode på to år for fortsat at kunne modtage kontanthjælp, forudsat at vedkommende er arbejdsduelig.

Rapporten beskriver virkninger i forhold til opnåelse af beskæftigelse, lønforhold, jobsøgning, levevilkår og fremtidsperspektiver for de involverede. Oplysningerne stammer fra interview med ægtefæller, der har mistet kontanthjælpen, og med ægtefæller, der har risiko for at miste den.